

● Temelj je ustava

Da me ne boste napačno razumeli, mislim sem in še zdaj mislim, da je treba tudi v praksi uporabljati ustavno načelo, da je neposredna socialistična demokracija v določenem smislu vendarle omejena (o tem govori tudi eden izmed paragrafov ustave). To pomeni, da nismo nikoli mislili in da tudi ne mislimo, da bi za dolgo obdobje dali svobodo protisocialističnim platformam in koncepcijam. To je pri nas omejeno z ustavo.

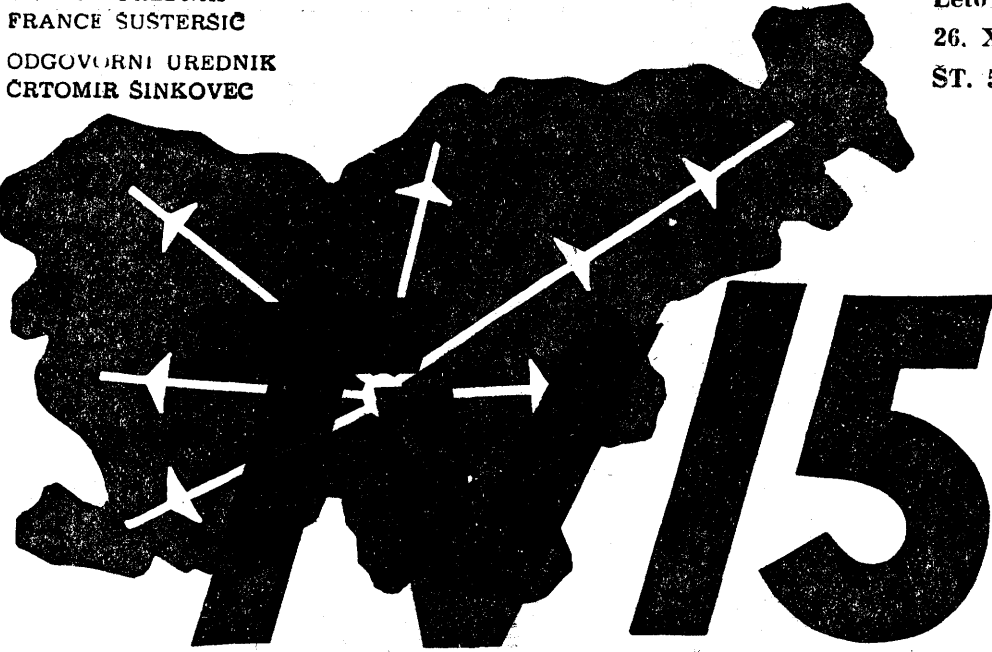
Krste Crvenkovski —
Komunist — 15. XII. 1967

● Slaba socialna sestava

Socialna sestava študentov se je v zadnjem času znatno poslabšala. Medtem ko se je v lanskem šolskem letu vpisalo 41,3 odstotka otrok uslužbencev, se je letos ta odstotek povečal že na 45,9. Za mariborske višje šole je značilno tudi, da študirajo na njih večinoma otroci staršev, ki so doma iz tega mesta, medtem ko jih s šolskega področja ne prihaja več toliko kot prej.

Večer — 16. XII. 1967

GLAVNI UREDNIK
FRANCE ŠUSTERŠIČ
ODGOVORNI UREDNIK
ČRTOMIR ŠINKOVEC

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Leto V
26. XII. 1967
Št. 51—52

Ali je ZZB NOV družbeno-politična ali stanovska organizacija?

V zadnjem času so tako pri nas v Sloveniji, kakor tudi v drugih republikah posamezniki izjavljali oziroma trdili, da je Zveza združenj borcev NOV stanovska in ne družbeno-politična organizacija. Taka mnenja in take trditve ne morejo prispevati k uveljavljanju ZZB po načelih statuta organizacije, zato velja zapisati o tem nekaj misli in ugotovitev.

● Razlike v osebnih dohodkih

Mesečno poprečje osebnih dohodkov je v prvih letosnjih devetih mesecih znašalo v industriji 741 N-din, a v bankah in hranilnicah 1210 N-din (v skupnostih in zavodih socialnega zavarovanja 1170). Poprečje oktobrskega zaslužka v gospodarstvu in administraciji se je dvignilo na 800 N-din.

Borba — 18. XII. 1967

● Regresi v kmetijstvu

V proračunu za 1968. leto je predlaganih 671,8 milijona N-din za regrese in premije v kmetijstvu (regres na umetna gnojila, premije za mleko in surovi bombiž), regres podjetjem za prenos električne energije, nadomestilo prometnim podjetjem in nadomestilo za znižane vožnje. To predstavlja 6,3% skupnih proračunskih sredstev, komaj nekaj več kot

Ker smatramo za stanovske le tiste organizacije, ki se zanimajo izključno za interese stanu, ki ga predstavljajo in se ne brigajo za splošne družbeno-politične zadeve, bi bilo težko določiti, s kakšnimi argumenti bi nastopali tisti, ki uvrščajo ZZB NOV med stanovske organizacije. Morda jih je zavedlo na tako gledanje to, da se v zadnjem času v organizacijah zveze res nekoliko več govori o potrebi ureditve materialnega položaja borcev in uveljavljanju njihovih zakonitih pravic. Tudi to drži, da se posamezna združenja le preveč zapirajo sama vase — toda to so res le posamezni primeri. Zato je vse to lahko le neutemeljen povod za tako mišljenje

beno-političnih odnosov; za krepitev socialistične zavesti, družbene iniciative in solidarnosti delovnih ljudi Jugoslavije v sistemu družbenega samoupravljanja; za ohranitev in razvijanje enakopravnosti, bratstva in enotnosti narodov Jugoslavije in za odstranjevanje vseh negativnih ostankov minulosti, ki zavirajo razvoj jugoslovanske družbe, borec se proti vsem oblikam birokratizma in malomeščanskega individualizma v svojih vrstah in v družbeni skupnosti, proti primitivizmu in egoizmu, lokalizmu, partikularizmu in šovinizmu, kakor tudi proti vsemu, kar preprečuje nenehni razvoj sistema družbenega samoupravljanja in gospodarskega razvoja družbeno-politične skupnosti.

Na podlagi programa Zveze komunistov Jugoslavije, Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije kot kolektivni član sprejema cilje Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije in z aktivnostjo svojih članov prispeva k njihovu uresničenju. Program in cilji Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije so osnova družbeno-politične dejavnosti zveze in članov vsakega posameznega združenja.

V statutu je tudi določeno, da sodi med dolžnosti združenj, da razvijajo družbeno-politično dejavnost v svoji delovni organizaciji, krajevni skupnosti in komunih...

da sodelujejo v izgrajevanju politike in gledišč Zveze in združenj...

da s svojo družbeno dejavnostjo krepijo pridobitve narodnoosvobodilnega boja — razvijajo in krepijo bratstvo in enotnost narodov Jugoslavije... itd.

Da pa vsa ta določila niso ostala samo suha črka, zapisana v statutu, nam potrjuje tako aktivnost velike večine organizacij ZZB in njihovi uspehi.

Začnimo kar pri Komisiji za razvijanje tradicij NOB pri republiškem odboru ZZB Slovenije. Le-ta ima močno razširjeno dejavnost v podkomisijah. Pri tem ne gre prezreti, da je samo podkomisija za zgodovino doslej izdala 6 zvezkov zgodovine enot NOV (Gradnikova, Prešernova, I. in II. prekomorska brigada, Pohod Štirinajste, Osvoboditev Slovenskega Primorja), podkomisija za likovno umetnost je izdala knjigo »Umetnost in revolucija« in pripravila izbor grafik in risb iz zaporov in taborišč. Zelo aktivne so tudi podkomisije za glasbeno umetnost, za muzeje, za obeleževanje in poimenovanje itd.

Delo komisije za razvijanje tradicij NOB je več ali manj določeno v programih podkomisij, v katerih sodeluje precejšnje število kulturnih in družbeno-političnih delavcev. Tudi večina občinskih komisij lahko pokaže na že res lepe uspehe svojih prizadevanj in svoje dejavnosti.

Naj dalje omenimo Kurirčkov festival in Kurirčkov pošto, za katerih prirejanja je dala pobudo in jih tudi organizirala prav komisija za razvijanje tradicij NOB.

Pri zveznem in republiških odborih ZZB zelo uspešno deluje komisija za mednarodno in zamejsko sodelovanje.

Sodelovanje ZZB NOV v SZDL na vseh ravneh, od zveznega odbora pa do združenj v krajevnih skupnostih, ni samo pisana beseda, marveč priznano dejstvo.

Se in še bi lahko našteval — toda menim, da so to dovolj zgovorni dokazi, da se Zveza združenj borcev res uspešno uveljavlja na vseh področjih družbeno-politične aktivnosti. In če trenutno stopajo tu in tam v organizacijah zveze nekoliko bolj v ospredje osebni problemi članstva oziroma, če posvečajo nekoliko več pozornosti potrebi po ureditvi materialnega vprašanja borcev, bo vse to takoj odpadlo, ko bodo te zadeve urejene. Takrat bodo v aktivnosti organizacij ZZB ne samo prevladovali družbeno — politični problemi, marveč bodo le-ti postali skoraj izključna vsebina njihovega dela.

V. M.

Novoletne želje

Za novo leto si prijatelji zaupajo kopico velikih in majhnih želja.

Pomenimo se vsaj o velikih, ki lebdijo nad svetom kakor luči v neznani dalji in so večje, številnejše kakor druga leta.

Večje so zato, ker je človeštvo v minulem letu zagazilo v še večjo nevarnost pred prekletstvom nove svetovne vojne, ker so še bolj kot poprej govorili namesto pameti topovi, rakete in napalm. In zato, ker se je letos nadpovprečno povečalo število tistih, ki brez krivde trpijo lakoto in pomanjkanje, ki so morali zapustiti borna ognjišča in rodno grudo, hkrati pa so se nesluteno povečala sredstva za oboroževanje, za sejanje smrti in hudine med ljudmi.

Ko ob koncu starega in na pragu novega leta opravljamo obračun našega skupnega dela, z radostjo ugotavljamo, da je bilo to delo kronano z mnogimi uspehi. Borcev NOV so z vso predanostjo, odgovornostjo in zavestjo usmerjali svoja delovna prizadevanja v korist in napredek naše socialistične družbe.

Iz vsega srca želimo, da bi bilo naše skupno delo v novem letu še uspešnejše, da bi se z večjo prizadevanostjo sodelovali tako v ZZB kot v drugih družbeno-političnih organizacijah ter v organih družbenega samoupravljanja. Ob naši zdravljici novemu letu naj bo med našimi željami in cilji poudarjeno zlasti to, da bomo s svojim delom čimveč pripomogli k uresničevanju gospodarske reforme.

USPEHOV POLNO NOVO LETO. ZDRAVJA IN OSEBNEGA ZADOVOLJSTVA ŽELITA VSEM BORCEM NOV, NAROČNIKOM IN BRALCEM »TV 15«.

REPUBLIŠKI ODBOR ZZB NOV SLOVENIJE
UREDNIŠTVO IN UPRAVA »TV 15«

In vendar si človeštvo bolj kot kdajkoli želi miru, vesoljnega in trajnega miru, ko ne bi nikjer več na zemeljski obli pretresali ozračja odmevi treskanja bomb in rjovenja topov, ko ne bi nobena dežela grozila drugi s silo.

Zato je naša največja želja, da bi človeštvo vsaj spricho grožnje pred vsesplošnim uničenjem razvozlati protislovje svojih hotenj, ko si želi miru, ne zna pa obračunati s temnimi silami v svojih nedrih, ki mir nenehno kalijo ter netijo nove in nove spopade.

Želimo, da bi 1968. leto prišlo v zgodovino kot leto zmage junaškega vietnamskega ljudstva nad imperialističnimi silami in da bi tisti, ki so to vojno zanetili, dokončno spoznali, da je vsaka vojna kot sredstvo za reševanje nasprotij izrojena zadeva, vnaprej obsojena na neuspeh.

Želimo, da bi pod vplivom razsodnosti in idej koeksistence dokončno ugasnila nevarna vojna žarišča na Bližnjem vzhodu, da bi Ciper živel mirno življenje brez vmešavanja od zunaj, da bi se izraelske enote vrnile tja, od koder so prišle, in da Izrael ne bi več vpregal moralne dediščine svoje tragične preteklosti v voz boga Marsa.

Želimo, da bi se grški narod izvil iz klešč fašističnega režima in si začel sam krojiti usodo.

Želimo, da bi mednarodna javnost, ki jo predstavlja Organizacija združenih narodov, poslušala glas Jugoslavije in drugih miroljubnih držav, ki se zavdajo, da človeštvu lahko zagotovi mirno in srečno bodočnost edino politika aktivnega sodelovanja.

Želimo, da bi se zmanjšale razlike med razviti in nerazviti, da ljudje v zaostalih deželah ne bi bili več lačni in bosi.

Želimo, da bi bila mladina, ki raste, rešena predsodkov o rasi, barvi kože, veri in drugih atributih civilizirane družbe 19. in 20. stoletja, ki so kot igrače v rokah demagogov in eksponentov imperalizma prinesli svet, zlasti malim narodom, že toliko gorja.

Želimo... morda je za eno samo leto preveč, kar smo napisali. Zato končajmo z željo, da bi v 1968. letu človeštvo napravilo vsaj velik korak k uresničitvi teh smotrov.

France Šušteršič

ZAHVALA

Ob svoji 70-letnici sem prejel veliko čestitk od ustanov, organov delovnih kolektivov, organizacij ZZB in posameznikov.

Nemogoče mi je zahvaliti se osebno ali pismeno vsem in vsakemu posebej za iskrene čestitke, zato se poslužujem tega načina:

Hvala vam vsem!

FRANC LESKOŠEK-LUKA

znašajo predvideni izdatki zveznih organov (5%) in nekaj manj kot znaša časna obveznost federacije nasproti skladom socialnega zavarovanja za beneficirane pokojnine (6,6%). Po drugi strani pa je postavka za regrese in premije v gospodarstvu predvidena za prihodnje leto, za 4,3% nižja od zneskov, ki bodo predvidoma porabljeni do konca letošnjega leta.

Ekonomika politika —
16. XII. 1967

● Zaprti krog

Zaprtost vase in delo v ozkem krogu morata izginiti, da bi se ustvarile nujne možnosti, v katerih bi ustvarjalna akcija v ZK in naši družbi odprla lasne razvojne perspektive naše samoupravljalne in socialistične družbe. V javnem razpravljanju o idejnih vprašanjih se je treba idejno in poli-

o ZZB NOV, ne more pa to biti upravičen razlog. Zato si oglejmo tisto, kar potrjuje, da je ZZB družbeno-politična in ne stanovska organizacija. Že v statutu imamo za to dovolj dokazov, a tudi vsa dosedanja aktivnost zveze in vseh njenih organov izpričuje vse to. Na prvem mestu najdemo v statutu te ugotovitve:

»Zveza se skupaj z drugimi delovnimi ljudmi, v vsakodnevni praksi in dejavnosti, v sistemu neposredne socialistične demokracije s političnimi sredstvi bori za razvijanje socialističnih, družbeno-ekonomskih in druž-

v Radence...

za najmanj
20% ZNIŽANE
penzijske cene!

po zdravje

čno razmejiti od vseh gledišč, ki ne izhajajo s pozicij samoupravljanja in uveljavitve delovnega človeka.

Komunist — 15. XII. 1967

● Kdo je delal — kdo ni delal

Na seji odbora za proračun Zveznega sveta je predsednik Hajro Kapetanović predlagal poslanecem, naj ne razpravljajo o izdatkih Zveznega zavoda za gospodarsko planiranje, »ker tovariši iz plana niso pravočasno dostavili svojega delovnega programa«.

— Mi smo delali, tovariši predsednik — se je opravičeval Milovan Marković, predsednik zavoda.

— Ali mi nismo delali? — ga je vprašal Hajro Kapetanović.

Kdo naj sedaj razvzloja, kdo je in kdo ni delal?

Politika — 15. XII. 1967

● Obrt dobiva veljavo

Ob zmanjšani možnosti za zaposlovanje v industriji se povečuje veljava obrti. Da je tu še za veliko rok dela, vemo iz vsakdanjih izkušenj.

Slaba razvitost naše obrti je še posebej razvidna iz mednarodnih primerjav: v sosednji Avstriji zaposluje obrt 21% delavcev, pri nas komaj 8%. Zaželeni cilj pa je 30%. O njegovi realnosti razmišljajo, da sebi obrtniki ne razmišljajo, saj jejo pa veliko pobud za usklajevanje razvojnih pogojev z družbenimi zaposlovalnimi hotenji.

Delavska enotnost —
16. XII. 1967

Občanova beležnica

Blizu se 26. obletnica zgodovinske bitke v Dražgošah, ki je bila od 9. do 11. januarja 1942. leta. Junaki, položajni boj Cankarjevega bataljona z močnimi nemškimi enotami, ki so sredi hrupnega prodiranja po ruskih stelah takrat morale priznati velik neuspeh in žrtve s partizani, je takrat močno odjeknil med našimi ljudmi, med borci in tistimi, ki so verovali v zmago pravice, še posebno pa med okupatorji in njihovimi

Gorenjsko, je v ta namen dajal po 4 do 6 milijonov S-din.

Toda ob reorganizaciji teritorialnih enot, konkretno z ukinitvijo okraja Kranj, se je zataknilo, čeprav so bile prve obljube obetajoče. Vsaka občina ima pač svoje potrebe, denarja za prireditve v Dražgošah ni več. S tem je usahnil tudi širši gorenjski prireditveni

di kot svoj krajevni praznik, sicer skušajo vsaj delno nadajevati s tradicijami Dražgoš. Toda predviden je le sprejem preživelih borcev dražgoške bitke, komemorativne igre »Dežurna služba«, kar vse naj bi bilo v nedeljo, 14. januarja. A še za te prireditve, kot pravijo v Zelenikih, nimajo zagotovljenih sredstev. Dandanes so pač težave, zlasti v takem malem kraju. Edina tovarna Iskra, ki jo imajo v pomoč ob vsaki potrebi, je sedaj sama v velikih težavah.

Ob vsem tem se vsiljuje misel, kako ohraniti, nadaljevati zastavljene smeri za oživljanje tradicij naše revolucije. Dolgotrajne zimske športne prireditve, ki so se bile že tu močno uveljavile, so sedaj okrnjene. Vsekakor velja, da pomen Dražgoš zasnui uveljavitev tradicionalnih prireditev. Morda oblike niso bile posrečeno izbrane, morda bi kazalo prilagoditi te manifestacije današnjim razmeram, morda bo izhod v prenosu teh manifestacij na ustrezne športne, mladinske ali druge organizacije. Morda. Le z odmrtnem te začne tradicije se je težko sprijazniti.

KAREL MAKUC

Dražgoše v tradiciji NOV

pomagači. Zato ni čudno, da so prav ta zgodovinski dogodki že pred desetimi in več leti prevzeli na Gorenjskem kot simbol naše revolucije in pod geslom »Po stezah partizanske Jelovice« vsako leto tam prirejali zimske športne manifestacije z namenom, da bodo tako najuspešneje prenašali tradicije NOV na nove, mlade robove.

Razumljivo, da so te prireditve zahtevale mnogo organizacijskih naporov vsako leto, hkrati pa tudi denar. Prireditveni odbor, ki je za denar takratni okraj Kranj z vsa

odbor in vsa stvar se je prenesla na občino Skofja Loka, a od tam na krajevno skupnost Zeleniki. Lani je krajska občina se prispevala 500.000 S-din. Letos pa je vsa stvar še na mrtvi točki, čeprav smo v času, ko bi morala celotna organizacija imeti jasen program in seveda tudi sredstva. Bil je sicer več sestankov v Zelenikih in v Skofji Loki, na katerih so sodelovali predstavniki raznih lokalnih in republiških zimske športnih organizacij, predsedniki vseh občinskih odborov ZB Gorenjske itd. Toda vse se, kot navadno, razlajha ob denarju. V Zelenikih, kjer imajo ta dogodek tu-

Prva seja mestne konference ZK v Ljubljani. — Prvi del svoje seje je mestna konferenca ZK Ljubljana posvetila tridesetletnici prihoda tovariša Tita na čelo KP Jugoslavije. Nato so člani konference in gostje poslušali referat sekretarja mestnega komiteja Frančka Mirtiča o »Demokratizaciji, enotnosti in idejnem boju komunistov v Ljubljani«. V razpravi je sodelovalo več članov MK ZK.

Republiška konferenca SZDL. — Na konferenci so pod vodstvom njenega predsednika Janeza Vipotnika obravnavali problematiko osebnega dela z zasebnimi proizvajalnimi sredstvi. Konferenca je sprejela sklepe, ki pa razprave o teh vprašanjih ne končujejo, temveč bodo o njih govorili na občinskih konferencah, v krajevnih organizacijah SZDL ali sekcijah.

Gospodarsko sodelovanje z Italijo. — Vodja delegacije italijanskih gospodarstvenikov Enrico Quaranta, ki se je te dni mudil na obisku v SFRJ, se je po vrnitvi domov zelo pozitivno izrazil o možnostih za nadaljnji razvoj gospodarskega sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo. Po njegovem mnenju bi se menjava med državama, ki bo letos dosegla 300 milijard lir, v letu 1968 povzpela na 500 milijard lir.

Človek s tujim srcem je umrl. — V Capetownu je umrl 55-letni Louis Washkansky, osemnajst dni po operaciji, ko so mu njegovo bolno srce zamenjali s srcem nekega dekleta. Prvih 14 dni po operaciji je pacient napredoval, potem pa so nastopile komplikacije na pljučih in pacient je umrl. Ta poskus, čeprav se ni posrečil v celoti, pomeni za človeštvo dragoceno izkušnjo; to je bil prvi primer, da je človek živel s tujim srcem.

Grčija je dobila civilno vlado. — Polkovnika Papadopolosa, generala Patakosa in polkovnika Makareza so na njihovo željo demobilizirali; tako v grški vladi ni nobene vojaške osebnosti. Grški tisk in radio sta priobčila izjavo, ki jo je dal kralj Konstantin v Rimu, da kot pogoj za vrnitev zahteva od sedanjega režima obnovo parlamentarne demokracije. Obstojne možnosti za sporazum med kraljem in junto.

Britanija še ni zrela za EGS. — To je izjavil francoski zunanji minister Couve de Murville na seji sveta skupnega evropskega trga. Pravi tudi, da bi bil sprejem Velike Britanije v EGS veliko tveganje. Nasprotno temu je zahodnonemški zunanji minister Brandt dejal, da bi vstop Britanije dal novo vzpodbudo gospodarstvu skupnega trga in njenemu lastnemu. Članice skupnega trga naj bi skupno pričele pogovore o britanskem članstvu.

Bumedi: udaru so botrovali imperialisti. — Alžirski predsednik Bumedi je izrazil mnenje, da neuspehi poskus državnega udara ni bil incident lokalnega ali prehodnega značaja, ki ga je pripravila peščica neodgovornih ljudi, temveč gre poskus udara v korak s pritiskom, ki ga imperialisti izvajajo v več delih sveta. Dodal je, da je Alžirija po krizi še bolj sposobna kot je bila prej.

Dogodki tedna

Sestanek o Srednjem vzhodu v Varšavi. — Na tridnevnem sestanku zunanjih ministrov socialističnih držav v Varšavi so nadrobno pretresli položaj na Srednjem vzhodu in izmenjali informacije svojih vlad. Udeleženci sestanka so soglasno poudarili, da je umik izraelskih enot z vseh zasadenih ozemelj arabskih držav na položaje pred 6. junijem neogibni pogoj za mir v tem delu sveta.

Jarring: neposredna pogajanja niso mogoča. — Posebni zastopnik generalnega sekretarja OZN za Srednji vzhod Gunnar Jarring se je v Kairu posvetoval s predstavniki vlade ZAR. U. Tantu je poslal prvo sporočilo, v katerem meni, da niso mogoča neposredna pogajanja med arabskimi državami in Izraelom. Arabska liga je obtožila Izrael, da izvaja ostre ukrepe na zasadenih ozemljih.

Mobilizacija v Jemenu. — Nova vlada v Jemenu je zaukazala splošno mobilizacijo. Za predsednika vlade so določili poveljnika oboroženih sil Amrija. Vlada dodaja, da je bilo spričo agresije in vmešavanja v notranje zadeve Jemena potrebno sestaviti novo vlado, ki bo v novih razmerah kos nalogam novega revolucionarnega razdobja. General Amri je onemogočil nedavni poskus rojalistov, da bi prevzeli oblast.

Johnsonova »oljčna vejica«. — Ameriški predsednik Johnson je v televizijski oddaji opisal, kako bi lahko dosegli »pravično« rešitev vietnamske krize: demilitarizirano cono med obema Vietnamoma je treba spoštovati; Vietnam kot celota naj bi postal enoten na miroljubnem način in na podlagi pogajanj; severovietnamske sile se morajo umakniti iz Laosa. Nasprotno temu prihajajo v Vietnam nove ameriške čete.

Atentat na Indiro Gandhi. — Ko je indijski premier Indira Gandhi prisostvovala slovesnosti na univerzi Santiniketan blizu Kalkute, je 50 metrov proč od nje eksplodirala bomba. Indira Gandhi ni ranjena. Bomba domače izdelave je eksplodirala med drevjem blizu tribune, na kateri je bila Indira Gandhi, v trenutku, ko je prorektor univerze začel govoriti.

Johnson pri papežu. — Na poti iz Avstralije se je ameriški predsednik Johnson ustavil v Rimu, kjer je obiskal italijanskega predsednika Saragata in papeža Pavla VI. Glavna tema pogovorov med Johnsonom in papežem je bila vojna v Vietnamu. Pavel VI. je ob tej priložnosti pozval ZDA, naj ustavijo bombardiranje Severnega Vietnama. KP Italije je Johnsonu pripravila demonstracijo.

ČESTITKA

Vsem bivšim vojaškim vojnim ujetnikom in njihovim družinam na območju domžalske občine in drugod, pošljamo tovariške pozdrave in želimo vsem: srečno, zdravo in uspešno leto 1968.

KOMISIJA ZA BIVŠE VOJNE UJETNIKE
PRI Obč. ZZZ NOV DOMŽALE

Vsem športnikom-invalidom Slovenije želi
ŠPORTNO DRUŠTVO

INVALID iz Ljubljane

srečo in polno uspehov na športnem polju v letu 1968.

ŽIVLJENJE IN DELO NAŠIH ORGANIZACIJ

SPOMENIK DRAGOMIRJU BENČIČU-BRČINU

V Hrpeljah na Primorskem so odkrili doprtni spomenik narodnemu heroju in generalu JLA Dragomirju Benčiču-Brčinu. Spomenik stoji pred tamkajšnje šolo, katero so ob občinskem prazniku na predlog občinskih odborov ZZZ NOV Ilirska Bistrica, Sežana, Koper in

svojega očeta v Hrpeljah. Med NOB so ga poslali na to območje in med drugim je bil politkomisar prve slovenske istrske brigade in tržaške brigade.

A. Klun

ora
najboljša ta hip

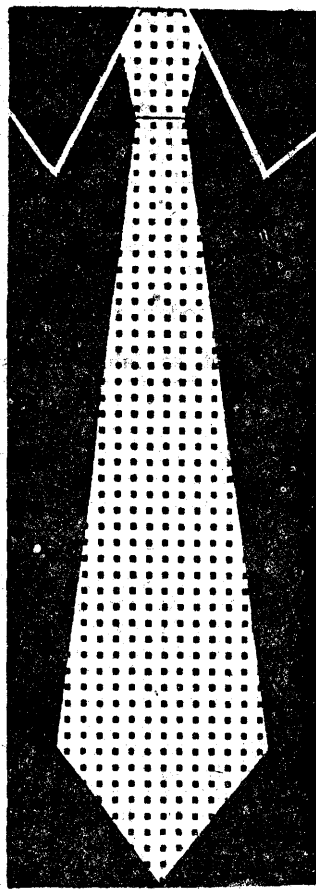
Izola poimenovali po tovarišu Brčinu. Poleg velikega števila domačinov so se odkritja spomenika udeležili njegovi prijatelji in sorodniki od blizu in daleč. Tovariš Brčin je v svoji mladosti zelo rad obiskoval dom

Srečanje v Štanjelu

Na pobudo nekaterih bivših borcev 1. tankovske brigade, ki se je bojevala v sklopu 26. divizije skoraj po vsej državi in končno sodelovala tudi pri osvoboditvi Trsta in Koroške, smo se v soboto 18. novembra sestali v Štanjelu v gostilni »pri Svageljnu« nekdanji pripadniki.

danjih še nerešenih zadevah, zlasti pa o urejanju položaja borcev iz Istre in Primorja, nekdanjih italijanskih državljanov, ki so vstopili v NOV po italijanski kapitulaciji, čeprav so se že prej bojevali v različnih razmerah po svojih možnostih. Zato se je srečanja udeležil tudi tovariš Kodrič, zastopnik občinskega odbora ZZZ NOV Koper, ki se ukvarja z zbiranjem gradiva za urejanje položaja te skupine borcev. Poleg tega pa smo se pogovarjali tudi o zgodovinski dejavnosti, zlasti o pisanju zgodovine naših enot. Nazadnje so navzoči sprejeli sklep, da napišejo in odpošljejo na odgovorne organe zahtevo, naj bi čimprej uredili položaj primorskih borcev in jih izenačili z drugimi borci. Nekateri pa so se tudi pritoževali nad posamezniki, ki so se dokopali do velikega blagostanja, so pa na odgovornih položajih in imajo kot taki mačehovski odnos do zaslužnih borcev.

Jože Vičič

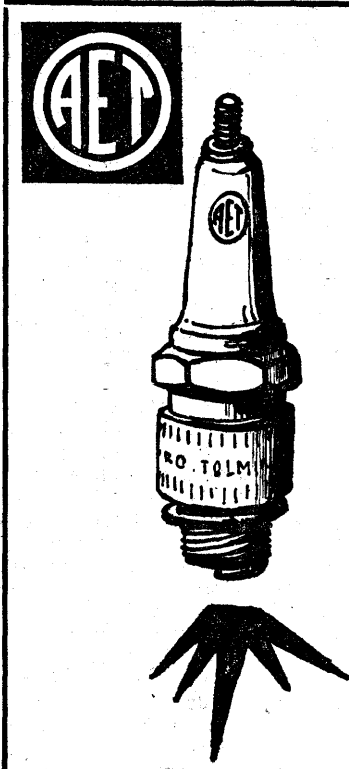

Pojem elegancije so
kravate TERITAL

Svilanit
KAMNIK

Zbralo se nas je kar 35, mnogi med nami so pred tem, ko so vstopili v 1. tankovsko brigado, bili v zavezniških vojskah v Afriki. Od tam so se kljub nasprotovanju zavezniških vojaških oblasti odločili za NOV in dosegli, da so jih poslali tja.

Srečanje je bilo zelo prisrčno, obujali smo spomine na hude boje, ki smo jih preživeli kot borci prekomorskih enot. Nato pa se je razvila razprava o se-

AVTOELEKTRO
TOLMIN

nagraduje kupce svojih vzgojnih svečk. Informacije dobite v vseh prodajalnah avtomobila

Zakaj ne morem kupiti plošč s partizanskimi pesmimi?

Star pregovor pravi: »Trkajte in se vam bo odprlo, iščite in našli boste.« Vendar za vse to ne velja, posebno ne za plošče s partizanskimi pesmimi invalidskega pevskega zbora. Pa tudi ne za žalostinko »Kot žrtve ste padli« in za nekatere druge žalostinke. Zakaj sem se namenil o tem pisati?

V vasi Idriško pri Kobaridu smo postavili spomenik padlim borcem med prvimi v Sloveniji, že leta 1945—1946. Za dan mrtvih tam vsako leto priredimo zvečer žalno svečanost, zberejo se mnogi vaščani. Nekaj let po vojni je delovala v vasi godba na pihala, imeli smo pevski zbor in osnovno šolo. Zato smo lahko obogatili svečanost s pestrim glasbenim sporedom. Zda pa že nekaj let ni pri nas ne godbe, ne zbora in ne šole, zato je tudi naš program postal zelo, zelo skromen. Govor, nekaj deklamacij, enominutni molk in — konec.

Včasih smo naprosili za sodelovanje pevski zbor iz Kobarida, potem pa nam nekega dne kdove zakaj ni več ustregel. Zato je že pretekle oktobra odbor ZB sklenil kupiti nekaj gramofonskih plošč s partizanskimi pesmimi, žalostinko »Žrtvam« in drugimi. ZB ima močan radijski sprejemnik s priključkom za gramofon in tega bi lahko uporabili. Vendar nam tudi to ni uspelo. Takoj po seji odbora ZB sem iskal plošče, kakršne smo sklenili kupiti, po obeh kobariških trgovinah. Zaman. Nisem se niti preveč začudil, upal sem, da jih najdem v Ljubljani. Odsel sem tja in jih iskal: v trgovini »Radiocenter«, »Nana«, »Elektrotehna«, »Mladinska knjiga«, »Iskra« na Titovi itd. Skratka, najmanj deset trgovin sem obiskal, pa nič. Povsod: »Oprostite, gospod, teh plošč pa pri nas ne držimo.«

Ko sem vprašal po navedenih ploščah invalidskega pevskega zbora v decembru, v knjigarni in Tolminu, so mi odgovorili, da imajo te plošče oziroma so jih pred kratkim dobili, toda 5 plošč skupaj v usnjenem albumu, ki stane 18.200 starih dinarjev. Naprodaj je samo celotna kolekcija. Pesmi »Kot žrtve ste padli« in »Vigred« pa ni v njej.

Ali ni čudno, da po naših trgovinah dobijo raznovrstne plošče z raznimi popevki, od raznih cvilečih in škripajočih tustov do božičnih pesmi. Le gramofonskih plošč s pesmimi, ki so jih naši borci prepevali v najtežjih dneh našega boja, ni nikjer, pa če se postaviš na glavo.

Kljub neuspehu še nisem vrgel puške v koruzo in sem naročil hčerki in sinu v Ljubljani, naj mi pomagata iskati take plošče. Obredla sta spet vrsto trgovin, tistih, ki sem jih že jaz in drugih, pa spet nič. Nazadnje jima je neka prodajalka svetovala, naj stopita še v trgovino »Borec«. Glej čudo, tam so imeli še tri plošče s partizanskimi pesmimi, čeprav ni bilo na njih tistih, ki smo si jih želeli.

Nehote se sprašujemo, kako to, da teh plošč nimajo. Ali je kriva malomarnost, brezbržnost trgovcev, ali je morda vse skupaj nalašč, ali se morda že kje sramujejo teh pesmi, tako kot se sramujejo naziva »tovariš«? Ali je to razvijanje tradicij NOB, ali ni to žalitev borcev?

Zato mislim, da bi se odgovorni morali pozanimati, v katerem grma tiči zajec.

Ivan Kurinčič-Hajduk

Pripomba uredništva: Trgovina »Borec« ima na zalogi še dve plošči z devetimi partizanskimi pesmimi. Druge so žal že razprodane.

Zelo sem bila presenečena...

Zelo sem bila presenečena, ko sem v torek, 12. t. m., vstopila v prodajalno Mercatorja na Ježici in zaslila iz glasbene skrinjice božično pesem. Nič nimaam proti temu, ampak vprašam se, kako to, da na dan republike, ob dnevu vstaje in drugih naših praznikih ne slišim iz glasbene skrinjice narodnih in partizanskih pesmi...

Vika Simšič

Ne morejo ali nočejo verjeti...

Dolgo vsa se pogovarjala z znanecem, ki je vsa vojna leta preživel nekako v zatišju, o tem, kako so nacisti v raznih koncentracijskih taboriščih mučili in ubijali nedolžne ljudi vseh narodnosti in kako veliko število je bilo med njimi tudi Slovencev.

Nisem ga mogel prepričati, da je bilo vse to res, ker je prepričan, da je bilo kaj takega nemogoče in da so dokumentacije pač potrjene. Neverjetno se mu zdi, čeprav to poslušala že dobrih 20 let, da bi bila res zagrešena taka grozodejstva.

Tudi moj prijatelj, ki je bil navzoč in ki je sam preživel dolgo časa v raznih koncentracijskih taboriščih vse grozote teh taborišč, ga ni mogel prepričati, čeprav mu je dokazoval, da so filmi, ki so bili posneti o teh zločinih, verodostojni, prav tako pa vsi dokumenti.

Težko je razumeti ljudi, ki morda niso domeli naše težke borbe proti okupatorju, morda iz strahu pred posledicami ali pa so iskali zlato sredino, da bi tako ostali neprizadeti, in morda prav zato ne morejo (in nočejo) razumeti takratnih dogodkov, ki so pustili našemu narodu tako težke posledice.

Taki ljudje se ne zavedajo, da so le redke naše družine, ki niso bile med okupacijo prizadete, bodisi da so imele svoje v partizanih, da so bile cele družine izseljene, da so jim Nemci pobili svoje kot talce ali pa da so bili svojci in družinski člani po zaporih in koncentracijskih taboriščih.

Veliko je bilo napisanega in dokumentiranega o zločinih nacistov, med okupacijo evropskih dežel in človek bi skoraj ne verjel, da so med nami še vedno posamezniki, ki dvomijo o resničnosti teh zločinov. Ne morejo ali pa nočejo razumeti, kako je nemški nacizem gazil po krvi in kako je bila težka in nujna naša borba.

S. Š.

Zakaj tak odnos do našega največjega praznika?

Pod gornjim naslovom je »občan Jesenic« napisal v jeseniškem Zvezarju članek, v katerem prikazuje našo malomarnost in nezainteresiranost ob praznovanju našega največjega praznika, praznika republike. Ugotavlja, kot je bilo objavljeno tudi v našem listu, da so redki obiskovalci srmežljivo gledali v tla, ko so zveneli akordi naše državne himne, ker je bila dvorana skoraj prazna. Članek se sprašuje, zakaj se sramujemo našega praznika, zakaj ni bilo v dvorani jeseniških komunistov, funkcionarjev in članov SZDL, predstavnikov oblasti ter občinskih in republiških izvoljenih funkcionarjev, vodij in vodilnih ljudi gospodarskih organizacij, šol, zavodov in ustanov, brez malih izjem profesorjev, učiteljev in vzgojiteljev naše mladine, strokovnjakov, katerim je država omogočila študij in izobrazbo. Zakaj ni bilo športnih delavcev, ki se drugače tako radi ponašajo z grbom naše države. Kje so bili borci NOV? Ali so res zatajili vse, kar so naredili za našo stvar? Vprašuje se dalje, ali nam je bilo

res danega premalo belega kruha, premalo udobnih stanovanj, premalo luksuznih avtomobilov, s katerimi bi na praznovo lahko prišli. Se se sprašuje, zakaj nam tako lahko uspe spraviti na manj važne prireditve tisoče ljudi, na tako svečan praznik pa popolnoma odpovemo.

Veliko je bilo zadnje čase ugibanja, zakaj jeseniško občinstvo odpove ob tako važnih praznovanjih. Ne le občinstvo v širšem pomenu besede, ampak predvsem ljudje, ki bi se morali zavedati pomembnosti praznika. Mnenja so pač različna in res je nemalo takih, ki radi pozabljajo na dogodke, ki so sicer že precej daleč za nami, vendar dovolj blizu, da bi nam morali biti vedno pred očmi in bi jih morali prenašati na naše potomce.

Morda ima le nekoliko prav tisti izmed redkih udeležencev proslave, ki meni, da je velika gospodarska škoda, ker plačujemo dela proste dneve z namenom, da res dostojno proslavimo državne praznike, med tem pa preradi pozabljamo smisel in pomen praznikov. Ob skupini ljudi, ki je komentirala v kolo-dvorski restavraciji članek, objavljen v Zvezarju, bi človek dobil vtis, da je članek zadel v živo, vendar bomo o uspehu lahko govorili šele ob letu.

48

Ob tabornem ognju

SREČANJA S TOVARISEM TITOM

Inženir Tomanek

Leta 1940 sem bil izbran za predsednika Društva prijateljev Sovjetske zveze. Kmalu zatem sem se ob neki priložnosti sestel z Mladenom Ivekovićem, ki je vedel, da že dolgo sodelujem s partijo. Tovariš Iveković mi je takrat dejal: »Prišel ti bom nekega tovariša, ki bi se rad s teboj pogovoril.«

Nekega popoldne je prišel v moje stanovanje v Bosanski ulici 5 a z omenjenim tovarišem. Le-ta se mi je predstavil kot inženir Tomanek. Ni sem ga poznal. Vedel sem edino to, da je višji partijski voditelj. Odločno je stopil k meni ter me pozdravil vedro in neposredno. Takoj sva se začela sproščeno pogovarjati kot stara znanca. Ni mi bilo znano, od kod je. Toda med pogovorom me je na vsem lepem vprašal: »Kaj miliš, od kod sem?« Odgovoril sem:

»Kakšnih sedem kilometrov od Kljanca.«

»Po čem to sklepaš?«

»Po dialektu.«

Kasneje se je pozanimal za razmere v Kljanju in omenil nekaj krajev v okolici. Zazlel si je, da bi ga tja odpeljal s svojim avtom, kjer bi lahko sedel zadaj in ga zaradi majhnih oken ne bi mogel nihče opaziti. Vendar do tega ni prišlo.

Kadar me je obiskal, je moja žena skuhala kavo in on jo je prijazen pogledal. Rad je imel kavo. Mene je nagovoril, da bi obiskal Sovjetsko zvezo, namreč zaradi neke partijske naloge, čeprav sem bil tedaj samo simpatizer, ne pa član partije. Kot razlog za nabavo potnega lista bi navedel, da me Sovjetska zveza vabi, da bi izdelal spomenik Puškinu, in ker sem po poklicu kipar, oblastem to ne bi bilo sumljivo.

Odtlej me je inženir Tomanek obiskal večkrat. Dajal mi je navodila, kako bom dobil sovjetsko vizo, če se mi posreči dobiti potni list. Ko sem dobival ta navodila — med drugim tudi to, kje naj se javim v Sovjetski zvezi — je preteklo precej časa.

Tako smo se znašli v 1941. letu. Ko sem konec marca je dobil potni list, je bil že podpisani sporazum o pristopu Jugoslavije trojnemu paktu. Tiste

aprila, ali v ponedeljek. Toda 6. aprila so hitlerjevske enote napadle Jugoslavijo, tako da nisem mogel odpotovati. Tovariš Tomanek je zahajal k meni tudi v prvih dneh vojne.

Dne 10. aprila, ko so Nemci vdrl v Zagreb, sem bil slučajno v mestu. Ves iz sebe sem se vrnil domov in povedal Mladenu Ivekoviću, ki se je tedaj skrival po pobegu iz policije, kaj vse sem videl na ulicah. Iveković je bil prisiljen poiskati si drugo bivališče, ker pri meni ni bilo več varno. Tako sem Ivekovića — medtem ko so se pomikale po zagrebških ulicah nemške čete — odvedel v stanovanje slikarja Postružnika na Šalati.

Tovariš Tomanek me je poslednjič obiskal 11. aprila. Potem sem ga še enkrat srečal: 15. aprila v tramvaju. Samo pokimal mi je. Poslej se v Zagrebu nisva več videla.

Potem sem se privikrat srečal z »inženirjem Tomanekom« v osvobojenem Jajcu, oktobra 1943. Šele tedaj sem zvedel, da je inženir Tomanek v resnici tovariš Tito.

Sestala sva se kot stara znanca. Takrat sem ga portretiral.

Antun Augustinčić

Kot bi se pogovarjal s tovarišem...

So doživljaji, ki ostanejo človeku neizbrisno v spominu. Med take štejem svoja tri srečanja s tovarišem Titom. Spomin nanje je še pozivilo proslavljanje tridesete obletnice, odkar je Tito na čelu partije.

Bilo je verjetno v jeseni leta 1942, ko sem na nekem sestanku OF v Ljubljani prvič slišal, da stoji na čelu vsega narodnoosvobodilnega boja jugoslovanskih narodov tovariš Tito.

Kdo je Tito? Na to vprašanje takrat nismo mogli dobiti povsem določenega odgovora. In še dobro se spominjam, da me je v času, ko so se na stenah hiš po ljubljanskih ulicah poleg napisov KP in OF pojavili tudi napisji Tito, vpraševal nekdo znanec, kaj ta beseda pomeni, ker da je tudi v lek-sikonu ni našel...

maršalom Titom. V tistem trenutku sem doumel, da med njim in nami ni pregrad, da nam je tako blizu, tako neposreden kot kateri koli drug tovariš iz naše borbe. Še bolj mi je vse to postalo jasno, ko smo skupaj z njim posedli za mizo in se začeli pogovarjati. Potem ko mu je predsednik združenja sporočil naš sklep in našo obljubo, se je, morda samo za trenutek, zamislil in nato rekel:

»Ni lahka naloga, ki ste jo prevzeli nase — toda ker ste to sklenili invalidi, sem prepričan, da boste to svojo obljubo izpolnili.«

Pozanimal sem se, kako je z invalidskimi zadevami po posameznih republikah. Povedal nam je, da je pred kratkim potoval po Jugoslaviji in je na tem potovanju prišel v stik tudi z invalidi, od katerih da so se mnogi pritoževali, da jim ne izplačujejo invalidnin. Obsodil je primere birokratskega gledanja na urejanje invalidskih zadev in naglasil:

»Med narodnoosvobodilno vojno smo najbolj skrbeli za naše ranjence in invalide. Menili smo, da je treba biti najbolj obziren do ljudi, ki so izgubili zdravje in ki so potrebni naše pomoči.«

Zastopniki invalidskih organizacij iz vseh republik so nato opisali najpomembnejše probleme, ki so se pojavljali v vrstah njihovih članstva. Z Jankom Rudolmom, ki je bil takrat predsednik vojaških vojnih invalidov Slovenije, sva mu obrazložila položaj invalidov — Slovencev in Italijanov s tržaškega ozemlja, ki so se borili v jugoslovanskih partizanskih enotah. In priznati moram, da sem se ob tem počutil, ko da govorim s tovarišem, ki ga že dolgo poznam.

Zanimal se je za invalidske domove, za zdravilne invalide, za ortopedske pripomočke itd. Beseda pa je nanesla tudi na stike takratnega Združenja vojnih invalidov z invalidi drugih slovenskih držav. Nasvetoval nam je, naj bi take stike vzpostavili tudi z invalidi vseh zavazniških držav, ki so se v drugi svetovni vojni borile proti fašizmu. Dejal je še:

»Ti ljudje se pač najbolj zavzemajo za pravično urejanje današnjih problemov ter za borbo proti reakcionarnim profašističnim elementom. Tudi to bi namreč bila oblika boja za mir, boja proti reakciji in za demokracijo.«

Drugič sem se srečal s tovarišem Titom 30. maja 1948. Takrat je bila v beograjskem invalidskem domu odprta razstava invalidskih podjetij.

Namen te razstave je bil prikazati razvoj invalidske gospodarske dejavnosti v času od prvega plenarnega sestanka glavnega odbora VVI dalje. Razstavljeni so bili proizvodi invalidskih podjetij iz vse države.

Na svečano otvoritev te razstave je prišel tudi maršal Tito, ki si je potem, ko je bila razstava odprta, z velikim zanimanjem ogledal vse razstavljene predmete. In prav pri tem nje-

govem ogledovanju sva se srečala v oddelku, kjer je bilo največ razstavljenih izdelkov invalidskih podjetij iz Slovenije. Prijazno in zares tovariško mi je segel v roko. Na pripombo takratnega sekretarja Boža Padovića, da sem iz Slovenije, me je vprašal, koliko podjetij imamo v Sloveniji in kako uspevajo.

Tudi takrat sem imel občutek, da sem se pogovoril z dobrim tovarišem o obema znanih zadevah.

Pred odhodom z razstave je Tito dejal:

»Invalidi so lahko ponosni tudi na to, kar so doslej naredili. To pomeni, da ste pravilno razumeli, da niste breme za državo. Izbrali ste pravo pot, po kateri hodite dalje!

Hvala vsem invalidom in vam.«

Bilo je 17. oktobra 1948, ko smo zvedeli, da nas bo zvečer po končanem II. kongresu vojaških vojnih invalidov vse delegate sprejel maršal Tito.

Veža in slavnostni dvorana starega dvora na Dedinju sta bili premajhni, da bi sprejeli vse delegate, saj nas je bilo okoli 600. Zasedli smo pač vse prostore, ki so tam bili na voljo.

Pri vstopu v vežo je maršal sam sprejemal vse svoje goste in vsakega prisrčno pozdravil in mu stisnil roko. Veselje ob tem sestanku je odsevalo tako z maršalovega obraza kakor tudi z obrazov vseh nas, ki smo takrat bili njegovi gostje.

Bili smo srečni, da smo ga videli in da smo mu res tovariško stisnili roko. Ko smo končno bili vsi zbrani, nam je v kratkem nagovoru želel iskreno dobrodošlico in še dobro se spominjam, kako je v nam namenjenih besedah naglasil, da še nikoli v svojem življenju ni stisnil toliko levic, kot tisti dan, ker da so mnogi žrtvovali svoje desnice v borbi za našo svobodo, pa tudi toliko mater in vdov padlih borcev ni naenkrat nikoli prej sprejel kot takrat...

Videti je bil izredno ganjen, a njegove iskrene besede so nam vsem prisotnim sezale prav do srca. Kakor jaz tako se jih verjetno še mnogi drugi od takratnih delegatov spominjajo še danes.

Razigrane volje je nato tovariš Tito hodil iz sobe v sobo, prisedel k tej ali oni mizi, se pogovarjal z invalidi, z materami in vdovami padlih borcev. Se zanimal za razmere v tej in oni republiki, v tem in onem kraju.

Bilo je to res lepo, izredno prisrčno, iskreno in povsem neposredno srečanje s tovarišem Titom.

S sprejema smo odhajali navdušeni, da smo lahko pozdravili svojega voditelja v borbi in izgradnji, srečni, da bomo lahko po vrnitvi domov sporočili vsem invalidom njegove nozdrave, priznanje za sodelovanje v borbi in njegovo prepričanje, da bodo invalidi tudi v prihodnje z vsemi možnimi sodelovali v naši veličinski borbi za boljšo bodočnost.

Vekoslav Mlekuž

Dr. Ivo Juvancić:

OKTOBER 1917
OB SOČI

Italijanski sile od 1000 metrov nadmorske višine navzdol do potoka Slatenika, onstran Soče, so bile enote brigade »Friuli« (Furlanija). Od Rombona dalje so se vrstili 1. bat. 88. polka, 1. bat. 87. polka še pri Bovcu, nato 3. bat. 87. polka do Soče. Onstran Soče sta ostala 2. in 3. bat. 88. polka, ki ju je ofenziva najmanj prizadela in sta se popoldne 24. oktobra umaknila skozi Čezsočo—Zago na Stol.

Krauss opisuje (1. c. str. 60-63) prodor proti Bovcu in sicer za vso njegovo skupino od Rombona do Krna. Od ene po polnoči do štiri in pol je 300 topov začelo svojo smrtno pesem, bruhali so samo plinske granate, ki jih ni imela najtežja artilerija; italijanska artilerija je pri Bovcu v začetku odgovarjala. General Cavaciocchi ji tega ni prepovedal, kot Badoglio svoji pri Tolminu. Plin je bil namenjen prav artileriji in italijanski poveljstvom in je kmalu učinkoval. Italijanski topovi so po trideset ure umolkli. Pesem topov, tokrat vseh, je ponovno začela ob 6.30 do 9. ure; ostro obstreljevanje je veljalo vsem italijanskim objektom; minometi, merili so le na strelne jarko, so se oglašali ob sedmih. Bilo je 433 topov, od teh kar 10 težkih 30-centimetrovskih možnarjev in še 6 24-centimetrovskih. Prvi so večinoma stali ob Soči, nekaj celo ob korintinskem mostu pri Bovcu. Ob tej reki, ob cesti proti bovskim Klužam je stala vrsta težkih topov; mnogi so bili nemški.

Napad pešakov je kmalu po 9. uri uspel: oficirska patrulja je vdrla v italijanske položaje ob cesti (tam nekje, kjer se danes odcepi cesta na Čezsočo, pri znamenju sv. Ivana). Na »Kamenljinem hrbtu«, na Hribiču, so italijanske čete Tirolcem nudile temeljit odpor in šele tirolski strelci, ki so šli od Ravelnika do Soče, ob zaplinjenih italijanskih postojankah in udarili one na Hribiču v bok, so pripomogli, da so se vdali.

Cadorna še 1921., ko je pisal svojo knjigo, ni vedel, kaj se je zgodilo pri Bovcu (La guerra al fronte italiano). Pisal je o »deplorable sfondamento«, o obžalovanju vrednem prodoru, in vrgel vso krivdo na italijanskega vojaka, ki se ni branil, ni pa vedel niti za mrtve v soteski Naklo, ki jih je plin podušil in zažgal. Ni vedel, da sta brigadni general »Friuli« in poveljnik nesrečnega 87. polka bila ranjena. Krauss piše, da so do polnoči 25. oktobra zajeli 50 oficirjev in 2518 mož od 87., 88., 97. in 224. polka in nekatere od 280. polka. Ker so zadnji trije bili razporejeni od Vršiča do Krna, se zdi, da jih v bovski kotlini ni bilo tako mnogo zajetih. Italijanski vojak se je pri Bovcu bil, dasi Silvestri in mnogi ostali imenujejo bovske fronte Italijanov »di salute«, mi bi rekli »dopustniško«, ker tam ni bilo že dalj časa pravih bojev.

Ob prvi črti več kot dobro uro boj ni trajal. Že ob eni popoldne (Krauss govori o »drugi črti«) so predrl skozi drugo zaslonno črto za Bovcem; bilo je nekje pred Plužnami, mogoče celo v Globokem potoku, kjer je drugače bila razmeščena italijanska artilerija. Tu je bil poražen alpski bataljon »Ceva«, ki je bil semkaj vržen v zadnjem trenutku. Po Silvestriju (1. c. str. 285) je šlo celo le za 4. četo, katere poveljnik je padel popoldne. Četo je sovražnik pregazil. S tem je bila usoda italijanskih alpinov na Rombonu zapečaten.

Zanimivo je na kratko omeniti, kaj piše Silvestri (1. c. str. 384 dalje). On zna zelo posrečeno v strogo zgodovinsko podajanje vtriniti epizode iz raznih spominov. Tu pripoveduje, kako je vojaški kurat Albert Garaventa v baraki poveljniške komande bataljona nekje nad Goritico, kjer stoji danes lovška kočica, prebival noč od 23. na 24. oktober. Bil je v napetem vzdušju, saj so dobili sporočilo o ofenzivi, toda kljub temu so igrali karte. Kmalu potem, ko se je začelo bombardiranje, so že začeli prihajati prvi ranjenci na obvezovališče 19. čete. Kaplan je prišel semkaj. Ob štirih zjutraj so vojaški začutili plin. Nati-kajo si maske, dihanje z njimi je težko. Kaplan opazi, da gos, ki jo je major dobil v dar, mirno kljuva travo. Sname si

Obvestilo naročnikom

Zaradi novoletnih praznikov, ko tiskarna ne bo obratovala, bo izšla naslednja številka »TV 15« šele v torek, 9. januarja.

UREDNIŠTVO »TV 15«

dni sem bil v Beogradu, kjer sem prisostvoval marčnim demonstracijam. Brž ko sem dobil sovjetsko vstopno vizo, sem prošil za madžarsko tranzitno vizo. Te pa mi v Beogradu niso dali, češ da jo lahko dobim le v kraju svoje stalne zaposlitve.

Zato sem 4. aprila odpotoval iz Beograda v Zagreb in se takoj odpravil na madžarski konzulat. Sprejel me je konzul in

ORA!
najboljša ta hip!

mi takoj dal vizo. Priporočil mi je, da na poti skozi Madžarsko sploh ne grem iz vagona, ker da vse postaje nadzoruje gestapo. Razburjeno mi je hkrati namignil, da se pripravljajo strašne reči.

V soboto me je obiskal tako imenovani tovariš Tomanek in mi dal številke telefona, na katere naj bi se po prehodu sovjetske meje javil v Moskvo. Tako je bilo vse pripravljeno. Odpotoval naj bi v nedeljo, 6.

TRST, Piazza S. Antonio nuovo 41-II

GENERALNO ZASTOPSTVO ZA VSE DRŽAVE ZA URE DARWIL IN ARETTA

● DARWIL LOUISDOR najtanjša ura na svetu

● DARWIL SUPERAVTOMATICA s 23, 41, 57 in 88 rubini

Generalno zastopstvo DARWIL vam nudijo največjo izbiro zlatih nakita iz 14-, 18- in 22-karatnega zlata, izdelanega v 42 svetovno priznanih industrijah zlatih nakita.

Za nakup zlatih predmetov dajemo popolno garancijo za čistočo, težo in ceno.

Zlati nakit od 650 lir dalje za 1 gram!

Stalno v prodaji več kot 400 modelov raznih ur od 2500 lir dalje!

Poseben popust in 5-letna garancija za ure švicarske tovarne DARWIL in ure tovarne ARETTA!

masko. Če je gos nima in živi, zakaj bi jo nosil jaz. Plin je bil zaradi vetra redek. Napad na Rombonu so kajzerjevi izvršili v snežnem meteu in so se morali umakniti (Krauss 1. c. str. 61). Avstrijska rombonska grupa je imela najtežje izgube na vsem odseku: 6 oficirjev in 155 mož mrtvih, pa še 14 oficirjev in 500 mož ranjenih. Vseh 12 bataljonov 22. strelske divizije v bovski kotlini pa je imelo le 8 oficirjev in 210 vojakov mrtvih ter 24 oficirjev in 740 vojakov ranjenih (podatki po Kraussu 1. c. str. 106). Lahko si mislimo, da so alpski Rombona bili po odbitem napadu kar veseli.

Ko je bila četa alpinov »Ceva« pred Plužnami razbita, so Mariborčani vdrl na planoto Poljanica za Plužnami; pomagal jim je bil še 2. bataljon graškega polka (3. strelski), medtem ko sta ostala graška bataljona udarila iz Plužen na planino Krnica, proti Prevali. Posledice so bile občutne. Sam general Montuori, namestnik poveljnika II. armade, je odobril sklep generala Arrighija, poveljnika 50. divizije, da zapusti tudi drugo črto pred Boko in se umakne na Stol. Cavaciocchi je od Arrighija zahteval, naj jo še drži, ali ta je dobil poročilo, da so Avstrijci že prodrli preko Polovnika, kar pa ni držalo in bal se je obkolitve pri Boki. Bilo je ob štirih popoldne. (Tudi Silvestri je tu na str. 390 nejasen, govori le o padcu Krasnega vrha. V resnici so bili avstrijski vojaški že dalje, vsaj do Jama planine.) Ob šestih zvečer je alpski poveljnik Rombona Cantoni ukazal: umik na Prevalo. Bila je že tema in hudo je snežilo. Stajerci iz Gradca so že lezli nad Krnico in presekali poti proti Plužnam, ki so bile itak že zasedene. To je pomenilo, da morajo oni do 1000 metrov višine naprej na Čezsočo in čez rombonske pode proti Prevali. V noči, snežnem meteu, gaziti

(NADALJEVANJE)

Razvoj naše vojske med vojno

Ko je bila 22. decembra 1941 ustanovljena prva proletarska brigada, je v njenih petih bataljonih bilo 1020 borcev. Razen nje pa smo takrat imeli po vseh krajih Jugoslavije še 43 partizanskih odredov in nekaj samostojnih bataljonov in čet s približno 80.000 borci. Na sovražnikovi strani pa je bilo kakih 100.000 nemških, 350.000 italijanskih in 150.000 nedržavnih, četniških, ustaških in drugih kvistliških vojakov.

Brigadam so kmalu sledile tudi divizije. V času, ko je divjala

Vojaška veda in tehnika

bitka za Stalingrad in pri El Alameinu v Afriki, v obdobju, ko je fašizem dosegel vrh svoje moči, sta CK KPJ in vrhovni štab NOV in POJ novembra 1942 ustanovila prvih osem divizij NOVJ. V Jugoslaviji pa je bilo takrat 18 italijanskih, 6 nemških, 5 bolgarskih in deli 3 madžarskih divizij. V tistih dneh je naša vojska imela proti sebi 850.000 sovražnikovih vojakov.

Do konca vojne je bilo ustanovljenih skupno 56 divizij. Že prej pa je bilo treba ustanovljati tudi korpusa. Prva dva korpusa sta nastala 1942. leta, naslednjega leta sedem, 1944. leta pa še osem. Najvišja vojaška enota, ki jo je NOVJ v svojem razvoju dosegla, je bila armada. Ob koncu vojne smo imeli štiri armade, 17 korpusov, 56 divizij in 195 brigad z 800.000 borci.

Naša NOVJ je med vojno ubila 450.000 sovražnikovih vojakov, zaplenila ali uničila pa 4630 topov, 7150 minometov, 13.396 mitraljezov, kakih 500.000 pušk, 928 tankov, 309 letal in kakih 20.000 motornih vozil.

Kumulativen učinek — kaj je to?

Med oborožitve naše vojske spadajo tudi ročni metalci in trombloni, ki jih natikajo na cev pušk. Tako mine, ki jih spušča iz ročnih metalcev, kakor tudi tromblonke delujejo kumulativno in zato lahko prebijajo oklepe vseh tankov, kar jih poznamo. Razen tega pa imamo tudi granate s kumulativnim učinkom.

Kaj je pravzaprav kumulativen učinek?

Vzemimo dva kosčka stisnjene gata — eksplozivne snovi, s katero polnijo bombe. Prvi kosček naj ima štirioglasto obliko z ravnimi ploskvami, medtem ko na eni izmed ploskev drugega kosčka napravimo majhno vdolbino. Nato bomo oba kosčka prevlekli s svinčnim nitratom in ju položili na jekleno podlago.

Po eksploziji bomo lahko ugotovili, da je večja luknja nastala tam, kjer je ležal kosček z vdolbino, čeprav je ta bil lažji od drugega.

gaga kosčka razstreliva z ravnimi površinami. To ugotovitev so izkoristili tudi pri tromblonkah, minah in granatah, namenjenih za prebijanje debelih betonskih ali jeklenih oklepov.

Zakaj pa imajo te mine večji učinek? Ob eksploziji pritiskajo plini enakomerno na površino podloge, če je površina razstreliva ravna. Če pa je v njem vdolbina, se plini — kot svetloba pri žarometu — zbirajo v curek, ki je usmerjen na eno samo točko v oklepu. Curek je tako močan, da z lahkoto preluknja vsak oklep, to pa zaradi ogromne hitrosti plinov, ki znaša kakih 10.000 metrov na sekundo. Razen velike hitrosti pa imajo plini tudi visoko temperaturo. Prebojna moč teh plinov je lahko še večja, če vdolbino oblože s tanko kovinsko pločevino. V tem primeru se bo vročim plinom pridružil še curek raztaljene kovine, ki se prav tako giblje s hitrostjo 10.000 metrov na sekundo.

ora
najboljša ta hip!

v Radence po zdravje ZA BOLEZNI PRESNAVLJANJA

Od dneva, ko je nad Hirošimo eksplodirala zloglasna atomska bomba, je minilo že dvaindvajset let. Pred kratkim je to mesto obiskala neka skupina ameriških novinarjev in fotografov. Rezultat njihovega dela je tudi naš članek

HIROŠIMA

včeraj in danes

Pripovedovanje preživelih

Akihiro Tagaši je nekoliko pomišljal, preden nam je začel pripovedovati svoje spomine:

»Ko sem tako tekel proti domu, kjer bi bil na varnem, sem opazil mnogo ljudi, ki so hodili, držec roke pred seboj. Videl sem, da imajo nekaj v rokah. Zdelo se mi je, da so to nekakšna oblačila. Res je bilo nenavadno, da toliko ljudi in tako čudno prenaša perilo... Ko pa sem malo bolj pogledal, sem ugotovil, za kaj pravzaprav gre: to ni bilo perilo, temveč... njihova koža! Kmalu zatem sem opazil tudi na sebi, da mi je koža postajala črna in mi začela odstopati...«

Poslušajmo, kaj nam bo povedala gospodična Seiko Ikeda.

»Takrat sem spala. Ko sem odprla oči, sem na obrazu začutila strahovito bolečino. Zazdelo se mi je, da mi je odtrgalo roke in noge. Nato mi je lice nenadoma začelo zatekati. Koža na rokah in nogah se je odlepila. Obleka, ki sem jo bila zvečer pazljivo zložila poleg postelje, je bila raztrgana na tisoče kosčkov. Vse okrog mene je bilo polomljeno, toda na kosu zrcala, ki je še viselo, sem se lahko videla, kakšna sem. Izbruhnila sem v jok. Prej so me imeli za lepo dekle, sedaj pa sem spoznala, da sem postala nekaj po-
šastnega!«

Tudi gospa Curuko Šimiju nam je povedala nekaj svojih spominov na ta dan:

»Zdelo se mi je, da sem prikazen. Ko sem se pogledala v zrcalu, nisem mogla verjeti, da je to moj obraz. Bila sem brez las. Lica so mi bila napihnjena kot teniška žoga, koža pa mi je počrnela in se mi trgala z obraza. Isto je bilo tudi z rokami.«

Odprimo mapo o Hirošimi

Šesti avgust 1945: prva atomska bomba je padla na Hirošimo! Tega dne je človeštvo stopilo — toda, s kakšno nasilnostjo — v atomsko dobo.

Tega lepega poletnega jutra je bila Hirošima ob četrtna deset let lepo razvijajoče mesto s 300.000 prebivalci v jugozahodnem delu japonskega cesarstva. To je bilo vojaško pristanišče, tam so bile tudi ladje-delnice. Manjkalo pa tudi ni štabov operativne vojske. Vse dotlej so ameriški bombniki pustili na miru to pomembno vojaško središče, čeprav so druge japonske baze pogosto postajale cilj njihovih napadov.

Kako je mogoče pojasniti njihov »dobrohotni postopek«? Nekateri trdijo, da so Združene države Amerike to taktiko uporabljale zato, ker so mnogi emigranti iz Hirošime živeli na Havajih in v raznih ameriških mestih. V vsakem primeru so bili meščani zadovoljni, da ameriški bombniki B-29, ko so se čez njihovo mesto vračali na tihomorska oporišča, niso spuščali bomb tudi na Hirošimo. Res pa je, da so mnogi zli jeziki videli v tem slab znak in širili govorice, da so Američani Hirošimi pač namenili posebno usodo, ki vse-kakor ni zavidanja vredna.

Resnica pa je povsem drugačna. V Washingtonu je le malo ljudi vedelo, za kaj gre. Skrivnostni načrt, ki naj bi ga

nekega lepega dne uresničili, je bil spravljen v »top secret« mapi tako imenovanega komiteja za cilje.

Ta komite je bil izbral Hirošimo za »preskušnjo« atomske bombe, čeprav je bilo takrat, ko so o tem odločali, še precej daleč do izgotovitve bombe. Medtem ko so čakali na bombo, naj bi bilo mesto — poskusni zajček obvarovano pred uničenjem. Za Hirošimo so se odločili sprito tega, ker je še najbolj ustrezala: bila je zelo razvlečena, razen tega je Hirošima bila zelo pomembno strateško središče z mnogimi vojaškimi tovarnami in pristaniščem, v katerem so na ladje vkrcavali enote, namenjene za bojišča na Kitajskem in v osrednji Aziji.

Dotlej je v treh letih in pol na Hirošimo padlo le kak tucat bomb. Sedaj pa naj bi mesto postalo poligon za pridobitev »povsem novih« izkušenj, na katerem bi lahko čim natančneje preizkusili uničevalno moč nove bombe.

In njena atomska bomba »Enola Gay«

Šestega avgusta 1945 je v višini 11.000 metrov priletela nad Hirošimo neka ameriška letala trdnjava B-29. Imenovala se je »Enola Gay«.

»Enola Gay« je nosila nenavaden tovar — bombo iz črnega jekla, dolgo štirinajst in s premerom pet čevljev. Znotraj tega smrtonosnega aparata sta bila dva majhna kosčka uranija, vredna 500 milijonov dolarjev. To prvo jedrsko orožje, ki so ga napravili na svetu, so krstili za

ljal nalogo bombarderja, in kapetan W. S. Parson, fizik.

Približno ob osmi uri zjutraj se je letalo usmerilo vzdolž japonske obale naravnost proti Hirošimi. Poročnik Jacob Berser, radist, je naravnal aparat in nataknil celuloidni trak na ploskev, nato pa čakal, kdaj se

bo oglasil Tibbets. »To je dokument z zgodovinsko vrednostjo,« je rekel pilot. »V letalu imamo prvo atomsko bombo.«

8.29. Tibbets naroča posadki, naj si natakne na oči posebne naočnike, ki so jih bili dobili s seboj.

Naposled je B-29 priletel nad mesto. Imel je natančno devetindvajset sekund zamude. To je bilo zelo malo, če upoštevamo, da je letalo, ki je vzletelo z otoka Tiniana v južnem delu Tihhega oceana, moralo napraviti tisoč sedemsto milj dolgo pot.

Bombarder Ferebes, ki je sedel zadaj, se je dolge mesece pripravljaj na to nalogo. Pokrajino, ki se je širila pod letalom, je poznal že na pamet: mesto je imelo obliko pahljajce, v ustju reke Ote pa se je stiskalo šest otokov. Vse to mu je bilo tako domače, ko da bi že leta in leta živel v teh krajih... Sedaj pa je videl tudi že točko, ki mu je bila določena: mestno središče z glavnim mostom nad velikim rokavom reke Ote. Križec na njegovem opazovalnem aparatu se je že natančno ujema s ciljem. S kazalcem je pritisnil na gumb in s tem sprožil avtomatsko napravo, ki je po petnajstih sekundah izvrnila bombo. Ura je bila natančno osem, petnajst minut in sedemnajst sekund, ko so se pod letalom odprle lopute in ko je bomba krenila na pot. Po petinštiridesetih sekundah bo eksplodirala nad mestom in s tem dosegla, da Hirošima pride v zgodovino.

Pod bombnikom B-29 je bilo pravo mravljišče. Ljudje — med njimi tudi Akihiro Tagaši, gospa Curuko Šimiju in drugi prebivalci — so hiteli po jutranjih opravkih. Zaradi tistih dveh letal v zraku se ni nihče vznemirjal. Sicer pa so že tolikokrat videli ameriška letala... Protiletalska obramba se tudi ni oglasila, celo alarma niso dali...

Na radarjih so sicer odkrili letali, toda japonski opazovalci so menili, da gre tudi tokrat za običajne izvidniške polete. Vojaški iz civilne zaščite na otoku Mukayu, ki leži pred pristani-

ščem, so natančno videli, kako sta letali potem, ko sta bili nad mestom, ostro zavili vsako v svojo stran. Vendar zaradi tako nenavadnega manevra niso bili prav nič presenečeni.

Druga letela trdnjava je spustila na padalih tri radijske oddajnike, ki so se počasi spuščali proti zemlji. Nekateri meščani, ki so menili, da s sovražniki letali nekaj ni v redu in da prosijo za pomoč, so navdušeno ploskali. Kaj kmalu pa so morali spremeniti svoje mnenje.

V teh 45 sekundah ni bilo v zraku, razen teh treh padal, opaziti nič novega, le bombnika B-29 sta se oddaljevala proti svoji bazi.

To jutro, ob 8.16, je Hirošima doživela svoj konec.

Prihodnjik:

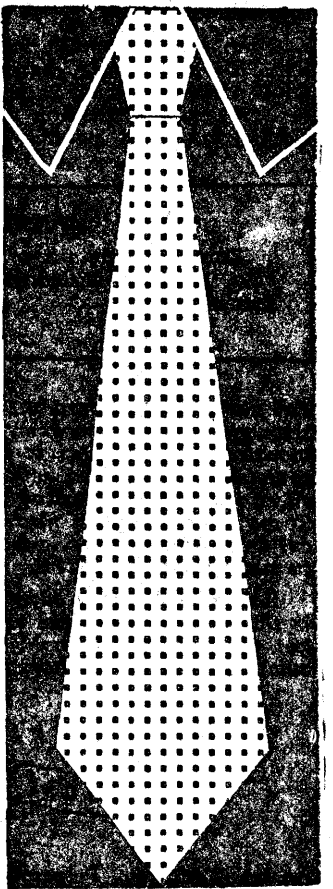
- Na območju groze
- Izpovedi prič na tleh

Fotografija z uprašajem

Fotografijo iz 48. številke

»TV-15« sta nam pojasnila tovariša Lojze Herman-Dušan in Marjan Kern, oba iz Ljubljane. Povedala sta, da je slika nastala septembra leta 1943 v parku pred bivšim gradom v Ribnici, po kapitulaciji Italije in zavzetju Turjaškega gradu; tam je bila takrat partizanska bolnišnica. Prepoznala sta sledeče tovariše in tovarišice, kakor si sledijo z leve proti desni: pokojni narodni heroj Evgen Matejka-Peme; tovariš Silni iz Prešernove brigade; tovariš Jozel, ki stoji desno od zdravnice v belem; zdravnica Franja Bidovec-Boje; tovariš s palico je pokojni narodni heroj Jože Klanjšek-Vasja; Lojze Herman-Dušan, komisar čete v Prešernovi brigadi, ki je bil ranjen na Turjaku in se nekaj dni zdravil v Ribnici; predzadnji je neki civilni zdravnik; zadnji na desni je Marjan Kern iz Serčerjeve brigade. — Bralce prosimo za pojasnilo tudi današnje fotografije.

Pojem elegancije so kravate TERITAL

Svilanit
KAMNIK

»Little Boy« (»dečko«).

Kakih tisoč čevljev desno od bombnika »Enola Gay« je letelo še neko drugo ameriško letalo, opremljeno z raznimi aparati. To je bil »Great Artist«. Njegova naloga je bila, da zbere čim več fizikalnih in kemijskih podatkov. Kakih 60 milj bolj zadaj jima je sledil še en bombnik B-29, ki naj bi fotografiral Hirošimo po eksploziji.

Izmed devetih mož, kolikor jih je takrat bilo v bombniku »Enola Gay«, so le trije natančno vedeli, za kaj sploh gre. To so bili polkovnik Paul W. Tibbets, ki je bil pilot, major Thomas V. Ferebes, ki je oprav-

Prireditve v počastitev dneva JLA

Krajevna organizacija ZROP Kočevje je v nedeljo, 17. decembra 1967, organizirala v počastitev dneva JLA že tradicionalno športno tekmovanje v igranju šaha, streljanja in kegljanja. Na tekmovanje so povabili člane garnizona in ZROP iz Ribnice, ki so se vabilu tudi odzvali.

V tovariskem srečanju so se razvijale vse tri panoge tekmovanja, doseženi pa so bili naslednji rezultati:

V šahu je Kočevje doseglo 7. Ribnica pa 3 točke.

V streljanju je dosegla Ribnica 781, Kočevje pa 745 krogov od 1200 možnih.

V kegljanju so nastopile 4 tekmovne ekipe po 6 igralcev. Poleg ekip garnizona JLA in ZROP Ribnica ter ZROP Kočevje je nastopila tudi ekipa žensk iz Kočevja. Tekmovanje je bilo v disciplini 6 x 100 lučajev. Presenetila je ženska ekipa, ki je podrla 2226 kegljev in dosegla prvo mesto. Za ta uspeh je ženska ekipa prejela tudi prehodni pokal. Ekipa ZROP iz Kočevja je podrla 2210 kegljev. ZROP Ribnica 1863 in garnizon Ribnica 1836 kegljev.

Za člane ZROP in garnizona Ribnica so doseženi rezultati razumljivi, ker v Ribnici ni

igrišča za to športno dejavnost. Za ekipo ZROP Kočevje, v kateri so nastopili aktivni igralci KK Kočevje, pa je bila zmaga ženske ekipe na tekmovanju presenečenje, ki so ga pa hočeš, nočeš — morali sprejeti.

Poleg te prireditve v počastitev dneva JLA je bila na šoli v Kočevju razstava fotografij iz življenja JLA, razgovori učencev s člani ZROP in JLA. Učenci na šoli so pisali tudi naloge o JLA, od katerih so najboljše tudi nagradili. Dne 21. decembra pa je bila v Šeškovem domu akademija.

P. S.

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Stirideset neuspešnih ameriških zračnih napadov

MOST NA HAM RONGU

Komaj devet kilometrov od morja se med dvema gorskima grebenoma razteza štiristo metrov dolg most, pod katerim se umazano rumene vode reke Ham Ronga nezadržno vane proti morskemu obalam. Naloga podpolkovnika Bui Tina, poveljnika neke severnovietnamske protiletalske enote, je bila, da s svojimi vojniki in topovi brani most pred napadi ameriških letal.

Od aprila do septembra so Američani štiridesetkrat napadli ta most, toda vselej neuspešno. Med štiridesetimi napadi je 58 ameriških letal strmoglavilo v reko, na njene bregove ali pa v bližnje morje.

Topovi molčijo

Sedmega aprila je prišlo do enega izmed najhujših napadov. Se nobena noč dotle ni bila tako nemirna kot prav ta. Visoko nad reko so letali ameriški bombniki. Spuščali so svetilne bombe, za katerimi so se vlekle svetli sledovi, in s težkimi bombami obmetavali dvajset kilometrov oddaljeni splav na reki.

Cas se je le počasi pomikal naprej. Protiletalski topničarji so čepeli poleg svojih topov. Skozi daljnogled so opazovali, kako se ameriška letala približujejo in oddaljujejo. Topovi so molčali. Podpolkovnik Bui Tin

demnajst let, ko se je že boril proti Francozom. Vedel pa je, da mora topničarjem dovoliti počitek. Prav tako tudi borcem ljudske milice, ki jih je imel pod poveljstvom in ki so povrh vsega morali še obdelovati polja ali delati v tovarnah.

»Thunderchief« izzvajo

Njegove dvome je razčistil sovražnik. Bui Tinu so javili, da se bližajo dve sovražni letali. Leteli sta vzdolž reke in niže kot običajno — kakih enajst tisoč metrov visoko. Bui Tin je takoj pomislil: »Najbrž nas misli izzvati, da bi se oglašili in pokazali, kako močni smo.« Zato ju je pustil na miru. Dve uri kasneje sta se letali spet prikazali, tokrat devet tisoč metrov visoko.

Podpolkovnik Bui Tin se je le stežka vzdržal, da ni ukazal ognja. Kmalu zatem je ropot letalskih motorjev zamrl v daljavi, opazovalci neba pa so sporočili: »V zraku ni več sovražnika.« Sedaj so topničarji poleg svojih topov že lahko zaspi. Nikomur ni prišlo na misel, da bi kaj pojedel ali popil. Budni so ostali le dežurni.

Tedaj pa se je nenadoma spet oglasila sirena. Opazovalci so obvestili, da je v zraku skupina lovcev-bombnikov F-105 D »thunderchief«. To je bilo ob polnih. Topničarji, prebujeni iz globokega sna, so godrnjaje hiteli na svoja mesta. Mar bo treba kar cele dneve žedit ob topovih?

Skupina dvanajstih ameriških letal, ko da bi hotela izzvati, je letela osm tisoč metrov visoko. Nato je prvo letalo pikiralo, za njim pa še drugo, tretje...

»Ogenj!«, zavpije podpolkovnik Bui Tin. »Za vse topove: ogenj!« Ko da bi izbruhnil vulkan, tako je zagrmelo.

Nepričakovano močen protiletalski ogenj je razbil ameriško bojno formacijo. Piloti so že na višini tri tisoč metrov odpenjali bombe, nato pa iskali rešitve v zračnih višinah. Le prvo letalo je še nadalje drvelo proti zemlji, vendar ne po želji svojega pilota. Približno kilometer stran od mostu se je z močnim pokom zarilo v tla.

Poizkus z vodljivimi raketami

Most je ostal cel. Bombe so na reki — pa še to najmanj dvjesto metrov daleč — dvigale stebre vode. Komandant se je ozrl po topovih: vse je bilo v redu. Med njimi je bilo videti celo žene miličnikov, kako prinašajo municijo. Ena izmed njih, Tien, je nosila kar po dva zaboja, čeprav sta bila težka šestindesetdeset kilogramov.

Medtem ko so prinašale in skladale municijo, so v daljavi spet zagledali dve izvidniški letali, za njima pa še dvanajst »thunderchiefov«. Z višine osem tisoč metrov so se strmo spuščili dva tisoč metrov visoko nad most, niže pa niso smeli. Njihove bombe so nekoliko poškodovale le oblogo mostu, to pa je bilo tudi vse. Tokrat so Američani izgubili pet letal.

Tega dne so Američani še dvakrat napadli most. Nanj je štirideset letal odrglo bombe in rakete »zrak-zemlja«. Bilo pa je vse zaman. Proti večeru je protiletalsko topništvo Bui Tina sestrelilo že deseto ameriško letalo.

Američani so poskušali tudi z vodljivimi raketami. Napad pa je bil neuspešen. Piloti so potrebovali deset sekund mirnega poleta, da bi rakete lahko usmerili proti cilju, toda protiletalski ogenj je bil tako močan in natančen, da noben pilot ni mogel vztrajati v istem kurzu

več kot dve sekundi. Zato so vodljive rakete namesto na most popadale v reko.

Most čez reko Ham Rong pa je stal in povezoval oba bregova tudi še po štiridesetem zračnem napadu...

KAJ NEKI PREMISLUJE VOJAK PRI MITRALJEZU NA AMERISKEM OKLOPNIKU NEKJE NA VIETNAMSKEM BOJIŠČU? MORDA SPLOH NE VE, DA JE PRED 25 LETI ZIVELA V EVROPI ZVER KI SE JE IME. NOVALA HITLER TER DA IMAJO NJEGOVA DEJANJA IN DEJANJA VSEH DRUGIH AMERISKIH KRVNIKOV V VIETNAMU MNOGO SKUPNEGA S HITLERJEVIMI METODAMI UNIČEVANJA CLOVESTVA. OB VSTOPU V NOVO LETO SI VSA NAREDNO MISLEČA SVETOVNA JAVNOST ZELI, DA BI BIL LETO 1988 DRUGAČNO KOT LETO, KI SE POSLAVILJA, PREDVSEM PA, DA BI BIL LETO MIRU, LETO PRIJATELJSKEGA SODELOVANJA MED NARODI

Novo leto 1945 na Boču

V svitu novega leta 1945 sem se vzpenjal od vasi Kostrivnica po slabem na novo pobeljenem snežnem kolovozu na strmi, 980 m visoki Boč. Zgodaj zjutraj sem našel aktiviste OF okraja Rogatec. Aktiv se je pripravljala na proslavo novega leta. Nena doma je prišlo popoldne obvestilo, da prihajajo švabi. Skoraj istočasno so se oglasile puške. Nekdo od tovarišev je sporočil:

Dolinškov Nace iz Sevnice je padel. Skoraj nismo mogli verjeti, a je bilo res. Kmalu so začeli obstreljevati tudi našo skupino, ki je bila pri neki hiši na Boču. Toda z Antonom Javoričem sva jim začela vračati mlo za drago. Javorič je imel položaj za nekim zidom razpadajoče sušilnice, jaz pa za debelim orehovim deblom. Našim sva krila umik v smeri pro-

ti Miklavžu. Končno sva se tudi midva umaknila v isto smer. Nemci so ubili še nekega partizana, nekega grškega državljana.

Ruski partizan, fant dvajsetih let, nizke postave, širokih pleč, je pripovedoval:

Stal sem na straži tam pri malem hlevu. Tako iznenada so se privlekli švabi izza brega, da se nisem mogel nikamor umakniti. Skočil sem v hlev in stopil za vrata. Držal sem naperjeno puško v roki. Švabi pridejo v hlev, odvežejo kravo in jo odženejo. Jaz pa nisem bil nič privezan, pa me niso odgnali. Meni da me je rešila moja naperjena »Vintovka«.

Tako smo se zvečer zbrali po hišah pri Miklavžu. Novo leto smo že proslavili z ognjenim krstom. Vedeli smo, da se pripravljajo hajka, kajti na Boč se je privlekla zelena golazen, pomešana z ustaši iz Rogatec, Rogaske Slatine, Studenca in od drugod.

Vzeli smo ostanek zaklanega teleta, ki sem ga nosil zmrazjenega kar na rami in jo mahnil na drugo stran Boča proti Poljčanam. Tam smo našli na dve samotni hiši. Odločili smo se, da bomo eno, ki je bila na primernem mestu, osvojili za ta dan. Vstopili smo in se predstavili. V hiši sta bila dva starejša, mož in žena. Naredili smo tak vtis na zakonca, da sta nas prosila, naj ostanemo pri njih kar do konca vojne. Postregla sta nam tudi z dobro domačo črnino. Tako je delovala na nas, da smo jima zapeli nekaj partizanskih pesmi. Jovan pa je še sam zapel priljubljeno »En starček je živel...«

Kot se spominjam, so bili takrat na Boču naslednji aktivisti: Rado Miklavčič iz Stare vasi pri Krškem, Heda Kmetec, Trboveljčanka, Pavle Pelan iz Senovega, Ančka iz Zidanega mosta, poročena Globočnik, Lado But iz Gabernika, Jože Hervol iz Brežic, Lado in še nekaj drugih, katerih imen se ne spominjam več. Milan Garantini-Lado

Silvestrovo leta 1944 v taborišču smrti

Težko se zamislimo nazaj v težka leta okupacije, ko je primanjkovalo vsega in ko je človeško življenje tako malo pomenilo. Borci v gozdovih, zaporniki, interniranci in njihove družine doma ali v izseljenjskih taboriščih skoraj vsa leta niso poznali silvestrovanja, saj so v skrajnem pomanjkanju komaj vedeli, da morda neke praznujejo. Krepak stisk roke in želja, da bi bilo kmalu konec vojne, je pomenil morda več kot najbogatejšo darilo. Želja, da bi skoraj pregnali okupatorja in da bi se svojci vrnili domov, je bila tako velika, da jo danes le težko razumemo.

Po več mesecih naporenega dela v kamnolomih, transport komandi in komandi rumpelbach v zloglasnem koncentracijskem taborišču Flossenbürg, sva prišla s tov. Janezom Markovcem končno v kleparsko delavnico, kjer sva se oddahnili od težkega dela v omejenih komandah. Čudno se sliši, a je vendar res, da naju je tja spravil v decembru leta 1943. zloglasni kapo Avgust Beckman in je bilo morda to edino njegovo dobro delo. Res je sicer, da je bilo treba tudi tu krepko prijeti za delo in da kapo Martin Rihter ni poznal kaj prida usmiljenja, vendar sva bila na suhem in pod streho, to pa je že veliko pome-

nilo ob pičli in slabi hrani ter skromni obleki. Da pa ne bi pozabili, da smo v Flossenbürgu, je poskrbel naš rojak, ki je bil predelavec in hud priganjač.

Tudi na silvestrovo leta 1944 smo morali pridno delati, kot pač vse druge dneve, od teme do teme. Razlika je pa bila v tem, da popoldne ni bilo blizu nobenega esesovca niti nobenega civilnega mojstra. Ti so pač praznovali. Ker smo kapoja Martina poznali kot strastnega kadilca, smo »organizirali« nekaj cigaret in tako nas je tudi ta pustil pri miru. Imel je namreč lastnost, da so mu cigarete nekako omrtvile živce in da je pri močnem kajenju pozabil na vse okoli sebe. Zavlekel se je v kot in tam zamisljeno vlekel cigareto za cigareto. Počasi smo popustili delo in se pogovarjali med seboj v vseh mogočih jezikih. Seveda smo najbolj uporabljali polomljeno »lagersko« nemščino. Namestnik kapoja Marjan Kowalski in drugi predelavec Jusuf Šakowski, oba Poljaki, prvi doma iz Varšave, drugi iz Lodža, sta se zelo zanimala za razmere pri nas doma. Bila sta sicer oba že od leta 1940 po raznih taboriščih, a sta imela precej vpletena v svetovne dogodke in tudi vedela o razmerah v Jugoslaviji. Že pred tem sva jima

z Janezom večkrat pripovedovala o bojih proti okupatorju v Sloveniji in tudi sedaj je prešel razgovor na to področje. Ona pa sta nama pripovedovala o svoji Poljski.

Res nekako praznično razpoloženje je nastalo, ko smo po dolgih mesecih in letih, čeprav lačni, nekako prosto zadihali, ne da bi nas kdo motil. Vsaj za uro ali dve smo nehote pozabili na vse dosedanje trpljenje. Poljaki so po tistem zapeli neke nabožne pesmi, Rusi pa nekaj udarnih, kapo Martin je dremal v svojem kotu, drugi Nemci se pa tudi niso zmenili za nas. Vsak je imel gotovo misli pri družini in svojih doma. Iskreno smo si stiskali roke in si želeli, da bi bilo to zadnje silvestrovanje v vojni. Tako iskreno se lahko rokujejo le ljudje, ki jih družijo tovarištvo in ki skupaj preživljajo težko življenje. Družji pa jih tudi ista želja po svobodi in končnem uničenju nacizma.

Tudi na povratku z dela v taborišče, ki je bilo oddaljeno le nekaj sto metrov od delavnice, ta večer ni bilo običajnega vpitja in pretepanja. Že od daleč smo videli pred vhodom na apelplatz veliko smreko, razsvetljeno z žarnicami in to nam je vzbujalo zaupanje v skorajšnjo svobodo. Žal pa smo morali prav ta večer doživeti grenko razočaranje, ki so nam ga pripravili nacistični krvni-

ki. Nismo šli kot po navadi od vhoda naravnost čez zborna mesto (apelplatz), ampak smo morali napraviti ovinek mimo vislice, katere so nacisti postavili čez dan in nanje obesili osem zapornikov. Tu je bila namreč navada, da so posameznike, ki so jih obsodili na smrt, obesili na visok drog pri vhodu v taborišče na apelplatzu, če pa je bilo naenkrat več usmrtenih, so postavili vislice. Prav na silvestrovo so jih usmrtili in tako smo imeli zagrenjene občutke, ki so nas spremljali malo prej. Nismo vedeli, kdo so in od kod so jih prepeljali. Nekateri so vedeli povedati, da so nekdanji kapo, a mi je pomenil zelo mnogo. Že dalj časa namreč nisem imel več zveze z domom. Ta večer je tudi esesovec, ki je prisostvoval delitvam, napravil izjemo in ni kot običajno stresel vse vsebine paketiča na mizo ter on ali kdo od Nemcev pobral, kar je njemu ugajalo.

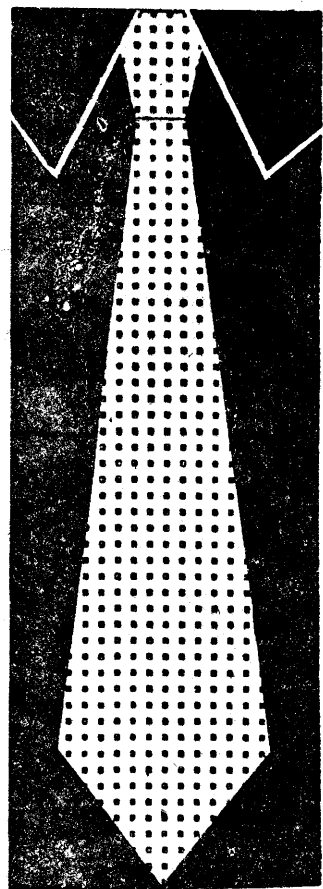
Srečko Sorli

GRAMEX VAM NUDI PO UGODNIH CENAH:

- betonsko železo
- okensko steklo
- keramične ploščice in sanitarije
- okna, vrata, garažna vrata

VPRAŠAJTE IN PRIMERJAJTE

GRAMEX
Ljubljana
Kurilniška 10a

Pojem elegance so kravate TERITAL

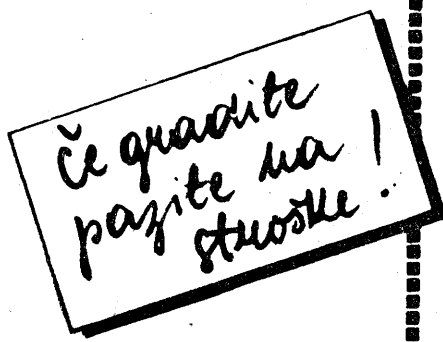
Svilan
KAMNIK

ni želel prehitro odkriti svojih položajev. Sklenil je, da se bo oglašil šele potem, ko bodo Američani napadli most. To bi lahko bilo vsak hip ali pa šele čez uro, naslednjega dne ali še kasneje. Ljudje so morali biti nenehno pripravljeni. Bui Tin je tiho preklinjal to ameriško taktiko izpavanja. Hodil je okrog svojih ljudi pri topovih, da bi jih s tem čimbolj opogumil.

Mnogi izmed njegovih vojakov so bili novinci, nekateri pa so bili v vojski šele šest tednov. Zato se utegne zgoditi, da sedaj, ko je treba vzdržati in biti čuječ in pozoren, komu popuste živci. Celo najmanjša napaka v odločilnem hipu, nepazljivo nadzorovanje cilja ali prepozno obstreljevanje bi pomenilo tole: Nekoč je nad Ham Rongom stal most...

Na tiste vojaške, ki jih je že dlje poznal, se je lahko povsem zanesel. Podpolkovnik Bui Tin je to dobro vedel. Tuji bi njegove vojaške imeli za majhne in nežne. Toda to so bili dobro izurjeni vojniki, hitri in vzdržljivi pa kot delalci.

Ropot letalskih motorjev je prenehal ob zori. Topničarji so se lahko oddahnil. Toda podpolkovnik Bui Tin še vedno ni bil miren. Bil je star in izkušen vojak. Vojsko je služil že dvajset let in bilo mu je komaj se-

Razprava o statutu ZZB NOV

Na tretji seji zveznega odbora ZZB NOV, ki je bila pred kratkim, so ustanovili tudi komisijo za statut Zveze združenih borcev NOV. Ta komisija je na svoji prvi seji že razpravljala o programu svojega dela. Ugotovili so, da ima komisija dve temeljni nalogi: proučiti mora, kako so organizacije borcev izvajale določila statuta in kakšni so uspehi združenj in članov, ki so jih dosegli pri izvajanju statuta.

Na podlagi teh ugotovitev in na podlagi predlogov organizacij — združenj in občinskih odborov ZZB NOV, bo morala komisija dognati, kako in do kakke mere bo treba spremeniti statut ter kako prilagoditi današnji stopnji razvoja samoupravljanja v naši socialistični družbi tudi organizacije borcev, ki so njen integralni in aktivni del.

Zaradi vsega tega bo morala komisija ugotoviti, katera določila in katere oblike organizaci-

je ne ustrezajo današnjim pogojem našega družbeno-političnega razvoja. Poiskati bo morala odgovor na mnoga, na tej seji izoblikovana vprašanja in med njimi tudi na tale:

Kakšno mesto in kakšna vloga gre bivšim vojnim ujetnikom, političnim zapornikom, internirancem in deportirancem?

Kdo je lahko član Zveze združenih borcev NOV? Ali gre ta pravica tudi udeležencem oktobrske revolucije in borcem ilindenske vstaje? Ali so mirovni invalidi lahko člani ZZB?

Kakšne oblike zbiranja članstva ZZB NOV je treba smatrati za najpriljubnejše?

Kakšna naj bo povezanost med organizacijami borcev in predstavniškimi organi ter drugimi družbeno-političnimi organizacijami?

Nujno bo treba proučiti, ali organizacijski sestav in sedanji organi ZZB NOV in združenj omogočajo uspešno in pravočasno izvrševanje sedanjih in pri-

hodnjih nalog. Še posebno važno je, da komisija ugotovi, koliko je javnost udeležena pri delu organizacij borcev. Če ni — zakaj ni in kaj bo treba v tem pogledu menjati v statutu ter v praksi.

Komisija je na svoji prvi seji nanizala samo nekaj vprašanj, na katera želi dobiti čimveč odgovorov.

V Sloveniji so se skupščine združenj borcev, rezervnih oficirjev in podoficirjev ter vojaških vojnih invalidov že začele, vendar jih bo največ šele v januarju. Zato naj člani združenj o teh vprašanjih razpravljajo na svojih skupščinah. Tudi na skupščinah občinskih odborov ZZB NOV, ki bodo v prvem četrtletju 1968, bi bila umestna točka dnevnega reda: razprava o spremembah statuta ZZB NOV.

Pri vsem tem pa velja opozoriti, da ne gre samo za odgovore na vprašanja, ki jih je postavila komisija za statut, marveč tudi za druge predloge in za razne pripombe k sedanjemu statutu Zveze.

Odbori združenj, občinski odbori ZZB in tudi posamezni člani naj svoje pripombe in predloge pošiljajo na naslov: **Republiški odbor ZZB NOV Ljubljana, Beethovnova 10.** Sekretar in tehnični sekretar tega odbora Stane Bizjak in France Vrhovšek sta namreč člana komisije za statut in njuna naloga je zbrati vse gradivo, ki ga pošljejo organizacije borcev Slovenije in njihovi člani. Od sodelovanja le-teh pa je v veliki meri odvisno, ali bo komisija opozorjena na vse, kar je v statutu ZZB NOV treba popraviti in dopolniti. V. M.

TRGOVSKO PODJETJE

»MEDEX«

IMPORT — EXPORT
LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA 13/I

- ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM IN ČENJENIM STRANKAM ZA NOVO 1968. LETO.

Obenem obveščamo cenjene kupce, da smo v novembru odprli obnovljeni lokal s **SNACK BAROM** na Miklošičevi cesti 30, kjer boste ponovno lahko kupovali vse vrste naravnega medu, kanditorsko blago in žgane pijače.

V SNACK BARU specialitete: **medica, medeno žganje.**
ZA OBISK SE PRIPOROČAMO!

PARTIZANSKI KURIRJI V LETU 1968

Bivši partizanski kurirji — pripadniki TV postaj širom po Sloveniji — si na številne izvirne načine prizadevajo ohraniti spomin na obdobje in dejanja narodnoosvobodilne borbe svez in vedno prisoten. Odkar so leta 1955 ustanovili svoj odbor, so zabeležili vrsto uspešnih manifestacij obujanja tradicij NOB. Obiskali smo tajnika odbora partizanskih kurirjev Maksa Burgerja in ga vprašali o preteklih uspehih in bodočih akcijah partizanskih kurirjev.

• Kako bi označili dejavnost kurirjev v minulemu letu?

— To je bilo najbolj burno leto, odkar odbor deluje. Imeli smo partizanski zbor štajerskih kurirjev na Borlu (6. maja), sodelovali na pohodu po poteh partizanske Ljubljane (7. maja), bili na velikem mitingu na Lokvah, ko je skupnost PTT podjetij prevzela pokroviteljstvo nad kurirji in vezisti (17. junija), obiskali in oddarili smo vse pionske odrede, nad katerimi imamo patronat ter sodelovali na proslavah brigad, ki so letos slavile obletnice ustanovitve.

• So morda vaše prireditve postale tradicionalne?

— Tako bi mogli označiti pohod po poteh partizanske Ljubljane, posvečen osvoboditvi mesta. Vsako leto se pohoda udeležijo okrog 120 kurirjev iz vse Slovenije. Tudi pohodi, ki jih priredimo pred ljubljanskim pohodom, so prešli v tradicijo. Mladino seznanjamo s partizanskim življenjem na izvirni način: postavimo tabore z ognji, kuhamo partizansko hrano in seveda mladim povemo vse, kar jih zanima o NOB.

• Vaša najvažnejša akcija v prihodnjem letu?

— To bo zbor partizanskih kurirjev nekje blizu Nove Gorice. Ker bo letos pohod po poteh partizanske Ljubljane 12. maja, se bomo na Primorskem zbrali že 11. maja. Na pot bomo krenili iz Ljubljane. Na poti si bomo ogledali bolnico Franja. V Tolminu nas bodo pričakali pripadniki JLA, v kraju pri Novi Gorici — ki ga bo posebna komisija kmalu izbrala — bomo priredili velik partizanski miting. Na mitingu bodo sodelovali tudi vezisti in uslužbenci PTT iz Nove Gorice.

• Vaša prizadevanja okrog zbornika kurirskih postaj?

— Odbor partizanskih kurirjev je deset let zbiral gradivo o partizanskih TV postajah in vsem, kar spada zraven. Pred nekaj dnevi smo sklenili, da bomo leta 1970 izdali knjigo z naslovom »Zveze v NOB«, ki bo obsegala dejavnost kurirjev, vezistov in telegrafistov. Denarna

sredstva je že zagotovila skupnost PTT podjetij.

• Kaj želite sporočiti partizanskim kurirjem?

— Predvsem čestitke ob Novem letu, predvsem vsem prizna-

devnim kurirjem in prebivalcem raznih krajev, ki so nam ob naših akcijah vedno priskočili na pomoč. Na snidenje prihodnje leto na Primorskem! —žž—

ZVIŠANJE POKOJNIN

Skupščina republiške skupnosti socialnega zavarovanja delavcev SR Slovenije je na svoji seji 22. decembra razpravljala o predlogu sklepa o uskladitvi pokojnin.

Sklenili so: Starostne, družinske in invalidske pokojnine, uveljavljene pred 31. decembrom 1964 in odmerjene po kategoriji delovnega mesta se zvišajo za 14 odstotkov.

Starostne in družinske pokojnine, uveljavljene v obdobju od 1. januarja 1951 do 31. decembra 1960, oziroma invalidske pokojnine od 1. januarja 1959 do 31. decembra 1960 in odmerjene po osebnem dohodku se zvišajo za 5%.

Starostne, invalidske in družinske pokojnine, uveljavljene v obdobju od 1. januarja 1961 do 31. decembra 1963 in odmerjene po osebnem dohodku se zvišajo za 3%.

Med sklepi ne gre prezreti tega: da starostni in družinski upokojenci, ki so uveljavili pravico do pokojnine v obdobju od 1. januarja 1958 do 31. decembra 1964 in ki jim je bila pokojnina odmerjena po osebnem dohodku, lahko zahtevajo, če je to zanje ugodneje, da se jim odmeri pokojnina po kategoriji delovnega mesta in uskladi po tem sklepu.

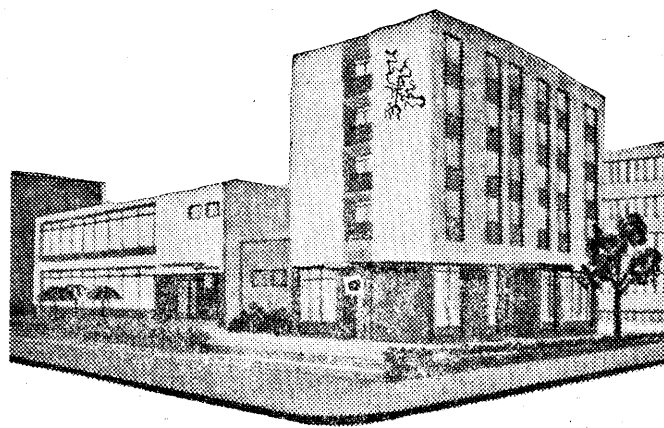
Pri uveljavljanju teh sklepov predstavljajo določeno izjemo pokojnine tistih borcev, ki

jim je priznan tudi dodatek za borce. Tem bodo dodatek na novo odmerili, vendar se pri tem ne poveča znesek, od katerega se odmerja dodatek za borce. Borcem NOV, katerih pokojnine bodo ob uskladitvi dosegle ali presegle znesek, od katerega se odmerja zvezni oziroma republiški dodatek za borce, se dodatek ukine s 1. januarjem 1968.

Oglejmo si to na določenem primeru:

F. P. borec iz leta 1941 je bil upokojen 1. I. 1960. Odmerjena mu je bila pokojnina 45.390 S-dinarjev, a z dodatkom se je zvišala na 50.150 S-dinarjev. Z zvišanji v letih 1965 in 1967 se je njegova pokojnina dvignila na 62.593, a skupno z dodatkom je znašala 69.157 S-dinarjev. S predvidenim zvišanjem bo njegova pokojnina sedaj znašala 71.356 S-dinarjev, in ker zaradi tega odpade dodatek, bo dejanska pokojnina višja samo za 2199 S-dinarjev.

M. K., borec iz leta 1943, je bil upokojen 1. X. 1959 s pokojnino 36.434 S-dinarjev, a skupno z dodatkom je njegova pokojnina znašala 50.665 S-dinarjev. S povečanimi pokojnin v letih 1965 in 1967 se je njegova pokojnina skupno z dodatkom dvignila na 60.755 S-dinarjev. Ker pa se sedaj v smislu določil sklepa dvigne na 62.110 S-dinarjev, znaša to novo zvišanje samo 1355 S-dinarjev.

Obiščite Pomurje in Mursko Soboto!

Na razpolago vam je prvi novi moderni hotel »B« kategorije

Hotel »DIANA«

V komfortnih sobah ogrevanje, kopalnice s toplo in mrzlo vodo, WC; lastna kavarna, restavracija, točilnica, slaščičarna z zajtrkovalnico. Lep razgled s terase; lastno parkirišče

Gostinsko podjetje, hotel »CENTRAL«, Murska Sobota, priporoča tudi ostale obrate:

hotel »CENTRAL« v Murski Soboti, Kolodvorsko restavracijo in bife »Štefan Kusmič«

Pridite — nudimo prekmurske in jugoslovanske specialitete; svetovna kuhinja

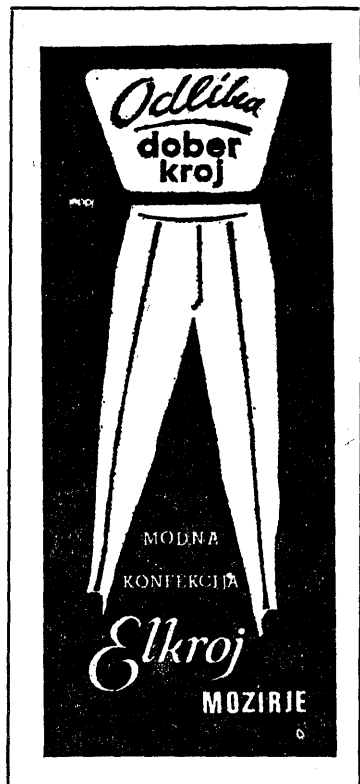
Kombinat

»MLINOTEST« Ajdovščina

nudi cenjenim potrošnikom edinstveni proizvod v Jugoslaviji

TORTELINE

to so z mesom polnjene testenine
Poizkusite, ne bo vam žal!

ora
najboljša ta hip!

Novoletna darila za vsakogar v štirih nadstropjih veleblagovnice

- bogata izbira galanterije, ur, zlatnine, ženska in moška modna oblačila in vse za otroke
- novosti iz uvoza
- edinstvena izbira opreme za šport in ribolov, muzikalij, kristala in porcelana
- lasten krojaški servis!

VSEM BIVŠIM VEZISTOM IN KURIRJEM NARODNOOSVOBODILNE VOJNE ZA NOVO LETO 1968 ISKRENE ČESTITKE TER MNOGO DELOVNIH USPEHOV IN OSEBNE SREČE

Odbor pokroviteljstva nad kurirji in vezisti NOV pri Združenem PTT podjetju Ljubljana ter vsi PTT kolektivi Slovenije

Pojem elegancije so kravate TERITAL

Svilanit
K.A.M.N.I.K.

Glas iz Vinice je zbudil širok odmev

Ni res, da se velike reči dogajajo lahko samo v velikih krajih, imenitnih in lepih mestih. Velikokrat se tudi manjši kraji uveljavijo in si tako utrejo pot v zgodovino...

Tako je tudi Vinica, rojstni kraj Otona Zupančiča, razmeroma majhen kraj ob Kolpi, torej na meji naše republike. Do tja je iz Ljubljane daleč, pa še cesta je precej slaba od Črnomlja naprej. Nobene tovarne ni tam in mnogo mladih ljudi si poišče kruh drugje. Samo nova, moderna šola je znak napredka, pa most, ki veže Vinico s hrvaško stranjo... Često, po kateri tako hrepenijo, bodo dobili najbrž leta 1969.

Toda v tej šoli deluje klub Organizacije združenih narodov, ki so ga ustanovili lani. Člani so učenci osmega in delno sedmega razreda, od 40 do 50 jih je in njihova predsednica je učenka 8. razreda Katica Stegne. Prihodnje leto, ko pojde Katica v uk za trgovsko pomočnico, bo predsednik nekdo drug, tudi lani ni bila Katica...

Lani, 10. decembra, za obletnico sprejema deklaracije o človečanskih pravicah, je klub OZN iz viniške šole poslal vsem jugoslovanskim šolam pismo. V njem so mladi ljudje povedali, kaj si želijo in kaj pričakujejo od starejših, ki kot politiki in državniki vodijo razne države. Predusmerno miru in možnosti za mirno delo, življenjsko srečo. Pismo je natisnila tiskarna slepih in razposlali so ga na kakih 10.000 naslovov, prevedeno v vse jugoslovanske jezike.

Kmalu so začeli prihajati odgovori. Veliko se jih je nabralo, zajeti svežnji so rasli, in to je spodbudilo šolsko vodstvo k misli, da bi najboljša pisma natisnili v posebni knjigi.

Letos 10. decembra je tako knjiga res izšla. Vsebinsko jo je uredila pisateljica Mira Mihelič, opremil Jože Centa, na-

tisnili pa so jo v Beogradu ob denarni podpori družbeno-političnih organizacij in občinske skupščine Črnomelj. Pisma so natisnjena v vseh jugoslovanskih jezikih, kakor so jih pač mladinci napisali. V knjigi je tudi pismo, ki je bilo povod za njo. V tem pismu je več vprašanj, nad katerimi se moramo vsi zamisliti: Zakaj je potrebna vojna v Vietnamu, zakaj uničujevanje dobrin in pobijanje ljudi? Zakaj nai bi imeli ljudje večje ali manjše pravice, če imajo takšno ali drugačno barvo kože, zakaj ne dovolijo narodom Azije, Afrike in Latinske Amerike živeti po lastnih željah? Zato si mladi ljudje želijo svet, v katerem bi živeli brez strahu...

Nekateri odgovori otrok so pretresljivi po svoji preprostosti in zrelosti obnem. Kako zelo se ujema nagona želja ljudi po miru, ki jo čutijo glasi otroci, s socialističnimi načeli v politiki! Kako živi so še spomini na preteklo vojno med otroki, katerih starši so bili takrat prav tako otroci! Kako jasna je zavest, da imperializem pomeni vojno...

Knjigo bodo dobili po vseh jugoslovanskih šolah in v njej bodo brali, kaj ljudje razmišljajo o tako življenjsko važnem vprašanju, kot je vojna.

Ne smemo prezreti velikega vzgojnega pomena te akcije med

bodočimi državljani sveta, ki so zdaj še otroci. V Vinici se skoraj vsak teden sestane 40 mladincev in mladink, ki se pogovarjajo o miru in vojni, v vsej državi je takih klubov najbrž več sto, drugi so sodelovali s pisanjem pism. Ali ni to vzgoja množice v duhu strpnosti do drugih narodov, kultur, verstev, gospodarskih sistemov in političnega režima? Ali ni to ostro nasprotje s tistim duhom, v ka-

terem na žalost vzgajajo, še zdaj otroke po nekaterih državah sveta? Spomnimo se primera iz bližnje preteklosti. Kako so vzgajali nemško mladino v času pred II. svetovno vojno, se še spominjamo, in kakšen rod so vzgojili, tudi vemo...

Zato je akcija, ki se je začela v Vinici, pomembna in posnemanja vredna, Vinica pa je postala kraj, znan po vsej naši državi in tudi že zunaj nje. M. P.

ANTON REPNIK: GOLOB MIRU, OLJE

ČLOVEŠKA ZGODOVINA

Pred kratkim je Državna založba Slovenije v Ljubljani praznovala edinstven založniški in kulturni dogodek — izid prve, monumentalno zasnovane knjige *Zgodovina človeštva*, ki nosi podnaslov *Razvoj kulture in znanosti*. Ta prva knjiga — vseh bo petnajst zajetnih knjig — ob-

sega prazgodovino, ki jo je napisala znana angleška znanstvenica arheologinja Jacqueline Hawkes, ki je, mimogrede rečeno, žena slavnega pisatelja Johna B. Priestleya.

Pobudo za to obsežno in pomembno *Zgodovino človeštva* je pred dvajsetimi leti dala mednarodna organizacija UNESCO, pri uresničevanju ideje pa sodeluje okrog 50 znanstvenikov in nad 500 kulturnih delavcev iz vseh delov sveta. (Žal, da med temi sodelavci ni zaradi objektivnih razlogov niti enega znanstvenika, strokovnjaka iz naše države!) Kljub temu pa uredniški odbor in pretehtani izbor sodelavcev, večinoma zelo znanih znanstvenikov, zagotavlja, da bodo v *Zgodovino človeštva* zajeta vsa najpomembnejša dogajanja človeškega ustvarjalnega duha na območju kulture in znanosti od sive davnine do današnjih dni.

Prva knjiga *Zgodovine človeštva* je pri osrednji založnici UNESCO, po temeljitih in obsežnih pripravah, izšla v letu 1964. Torej je le tri leta preteklo, kljub zahtevnosti prevoda, ki sta ga oskrbela Janko Moder in Albin Mali, da je izšla v slovenščini. Razumljivo je, da

za tako pomembno edicijo vlada veliko zanimanje, pa tudi cena ni pretirana, saj velja za prednaročnike le 5000, v redni prodaji pa 8000 S dinarjev. Delo so izdali v deset tisoč izvodih, polovica naklade pa je že razprodana prednaročnikom.

Pri UNESCO je doslej izšlo sedem knjig *Zgodovine človeštva*: dve knjigi obravnavata prazgodovino, tri knjige antični svet in dve knjigi dvajseto stoletje. Ostalih osem knjig, ki so v pripravi, pa obravnavajo obdobje od petega do dvajsetega stoletja po našem štetju. V slovenščini bomo dobili v prihodnjem letu tri nadaljnje knjige in v naslednjem še tri. Tako bo našemu bralcu pri roki vseh sedem knjig, ki so doslej izšle v okviru UNESCO.

Zgodovina človeštva vseka kor pomeni edinstven in razveseljiv primer kulturnega in znanstvenega sodelovanja celotnega človeštva, za DZS pa pomeni eno najpomembnejših dejanj njene dejavnosti. Njen izid, začetek velikega založniškega opusa, pa pomeni tudi izreden prispevek k splošni slovenski kulturni ravni. Zato knjiga sodi v vsako našo javno in zasebno knjižnico. C. S.

NAČRT UPRAVE »TV 15« ZA PRIHODNJE LETO

Drugo leto nagradno žrebanje

Te dni je tednik »TV 15« obhajal skromen jubilej: pred petimi leti je izšla njegova prva številka. Po združitvi vseh treh organizacij — Zveze borcev, ZVVI in ZROP — je namreč nastala potreba po enotnem organizacijskem glasilu, ki je dobilo simboličen naziv »TV 15«.

V zadnjih letih si je list na različne načine prizadeval, da bi bil čim bližje človeku, ki mu je namenjen. Uspehi niso izostali, kar dovolj zgovorno dokazujejo tudi podatki o številu naročnikov: leta 1963 — 50.000, leta 1964 — 48.000, leta 1965 (leto gospodarske reforme) — 43.000, leta 1966 — 48.000 in letos — 50.000.

Na vprašanja v tej zvezi, ki jih uprava lista čisto sliši iz vrst naročnikov, odgovarja vodja uprave tovariš Jože Blatnik.

● **Kakšna so predvidevanja glede števila naročnikov in naročnine v letu 1968?**

— Število naročnikov narašča. Želimo, da dosedanja ostanejo, tudi zato, ker pripravljamo, tokrat že drugič, nagradno žrebanje. Kar pa zadeva naročnino: zaradi notranjih vzrokov je ne bomo zviševali, pač pa le v primeru, če se bodo povišali PTT pavšal in tiskarski stroški — za 2 ND na leto pri izvodu.

● **In nagradno žrebanje?**

— Nagradno žrebanje bo za dan borca prihodnjega leta. Pri žrebanju bodo sodelovali tudi naši naročniki. Vseh nagrad bo za okrog 2 milijona starih dinarjev: pralni stroj »Gorenje«, 50 ur »Aretta«, blaga za obleke, moške hlače, knjige itd.

● **Pogoji za udeležbo pri žrebanju?**

— Le ta pogoj postavljamo, da bodo morali udeleženci plačati naročnino za pol leta 1968. Pri prejšnjem žrebanju se je primerilo, da je bila neka tovarišica izžrebana za lepo nagrado, pa je komisija ugotovila, da še nima plačane naročnine...

● **Na kakšne načine pridobivate naročnike?**

— Pri pridobivanju novih naročnikov nam najbolj izdatno pomagajo občinski odbori ZRB NOV. V nedavni akciji so nam skoraj vsi odbori poslali sezname članov ZB in tistim, ki še niso naročeni, smo poslali časopis na ogled kot neobvezno ponudbo. Od 30 tisoč poslanim je 7 tisoč ostalo naročnikov. Na terenu pa imamo tudi poverjenike, ki za vsakega novega naročnika dobijo 150 starih dinarjev.

● **Bralci se pritožujejo čez oglaševanje...**

— Oglašji so nujno zlo vsakega časopisa. Če hočemo obdržati za naš tednik sedanjo ceno, ki je obenem najnižja cena tednika v Sloveniji, moramo objavljati oglašje. Letos smo 21 odstotkov izdatkov krili z oglašji, z naročnino 70, z dotacijo iz sklada za pospeševanje založništva pri republiškem sekretariatu za prosveto in kulturo pa 9 odstotkov izdatkov.

● **Novoletne želje?**

— Želimo, da bi tudi v letu 1968 bralci pridno segali po našem glasilu. V Sloveniji je okrog 130 tisoč vseh borcev, invalidov in rezervnih oficirjev ter podoficirjev; želimo, da bi prav vsi dobili list v roke ter da bi ga še bolj kot doslej imeli za svojega.

Smo res prijatelji knjig?

Institut za družbene vede v Beogradu je izvedel anketo o branju knjig in ugotovil žalostno resnico, da tri četrtine ljudi v Jugoslaviji ni v preteklem letu prebralo niti ene knjige.

Institut se je pri anketiranju posluževal poslednje metode. Vprašanja niso zastavljali direktno: »Berete, ali ne?« ker so pač skušnje pokazale, da se anketiraneč počuti utrujenega, če mora v negativnem primeru odgovoriti z »ne«. Zato so vprašanja formulirali takole: »Ste v preteklem letu imeli kaj časa za branje lepe literature (romanov, pripovedi, pesmi, esejev itd.) in ali se spominjate, katera knjiga vam je zapustila najmočnejši vtis?«

Odgovori so bili porazni: »Ne berem knjig!«, »V tem letu nisem ničesar bral!«, »Branje knjig ne prinaša dobička« itd.

Anketa je pokazala, da najmanj berejo privatniki-obrtniki, gospodinjice na podeželju, nekvalificirani in polkvalificirani delavci. Zaradi tega je precej omejeno in namerno zagovarjanje naše nekulturnosti, češ da ljudje ne berejo, ker so knjige predrage in da so temu krive naše založbe, ki se iz svojih zagat rešujejo s povečanjem cen, saj so ravno rekorderji (obrtniki) v nebranju knjig edini bogataši in milijonarji v Jugoslaviji.

Res je, da smo v zadnjih

dvajsetih letih delno odpravili analfabetizem, nismo pa odpravili duhovnega analfabetizma, ki z vsakim dnem dobiva nove razsežnosti. Ali je temu kriva tehničarstva, lov za standardom, provincialni snobizem, ali kaj vemo še kaj? Pa tudi to so le obrobni pojavi. Kje je vzrok, da se danes skupujejo knjige na metre, slike na teko in propege na ar? Kao je kriv, da dijakinja po uspešno opravljeni maturi prvič sliši za Zolaja? In še in še...

Ob slovenskem gledališkem jubileju je Bojan Stih zapisal v reviji Sodobnost: »Namesto da bi bili slovenska mesta in industrijska središča kultivirali,

ORA
najboljša ta hip!

si je slovenski birokrat izmislil zgodbo o slovenskem delavcu, ki je reven tudi zato, ker njegovo težko prisluzeni denar uporabljamo za kulturo in umetnost. In zaprli smo gledališča in kulturne domove in odprli smo vinotoče, začeli z veseljem in vinskih sejmi, za prav bogate pa smo odprli tu in tam kak sramežljivo zakrkan vlačugar-ski hram.

SAP - Ljubljana

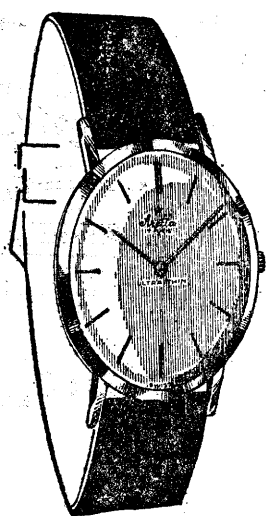
TURISTIČNI BIRO

priporoča potovanja in izlete s turističnimi avtobusi SAP. Na razpolago so programi za izlete do konca leta 1967. Poslužujte se potovanj z osebnimi avtomobili, ki vam jih nudimo po zelo ugodnih pogojih tudi brez šoferja. Za prevoze z žičnico Kravce smo pripravili za zimsko sezono poseben cenik s popustom za skupine.

Nudimo kvalitetne gostinske usluge v obratih:

- PORETOV DOM — KRANJSKA GORA
- MEDIJSKE TOPLICE — IZLAKE
- GOSTIŠČE OBREZJE — IZLAKE
- RESTAVRACIJA KRPAN — D. LOGATEC
- GOSTIŠČE KRIŠTOF — D. LOGATEC

Sprejemamo rezervacije za silvestrovanje v Kranjski gori in Izlahah (prevoz organiziran). Posredujemo rezervacijo turističnih sob v zimskošportnih središčih.

ARETTA ULTRA THIN

● med elegantnimi in preciznimi urami je najcenejša znamka

Generalno zastopstvo »LA CLESSIDRA«

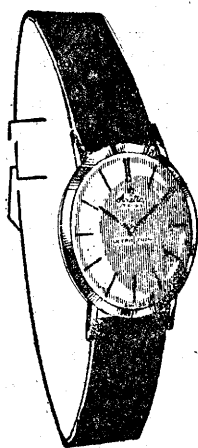
Trst — Piazza S. Antonio Nuovo N. 4-I. nadstropje

IMPORT — EXPORT

Prodaja na veliko in drobno

Velika izbira zlatnine po tovarniških cenah!

Izreden popust — Garancija

Partizanska ljudska pesem

META RAJNER

Dobrodošlica v prenanstvu

(Novorojenčku, sinu tov. Povha)

Imaš že prav, da si se zdaj rodil,
ko nas vsak dan bolj pičilo je število!
Potrebovali bomo vas obilo,
saj mladih rod nas bo v bodočnost vodil.

Navdaja želja nas, da predno shodil
boš, nebolgljenček, bi gorje minilo,
ki ga prenašamo pod tvojo silo,
da čas bi njim in nam pravično sodil!

Mi bomo, ljubo dete, te ljubili,
vsí bomo v sreči delov to nosili,
da bi še letos te domov spremili.

V domačem kraju mati, spet vesela,
s teboj se bo na bližnji grič povzpela,
ti čar slovenske zemlje razodela.

KRISTINA POZAR - MATI
Mrtvemu sinu

Moj sin!
Saj vem, da nikoli več,
ne bodo se srečale nama roke.

Moj sin!

Saj vem, da nikoli več,
ne bom ljubeče objela te.

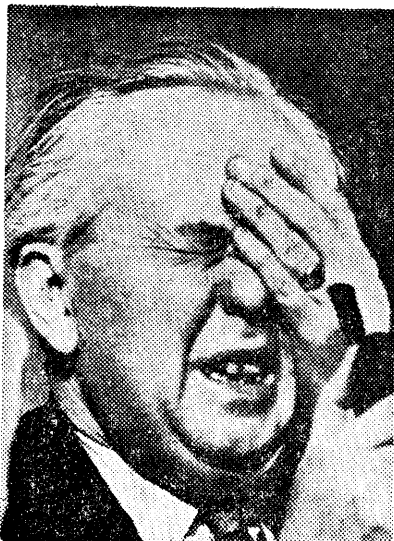
Gledam tja v noč,
v črno temo,
ti v duhu poljubljam oči in lase
in božam gorke te
z ljubečo roko.

Misel mi hiti,
srce tja želi
kjer trupo zdaj tvoje počiva,
kjer zemlja pila tvojo je kri,
za narod,
da narod svobodo zdaj uživa!

In vem,
da je mnogim,
premnogim materam tako kot je meni nocoj,
ki svojim sinovom želijo,
tíhi in večni pokoj!
Ne! Nisem sama:
milijone nas je,
ki vemo: iz naše vroče krvi,
iz naših težkih borbenih dni,
bo novo življenje vzkliklo,
in tiho človeško srečo
otrokom umrlih rodilo.

DOGODKI LETA 1967

GOSPODARSTVO Velike Britanije se je znašlo v škripcih in laburistična vlada premiera Harolda Wilsona je morala razvrednotiti funt in uvesti stroge varčevalne ukrepe. To so izkoristili konservativci za hude napade na vlado, zlasti pa Francija, ki je že dotlej zmerom zatrjevala, da Velike Britanije ne gre sprejeti v Evropsko gospodarsko skupnost.

UDAR polkovnikov je v Grčiji uvedel fašistično diktaturo skorajda Mussolinijevega kova. Kralj Konstantin je pozneje skušal izvesti navidezni protiudar — na koncu pa je pobegnil.

TURCIJA je ostro reagirala, ko so grški vojaki izvedli pokol med ciprskimi Turki. Grčiji je poslala ultimatum in vse je kazalo, da se bosta deželi spopadli. Naposled je morala Grčija popustiti, izpolniti turške zahteve in ciprska kriza je bila rešena.

KITAJSKA je leta 1967 doživela obletnico kulturne revolucije in stopila v drugo leto nenavadno nemirnega notranjepolitičnega življenja, ki je zaradi silnih preobratov zbudilo veliko zaskrbljenost v svetu. Pri vseh težavah pa je kitajska atomska fizika napredovala presenetljivo hitro in poleti je eksplodirala prva termonuklearna bomba.

LOVEC na nacistične zločince dr. Simon Wiesenthal ima največje zasluge, da so v Braziliji aretirali Franza Stangla, enega izmed nacističnih kolovodij, ki ima na vesti 700.000 človeških življenj. Stangl je bil med dru-

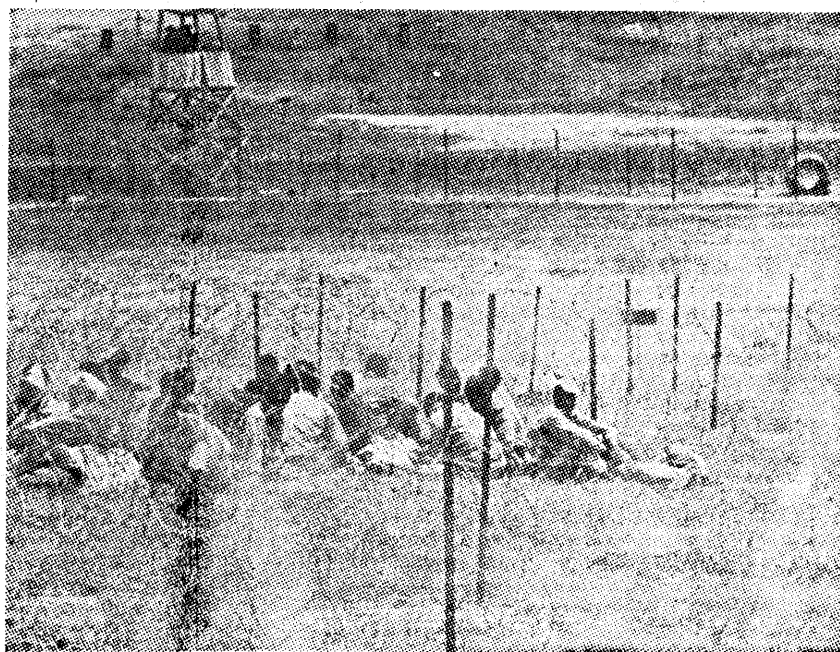
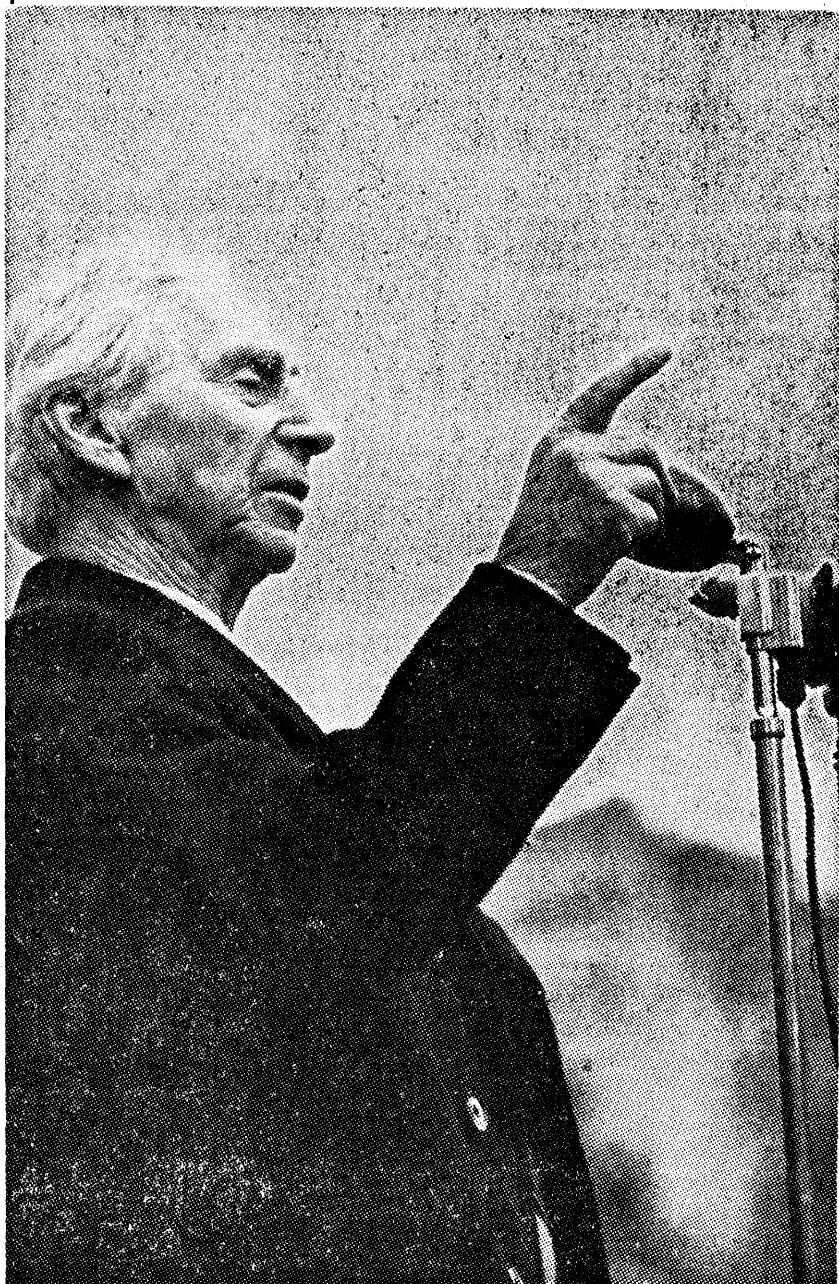

gim poveljnik taborišča Treblinka in znan po kruti hladnokrvnosti, s katero je pošiljal internirance v smrt. Vse do leta 1967 je mirno živel z družino v Južni Ameriki. Izdal ga je človek, ki je zahteval cent za vsako Stanglovo žrtev.

UMAZANA vojna v Vietnamu se je v letu 1967 še bolj razplamtela, toda zaradi velikega junaštva vietnamskega ljudstva ni prinesla zmage ZDA.

FILOZOF, književnik, predvsem pa borec za mir lord Bertrand Russell je dal pobudo za ustanovitev mednarodnega sodišča za vojne zločine, ki nima nobene pravne moči, zato pa njegovo delovanje prebujajo človeško zavest. Sodelavci sodišča so z najskrbnejše zbranimi dokumenti dokazali, da je početje Združenih držav Amerike v Vietnamu zločinsko, dostikrat nič boljše od divjana nacističnih vojakov med drugo svetovno vojno. Ameriški državniki so se sodišču posmehovali, toda ljudje po svetu — med njimi tudi mnogi Američani — so se zamislili. Mar svet po toliko vojnah res ne more obstajati brez prelivanja krvi in nasilja?

VOJNA na Bliznjem vzhodu je spravila svetovni mir v veliko nevarnost. Izrael je izkoristil vojaško zmago in obdržal zasedena ozemlja navzlic protestom naprednih sil, zakaj njegovo agresijo so podprli imperialisti, predvsem pa ZDA, ki so hudo ovirale delo Varnostnega sveta OZN. Zaradi tega je bilo delovanje svetovne organizacije ohromljeno in niti v pol leta se položaj bistveno ni spremenil.

REŽIM bolivijskega predsednika Barrientosa, ki je ubogljiva lutka ZDA, je slavil veliko zmago, ko so našli in ubili argentinsko-kubanskega revolucionarja Ernesta »Che« Guevara, človeka, ki je obenem s Fidelom Castrom zanesel revolucijo v Latinsko Ameriko. Vendar z njegovo smrtjo niso zatrli upora in v Latinski Ameriki še zmerom vre.

ZAHODNONEMSKI neonacist Adolf Thadden je »očistil« svojo stranko in kot »Adolf II.« obljubil Nemcem, da bodo neonacisti kmalu imeli v parlamentu 50 poslancev.

Vtisi s potovanja čez Panamski prekop

Kak pogled je z vrha velikega mostu. Jekleni ptič plava nad Panamskim prekopom ko dinosaver iz predpotopne dobe. Thacher Ferry Bridge se v elegantnem loku vzpenja čez umazani kanal. Po visoki, črni asfaltni cesti prodira cela reka avtomobilov in kamionov. Pešci se vračajo počasi domov, zaljubljeni gledajo zdaj v morje, zdaj v oči, za avtomobile se sploh ne menijo.

Kanal je natrpan z ladjami. Vlačilci — stare čarovnice — puhačo črn sajas dim. Na obali čakajo ladje. Vsaka ima svojo usodo, vsaka svojo dušo. Življenje na morju je velik roman. Zelena žila utripa noč in dan. Tako je kot na veliki železniški postaji. Sem' prišel v Hamburg? O, ne.

Zdaj sem točno na sredi ameriške celine. Kar poglejte na karto: na skrajnem severu je Aljaska, na skrajnem jugu Ognjena zemlja. Jaz sem samo muha brez perutnic na veliki kopnini.

Na eni strani mostu je Panama City, na drugi Tihi ocean. Sto metrov stran je že džungla. Pravijo, da se v gozdu vlačijo jaguari, črne zverine Južne Amerike.

Avtomobili švigajo mimo pasantov, most se po vsakem pre-

Sredi 19. stoletja začno graditi prvo transkontinentalno železnico na ameriški celine: Balboa-Colon. Nato se rodi fantastična ideja — preprežimo ameriško celino na dvoje. Francozi zagrabijo za lopate, Amerikanci končajo kanal. Bilo je to leta

IZKUŠENI PILOTI VODIJO LADJE V OZINI PANAMSKEGA PREKOPA

1914, na začetku prve svetovne vojne.

Kako čudna je zgodovina!

Danes je praznik — velikonočni ponedeljek. Šel sem z ladje direktno v mesto. Najprej sem prišel v Balboa. Se nekaj korakov naprej, samo čez cesto — pa sem bil že v Panama City.

Balboa je »America en miniature« — najbolj ekskluzivna kolonija na svetu. Tu žive strokovnjaki in visoki uradniki Panamske družbe. Stanujejo v lepih vilah, vse so na betonskih stebričkih. Zaradi kač? Zaradi lažje obrambe? Kdo ve!

Panama City bi bil lahko tudi v Afriki. Seveda stari del mesta. Nikjer na ameriški celine ni tako velikih kontrastov. Kaj ne! Američani so plačani v zlatu, domačini v papirnati valuti...

Ciudad de Panama je mesto velike fantazije pa tudi tragedije. V bližini stare španske katedrale razkazujejo svoje čare mlade senjorite, Lolite in Juanite. Na vsakem oglu »šuš« — čistilci čevljev, Z. balkonov gledajo na cesto na pol goli otroci. Se čudno, da ne pade nihče na cesto. Vedno sem se bal tega.

Vse gestikulira, vse promeni. Cesta je postala debatni klub, razstava ženske mode, ogledalo Paname. Na vse štiri strani sveta vidim. Niti zgodovine mi ni treba brati, samo oči odpre.

Tu bi moral snemati de Sica, še sto filmov bi lahko napravil. Še enkrat bi lahko posnel »Tatove koles«, še več snovi bi našel.

Ves dan gledam film »Včeraj, danes, jutri«. Tu bi lahko Italijan odkril novo Sofijo, samo pogledal bi okrog fontan.

Stene hiš so pokrite s plakati in filmskimi junaki. Kakšna galerija imen. Tu je tudi kralj nogometa — el rey Pele. Brazilski junak triumfira, zabil je g...o!

»Un grito brota de miles gantas el rey Pele«. Iz tisoč grl grmi klic... kralj Pele.

Tako piše na plakatu, spodaj pa je slika kralja žoge.

Da, kralj nogometa triumfira, zmaga je njegova. Vendar, Brazilija ni več prvak sveta. Zoga je okrogla.

Mlad »šuš« pristopi zdaj k meni. Pokaže na svoje prsi: jaz sem drugi Pele.

Njegov junak ni Gary Cooper, ni James Bond. Ne, njegov heroj je mulat Pele. Domovina tega igralca je Brazilija, prado-movina pa je bila Afrika. Njegova koža je skoraj čokoladna.

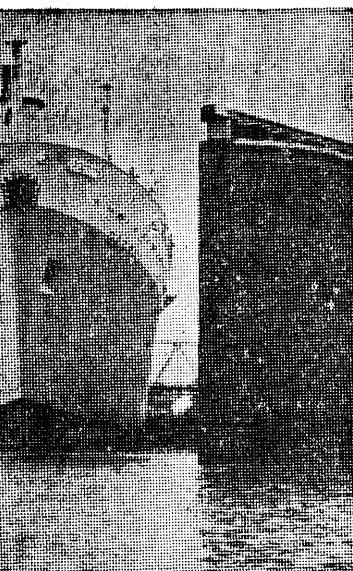
O, ko bi imel fante zdaj vsaj deset dolarjev v žepu! Ko bi lahko pobiral vsaj žoge, ki jih pošilja Pele v mrežo. Bil bi srečen. Koliko pelina je že pogoltnil! Zdaj lahko le sanja o slavi. Morda bo vse življenje prodajal karamelo. Zakaj ne bi sanjal!

Komaj sem se otresel mlade-ga fanta. Imel sem samo japonske sandale...

Šel sem zato naprej. Glej, filmske reklame. V Panami

igrajo stare filme. »Tarzan, Ape-man«, Tarzan, človek-opica, piše na plakatu.

Vitrine kinematografov so nabite s cowboyskimi in gangsterskimi scenami. Konji se po-de po preriji, cowboys streljajo, pojavi se šerif...

V smrdljivih ulicah stare Paname so bile te slike še kako realistične. Tako divjih prizorov nisem videl niti v Damasku. Tam sem gledal tudi dobre filme. Tu pa imajo vsi igralci široke gangsterske klobuke. Nič nimam proti stari romantiki, morda je bilo tedaj lepše.

Strasti Južne Amerike so močne, kri teče vsak dan. Boda napenja fantazijo, vendar človek ne živi od samih senzacij. Še od kruha ne. Mnogi životarijo iz dneva v dan. Pravijo, da je nacionalna zavest Paname še zelo nerazvita.

Kako naj ima tukajšnji človek kako zavest, ko pa od vsega bogastva nima nič. Trdijo, da ima predsednik Paname najlepšo palačo v vsej Latinski Ameriki.

Če je res tako, ne vem, palače nisem videl. Povedali pa so mi, da izginejo ameriški krediti kot voda v puščavi.

Panama je dete ameriške politike, otrok dolarske diplomacije. Do leta 1903 je bila del Kolumbijskega. Kljub izredno ugodni legi in mednarodnemu prekopu je življenje v tej republiki tako bedno.

Dosti mi je bilo revščine, šel sem v center mesta. Glej — spomenik Simona Bolivarja. Veliki

revolucionar, »el libertador«, je živel pred približno 150 leti.

Usedel sem se na klop pred spomenikom. Bilo je tako vroče, slekel sem srajco. Tako močno se že dolgo nisem potil. O ti prekleta vročina!

»Samo demokracija lahko zagotovi popolno svobodo« — »Solo la democracia es susceptible de la absoluta libertad«. Tako piše na veliki kamniti plošči.

O, kako lepe besede.

Bolivar je sanjal o združitvi dežel španske Amerike. Panama naj bi bila središče velike konfederacije. Ta naj bi segala od Mehike do Ognjene zemlje na jugu.

V vsakem večjem mestu je njegova statua. Povsod recitirajo njegove besede. Nekdanja dežela Alto Peru se danes imenuje po njem — Bolivia. Štirimilionska dežela ima med vsemi republikami »zelenega kontinenta« — najbolj žalosten rekord. V 150 letih, odkar je postala neodvisna, je imela kar 180 državnih in vojaških udarov.

Pravkar je šla mimo ladja »Poetica«. Zares poetično ime za tako veliko pošt. Je pa ladja iz Monrovia, glavnega mesta Liberije. Vsaj tako piše na njenem boku. Stavim glavlo, da je ameriška... in da je liberijski minister za mornarico še videl ni.

Kmalu nato se pokaže druga — »Oriental Venus«. Se lenše ime so ji dali, to boste že priznali. Orientalška Venera! Tudi ta je baš iz Liberije...

Drugi orjaki gredo mimo. Pozdravili smo barko »Southern Cross«, pripada pa isti družbi kot naša Severnica (naša ladja Northern Star) in Južni križ sta izmenjali nozdrav, očelale so se sirene. Otroci so s prsti zamašili ušesa...

Povedati moram, da so otroci kot angelčki na ladjah. Brez njih bi bilo tako pusto. Preveč je starih, premalo mladih. Prvi imajo čas in denar, drugi lahko potujejo le v romanih. Tako sem nekaj potoval tudi jaz.

Od leta 1914, ko so zgradili prekop, je šlo po tej vodni poti že več kot 250.000 ladij. Na leto jih gre povprečno 12.000, na mesec 1000.

Zdaj smo sredi kanala, na kontinentalnem razvodju. Na severni strani prekopa je Contractors Hill, na jugu Gold Hill. Spiker razlaga kar naprej, vsi potniki so na palubi. Nekateri

so že tako utrujeni. Kaj ne, mnogi niso šli niti na kosilo.

Pravkar sem zvedel, da je samo gradnja železnice ob kanalu zahtevala toliko žrtev, kot je železniških pragov... Kitajski kuliji so umirali kot muhe.

Za seboj imamo že pet zatornic, vseh pa je devet. Prehod iz enega vodnega bazena v drugi je res doživetje. Najvišji bazen je kar 38 metrov nad morsk gladino. V tej tišini je razvodje med Atlantikom in Pacifikom — Continental Divide.

Se nekaj zatvornic in ladij je že na morskem nivoju. Zdaj smo v Gatunskem jezeru — Gatun Lake. Plujemo sredi samih otokov. Tako lepega labirinta še nisem videl na svojih potovanjih. Na nekaterih otokih je prostora le za nekaj dreves, na drugih gnezdijo samo ptiči.

Spiker razlaga, da je kar pet variant novega kanala. Najbolj verjetno bo šel novi prekop kar vzporedno s sedanjim. Ta načrt bi bil najcenejši. Lahko bi izkoristili že obstoječo signalizacijske naprave. Seveda bi bila nova vodna pot na morskem nivoju. Ameriški tehniki resno proučujejo tudi prekop čez Kolumbijsko. Tretja varianta pa predvideva novo vodno žilo čez Nikaraguo. Z atomsko energijo bi zgradili prekop v približno desetih letih. Zatrjujejo, da bi stal okrog 10 milijard dolarjev...

Naša ladja se je približala Atlantiku, v daljavi se že sveti romanski zvonik. Saj to je že Cristobal. Koj zraven je še drugo mesto. Spiker pravi, da se Kristof Kolumb imenuje v španščini Cristobal Colon.

Pilot se je poslovil, kanala je konec. Zbogom Amerika, zbogom Panama. Barva morja je drugačna.

Saj sem že skoraj v Evropi. Konec lepih dni na morju? O, ne, do Anglije je še dva tedna.

Vsi smo utrujeni, vsi ožgani od sonca. Ves dan smo bili na palubi. Bilo je res zanimivo, toda mornarji pravijo, da je popoči še lepše.

To bi še rad povedal, da so bazen na ladjah med vojnjo zaprli. Voda v prekopu ni čista. Kdo pa se bo kopal v umazani vodi?

Še enkrat sem pogledal nazaj. Zvonik je že izginil v morju. Naša ladja je spet orehova lupina. Morje, morje — kamor pogledam.

MIRAN OGRIN

Imeli smo ljudi...

FRANC ROT-ZAGAR

Pred nedavnim je v Bovcu preminil tovariš Franc Rot-Zagar, ki je podlegel zahrbitni bolezni. Že v rani mladosti je bil trdo življenje. Leta 1930, ko mu je bilo 27 let, je odšel za 4 leta na delo v francoske rudnike.

Ko so na Primorskem začeli nastajati prve organizacije OF in prve partizanske čete, se je pokojnik povezal z aktivisti in borci. Leta 1942 je stopil v stik z Bovškimi četo. Zbiral je orožje in strelivo ter pridobil borce za našo stvar. Februarja 1943 je šel v partizane. Med drugim je bil tudi član osebja bolnišnice »Pavla«, pa spremljevalec npraga partizanskega zdravnika na Primorskem dr. Petra Gala in je vzdrževal zvezo med bolnic in javkami. Svojo marljivost pri delu je pokazal tudi po vojni, ko je bilo treba obnoviti porušeno domovino.

ANTON BALOH

Za vedno nas je zapustil tovariš Anton Baloh, rojen leta 1903 v vasi Cirkušev v Tuhinjski dolini. Številni tuhinjski borci in drugi domačini so se poslovili od njega in tako dokazali, kako zelo jim je bil pri srcu.

Tovariš Baloh je izšel iz male kmečke družine in si je tako moral že v rosnih mladosti sam služiti kruh. Leta 1929 je odšel na delo v Francijo, se zaposlil v rudniku in se vrnil bolan. To je bilo takrat, ko so fašisti pričeli stegovati roke po evropskih državah. Kmalu po pričetku revolucije pri nas je začel delati v OF, leta 1944 pa je stopil v Slavonsko brigado. Nekaj časa je bil v bataljonu, nato pa so ga v postali v ekonomsko četo, kjer je bil določen za prevoz hrane za partizansko bolnišnico na Štajerskem.

Po osvoboditvi je sodeloval v druzbenopolitičnih organizacijah. Med drugim je bil 16 let odbornik ZRS NOV Tuhin. Večkrat na se je pri-skočil na pomoč pri obnavljanju požganih vasi v Tuhinjski dolini. Za zasluze med vojno je prejel odlikovanje.

VLADIMIR GREGORIČ

V 59. letu starosti je v svoji rojstni vasi, Libušnje pri Kobariju, kjer je živel vse svoje življenje, umrl tovariš Vladimir Gregorič, 100-odstotni vojni invalid. Leta 1942 se je pridružil tistim, ki so organizirano nastopili pri okupatorju. Na pobudo Petra Skalarja je organiziral vasi odbor OF in bil njegov predsednik. Nato je odšel v partizane, v 18. sokolski brigadi je opravljal delo intendant. Vojna pa je pustila v njegovem zdravju neizbrisane posledice in ostal so ga domovi, kjer pa se je kljub boleznim udeleževal v narodnoosvobodilnem gibanju, na tudi no vojni. Tovariš Gregorič je kot preprost, zaveden in pošten partizan prejel reda zasluze za narod in hrabrost.

Hibakuše - ljudje, ki so preživeli atomsko vojno

Tovariša NATAŠA KRAŠČEK iz Ljubljane se je letos vrnila iz Tokia, kjer je študirala arhitekturo. Prosili smo jo, naj nam pove nekaj vtisov z obiska Hirošime, mesta, ki ga je leta 1945 razdejala atomska bomba.

Vroč večer v avgustu 1967. Vlak nas pripelje na moderno postajo Hirošime. Bel marmor, neonski napis, eskalatorji, zvočniki, gneča ljudi — vse to daje slutiti velikost mesta, ki ga še ne opazimo. Največji problem je najti prenočišče, saj študent nima nikoli preveč denarja. Turistični vodnik nas napoti v »American peace center«. (Ameriški center za mir). Kakšno presenečenje za nas, ki se spominjamo povzročitelja hudodelstva v tem mestu!

Taksist, ki je izurjen v vrstolomni vojni med množico avtomobilov, nam še mimogrede razkazuje znamenitosti mesta. popelje nas mimo muzeja, ki hrani dokumente strašnega dne 6. avgusta, ko se je ustavil čas v milijonskem mestu. Po polurni vožnji prispemo v hišo, ki jo upravlja pisateljica Deming Barbara, po rodu Američanka,

ki pa se je posvetila delu za reševanje problemov hibakuš tj. ljudi, ki so preživeli atomsko katastrofo.

Komaj smo odložili prtljago, že smo bili sredi živahne diskusije o življenju današnje Hirošime. Čas se je ustavil 6. avgusta 1945, z njim pa tudi življenje ljudi. Posledice trpi 120.000 preživelih in njihovih potomcev, trpele jih bodo še naslednje generacije. Problem »hibakuš« je izredno pereč, saj je večina izgubila družine, otroci starše in prijatelje, ostali so osamljeni in družba jih ni sprejela med zdrave... Kdo bi zaposlil ljudi s posledicami žarčenja, invalide, slepe? Veliko jih je — 120.000 živih prič o grozotah prve atomske eksplozije. »American peace center« skupno s številnimi institucijami skuša reševati socialne probleme hibakuš. Vsi si žele, da bi bili res zadnje

žrtve te grozote in da bi obvarovali svet ponovne katastrofe. Pesnik Sadao Sasaki, ki je umrl za posledicami levkemije, star 21 let, pravi žerjavom »Napisal vam bom na krila o miru, in-poletite po svetu«. Znak žerjava, napravljenega iz papirja, j simbol Hirošime, saj jih napravijo otroci vsako leto in posiljejo za obletnico v mesto, ki naj bi postalo spomenik. Muzej miru nam pokaže vse posledice eksplozije. Prizadeti so bili predel 3 km naokrog, večnadstropne zgradbe so bile izravnane z zemljo, ljudje so umirali pod vplivom žarčenja, na kamnih so ostale le njihove sence, vse se je spremenilo v puščavo brez življenja. Vodnik se ustavlja pred vsakim eksponatom, toda groza nas je, ne moremo gledati zgodovinskih dokumentov, dokumentov visoko civilizirane družbe, ki je spremenila to mesto v prah in pepel. Okolica muzeja je en sam spomenik ljudem, ki so postali žrtve in ki še umirajo za posledicami.

Izjave hibakuš si sledijo z enako željo, da se kaj takega ne bi nikoli več ponovilo. Nič jih ne bi bolj razveselilo kot to, če bi bili poslednje žrtve, ki trpe revščino in ugotavljajo, da so poklicani, da povedo resnico in pričajo o strašnih posledicah atomske bombe.

ŽRTVE ATOMSKÉ BOMBE — HIBAKUŠE NA JAPONSKEM POSILJAJO V SVET POZIVE K MIRU IN PROTI VOJNI KLICI PROTI VOJNI PRIHAJAJO PREDVSEM IZ BOLNIŠNIC, KJER SE SE VEDNO ZDRAVIJO ŽRTVE ATOMSKIH BOMB, VRZENIH 6. IN 9. AVGUSTA NA HIROŠIMO IN NAGASAKI.

POVEČUJE OBRESTI ZA DEVIZNE RAČUNE OBČANOV:

- za vloge na vpogled od 4 na 6 % (4 % v devizah in 2 % v dinarjih)
- za vezane vloge preko 13 mes. od 6 na 7 % (6 % v devizah in 1 % v dinarjih)
- za vezane vloge preko 24 mesecev na 7,5 % (6 % v devizah in 1,5 % v dinarjih)

Vsa vplačila in izplačila z deviznega računa izvršuje banka brezplačno.

Banka posluje za stranke vsak dan razen sobote:
● od 7.30 do 12. in od 14.—18.30 ure
● ob sobotah: od 7.30—12. ure

Vsak vlagatelj pri naši banki, ki ima hranilno vlogo v višini 1.000,00 N din ali več, je zavarovan za primer nezgode. Vabimo vas, da nas obiščete v naši banki v Ljubljani, Titova 32, kjer vam bomo posredovali podrobnejše informacije.

OBRESTI ZA HRANILNE VLOGE:

- vloge na vpogled 6,25 %
- vezane vloge preko 13 mesecev 7 %
- vezane vloge preko 24 mesecev 7,5 %

»Savinja«

lesno industrijski kombinat

CELJE — MARIBORSKA CESTA 116

S SVOJIMI KAKOVOSTNIMI IZDELKI SE PRIPOROČA DELOVNI KOLEKTIV IN HKRATI ČESTITA DELOVNIM LJUDEM IN POSLOVNIM PRIJATELJEM SREČNO IN ZADOVOLJNO NOVO 1968. LETO.

VAM NUDI:

- trd in mehak rezan les
- pohištvo
- raznovrstno embalažo
- sode
- lesno volno
- plemenite in slepe furnirje in
- papir

Komet - konfekcija Metlika

želi

vsem potrošnikom, delovnim ljudem
in poslovnim prijateljem
srečno, zadovoljno in uspešno
novo 1968. leto

»Stavbar«

PODJETJE ZA VISOKE GRADNJE

MARIBOR — INDUSTRIJSKA 13

čestita delovnim ljudem, kolektivom, pred-
vsem pa poslovnim prijateljem obilo sreče,
zadovoljstva in poslovnega uspeha v 1968.
letu in se vsem toplo priporoča za poslov-
no naklonjenost v prihodnjem letu.

TOVARNA USNJA ŠOŠTANJ

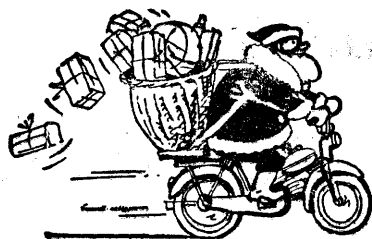
ČESTITA VSEM POSLOVNIM PRIJATE-
LJEM, KOLEKTIVOM IN DELOVNIM
LJUDEM ZA NASTOPAJOČE NOVO 1968.
LETO IN ŽELI NADALJNJIH DOBRIH
POSLOVNIH ODNOSOV S SVOJIMI
PARTNERJI.

»Kovinoplastika«

LOŽ

p. Stari trg pri Ložu

čestita vsem svojim poslovnim prija-
teljem in potrošnikom za novo leto
1968 in se tudi v bodoče priporoča
s svojimi renomiranimi izdelki.

TEKSTILNA TOVARNA

»Motvoz in platno«
Grosuplje

IZDELUJE IN PRODAJA SVOJE KAKOVOSTNE PRVO-
VRSTNE IZDELKE

- konopnene in polkonopnene tkanine, impregnirano platno
za avtomobilске cerade, platno za nahrbtnike, salonsko
jadrovino in kanafas, tiskane, dekorativne cell tkanine,
vse vrste motvoza in vrvarskih izdelkov.
- Izdelki lastne konfekcije, namizni prti, set garniture, na-
mizne garniture, brisače in kuhinjske krpe. Vse je izde-
lano iz prvovrstnega polkonopnenega platna v raznih
barvah. — Dobava takojšnja, cene solidne.

K ČESTITKAM SE PRIDRUŽUJEMO.

Proizvodnja kremenčevega peska

PROIZVAJA:

KREMENČEV PESEK

ZA LIVARSKO INDUSTRIJO IN

DRUGE POTROŠNIKE

Na pragu novega leta 1968 želimo vsem
delovnim ljudem, kolektivom, predvsem
pa poslovnim prijateljem, obilo delovnih
uspehov in poslovnih rezultatov — vedri-
ne in osebne zadovoljstva ter dobrega
očutja.

PUCONCI

KOMUNALNO PODJETJE

METLIKA

- OPRAVLJA IN IZVRŠUJE GRADBENA DELA, MIZARSKA DELA, VODOVODNO-KLEPARSKA IN KOVAŠKA DELA TER RAZNE DRUGE USLUGE.

S SOLIDNO IZVEDBO DEL IN ZMERNIMI CENAMI SE PRIPOROČAMO VSEM POSLOVNIM PRIJATELJEM IN OBČANOM TUDI V LETU 1968.

Pri opremi stanovanj ne pozabite na tapecirane izdelke v raznih izvedbah, ki jih dobite v vseh boljših trgovinah

Sprejemamo individualna naročila za opremo domov, hotelov, kinematografov in podobno.

S solidnimi izdelki in zmernimi cenami se priporoča

TOVARNA OBLAZINJENEGA POHIŠTVA

»NOVA OPREMA«

SLOVENJ GRADEC

FOTELJ SAN MARINO

TEKSTILNA TOVARNA PREBOLD

IZDELUJEMO

vse vrste poletnih in zimskih bombažnih in staničnih tkanin, kot npr. tiskane barhante, flanele, duvetine, ženske naglavne rute, delene, dekorativne tkanine, razne strukturne enobarvne in tiskane tkanine, popeline, satinete, kretone, štrukse, cice in temu podobne izdelke — oplemenitene po najsodobnejših postopkih in kar je najvažnejše, po želji potrošnika.

SVOJIM KUPCEM, POSLOVNIM PARTNERJEM IN VSEM DELOVNIM LJUDEM TER KOLEKTIVOM JUGOSLAVIJE ČESTITAMO ZA NOVO LETO 1968!

TEKSTILNA TOVARNA PREBOLD**»AVTOPREVOZ«
DRAVOGRAD**

ČESTITA VSEM POSLOVNIM PRIJATELJEM IN DELOVNIM LJUDEM ZA NOVO 1968. LETO.

Z našimi uslugami v avtoprevozništvu se priporočamo tudi v novem letu.

**KMETIJSKA ZADRUGA
DRAVOGRAD**

čestita

poslovnim prijateljem in vsem delovnim ljudem za NOVO LETO 1968 in želi nadaljnega plodnega sodelovanja z vsemi poslovnimi partnerji.

**Termo-
elektrarna
ŠOŠTANJ**

POŠILJA PRISRČNE NOVOLETNE ČESTITKE Z NAJBOLJŠIMI ŽELJAMI V NOVO 1968. LETO — DELOVNIM LJUDEM IN POSLOVNIM PRIJATELJEM

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE

čestita delovnim ljudem in poslovnim prijateljem za nastopajoče novo leto 1968 in želi nadaljnega plodnega poslovnega sodelovanja.

Primorje - Ajdovščina

Z DELI NA VISOKIH IN NIZKIH GRADNJAH SE PRIPOROČAMO TUDI V 1968. LETU.

OBRTNO PODJETJE

COKLA

BLEJSKA DOBRAVA 29

- ŽELI POSLOVNIM PRIJATELJEM IN DELOVNIM LJUDEM VSO SREČO IN POSLOVEN USPEH V NOVO 1968. LETU.

IZDELUJEMO OSEBNA ZAŠČITNA SREDSTVA IN SE PRIPOROČAMO SVOJIM ODJEMALCEM.

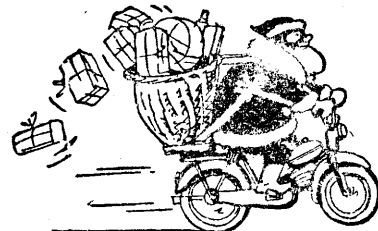
Avtoturistično podjetje**Izletnik**

CELJE

KERSNIKOVA 27

čestita vsem poslovnim prijateljem, delovnim ljudem, predvsem pa koristnikom naših uslug in želi vso srečo, zadovoljstvo in poslovni uspeh v nastopajočem letu 1968.

KINEMATOGRAFSKO PODJETJE

PECA

ČESTITA VSEM POSLOVNIM PRIJATELJEM IN OBISKOVALCEM KINOPREDSTAV ZA NOVO LETO 1968 IN ŽELI NADALJNJEGA USPEHA.

**IGO
LJUBLJANA**

UPRAVA: Trnovski pristan 8 — telefon 20-879 in 20-747 — OBRAT: Gradaška 22, telefon 20-103

- PROJEKTIRAMO, izdelujemo in montiramo opremo za vse vrste kuhinj, samopostrežnih restavracij in gostinskih obratov.
- PRIMERNE CENE — IZDELAVA SOLIDNA.

CENJENIM POTROŠNIKOM IN POSLOVNIM PRIJATELJEM ŽELIMO OBILO POSLOVNIH USPEHOV V NASTOPAJOČEM 1968. LETU!

SKUPŠČINA OBČINE

LJUBLJANA-BEŽIGRAD

občinski odbor SZDL,
občinski komite ZKS,
občinski sindikalni svet,
občinski odbor ZB
občinski komite ZM

ter druge družbeno-politične organizacije pošiljajo pri-
srčne novoletne čestitke z najboljšimi željami v novem
1968. letu.

SKUPŠČINA OBČINE ČRNOMELJ

občinski komite ZKS,
občinski odbor SZDL,
občinski sindikalni svet,
občinski odbor ZB
občinski komite ZM

ter druge družbeno-politične organizacije čestitajo vsem
delovnim ljudem in bivšim borcev na pragu novega
1968. leta z iskreno željo po osebnem napredku, sreči
in zadovoljstvu.

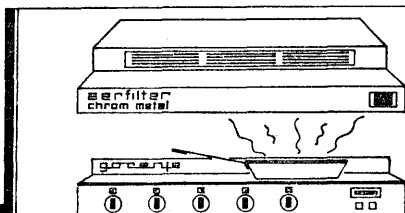
INSTALACIJE GROSUPLJE

Opravljam vse instalacije vodovodnih naprav, insta-
liramo centralne kurjave ter izvajamo specialna in
splošna kleparska dela.

DELOVNIM LJUDEM IN POSLOVNIM PRIJATE-
LJEM ŽELIMO VSE NAJBOLJŠE V NOvem 1968.
LETU IN SE PRIPOROČAMO ZA CENJENO NA-
KLONJENOST.

AERFILTER KUHNJSKI ČISTILEC ZRAKA PROTI VONJEM IN PARI V KUHNJI!

NIC VEČ NE
BO VASE
STANOVANJE
POLNO VONJEV
IZ KUHNJE

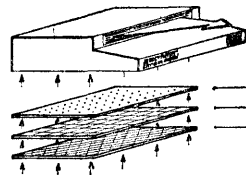
AERFILTER je nov električni gospodinski aparat: plod študija, raziskav in praktičnih preizkusov.

AERFILTER vam zagotavlja:

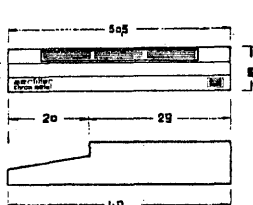
- Nič več cavi in odvajanje zraka.
- Nič več nepotrebnih vonjev, ki se širijo
in prodirajo v sosedni kot stanovanja.
- Nič več duha po jedeh.
- Nič več sokaženih kuhinj.
- Vse pohištvo bo ohranjeno.

AERFILTER je opremljen s tremi filtri:

- I — Al. mreža zadržuje delce maščobe.
- II — Staklena vlakna očistijo zrak dima.
- III — Aktivno oglje z zelo porozno površino vpije
tudi najmanjše molekule in očisti zrak nepla-
jetnega vonja.

NOVO

MEJENJA FILTROV:

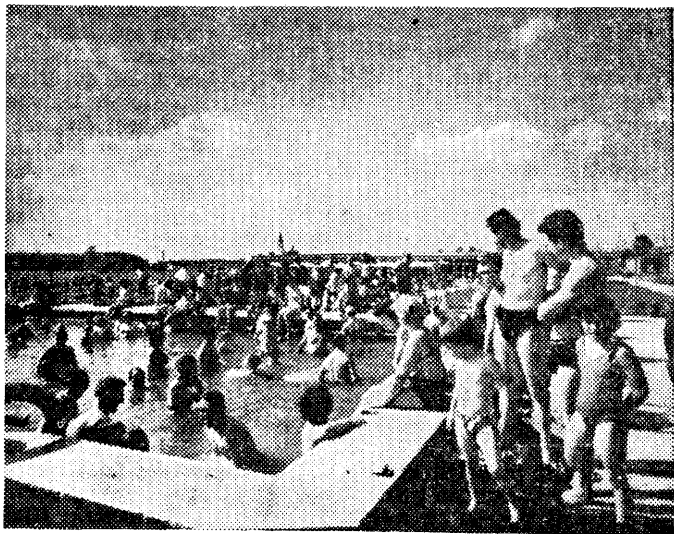
- Filter I se ne menja, temveč le opere z vodo in
pralni sredstvi.
- Filter II se menja po 6 mesecih.
- Filter III se menja, ko se začne v kuhinji vonj. Re-
bilan rok trajanja je 1 leto.

Menjava filtrov je enostavna in jo lahko opravi vsak
gospodinja.

Samo AERFILTER je za vas garancija, da bo odlej vaše stanovanje čisto in brez neprijetnih vonjev.
Izdelan je v sodelovanju z renomirano tovarno gospodinske opreme »GORENJE« Velenje.

CHROM METAL - VELENJE TEL. 85-112

Članom ZVVI ZB ZROP

nudimo zdravljenje v MORAVSKIH TOPLICAH
za naslednje bolezni:

- obolenja lokomotorne aparata, zlasti revmatska obolenja,
- od ginekoloških obolenj pa posebno zdravljenje primarnih in
sekundarnih amenorej po poprejšnji izključitvi tuberkuloz-
nega procesa

Prporočamo vam tudi obisk ostalih krajev v Prekmurju. Za dodatna okrepčila so vam na
razpolago: hotel z restavracijo »Zvezda« v Murski Soboti in Ekspres bife s slaščičarno, Gostišče
»Zvezda« s prodajalno vin in skladiščem piva v Murski Soboti, restavracija ob kopališču v
Moravskih Toplicah.

Na razpolago so vam tudi gostišča v Petrovcih, Salovcih in Krževcih.
Za cenjeni obisk se priporoča Gostinsko podjetje »ZVEZDA« Murska Sobota

GROSISTIČNO DETAJLISTIČNO TRGOVSKO PODJETJE

TELEFON: 12 in 83 — TELEGRAM: PRESKRBA SEŽANA
TEKOČI RAČUN: 602-142/1-362 — ŽELEZNIŠKA POSTAJA: SEŽANA

s svojimi poslovnimi enotami želi vsem poslovnim partner-
jem, potrošnikom in prijateljem obilo sreče in uspehov v
novem 1968. letu.

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE »BEGRAD« ČRNOMELJ

opravlja vsa gradbena dela na visokih in nizkih gradnjah. Po-
slovnim prijateljem in delovnim ljudem vse najboljše v 1968. letu.

SPLOŠNO TRGOVSKO PODJETJE POTROŠNIK ČRNOMELJ

prodaja cenjenim potrošnikom vse vrste trgov-
skega blaga.

PRIJETNO PRAZNOVANJE NOVEGA LETA IN OBILO USPEHA V 1968. LETU
ŽELI DELOVNI KOLEKTIV.

GOSTINSKO PODJETJE NOVA GORICA

MARIBOR, TRŽAŠKA CESTA 89

se priporoča s svojimi obrati, v katerih boste vsak čas postreženi z dobro pripravlje-
nimi jedili, ter pristno kapljico po zmernih cenah in solidno postrežbo.

- Obrat CENTER, Maribor, Tr-
žaška cesta 89
- Obrat KMEČKI DVOR, Mari-
bor, Tržaška cesta 77
- Obrat DOBRAVA, Maribor,
Ptujška cesta 186
- Obrat OB POTOKU, Hoče 12
- Obrat VINOTOK, Fram št. 90
- Obrat PRI DRAVI, Zg. Dup-
lek št. 5
- Obrat PRI LIPI, Miklavž 212
- Obrat PEKRSKI GROZD, Pe-
kre št. 31
- Obrat VESELI KMET, Zg. Polj-
čane št. 23
- Obrat PRI KOLODVORU, Rače
št. 206
- Obrat ZELEN VRT, Dvorja-
ne 12
- Obrat NA POLJU, Starše 84
- Obrat LOVEC, Maribor, Mo-
skovska 4
- Obrat MARIBORSKI DVOR —
restavracija Maribor, Ljubljan-
ska 4
- Obrat POD POHORJEM — re-
stavracija, prenočišča, Maribor,
Pohorska 29

»STANDARD« industrija usnja, kemičnih izdelkov in plastičnih mas KRANJ, Savska c. 20 a ČESTITA DELOVNIM LJUDEM IN POSLOVNIM PRIJATELJEM IN ŽELI PLODNEGA SODELOVA- NJA V NOvem 1968. LETU.

PODJETJE

»MESO« KAMNIK

čestita vsem poslovnim prijateljem in
delovnim ljudem in želi srečno in za-
dovoljno novo 1968. leto.
Prodaja vseh vrst kvalitetnega mesa in
mesnih izdelkov: salame, kranjske klo-
base in suho meso.

Komunalno cestno podjetje ŽALEC

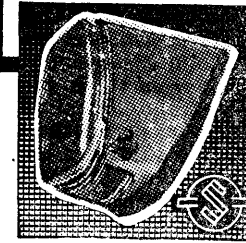
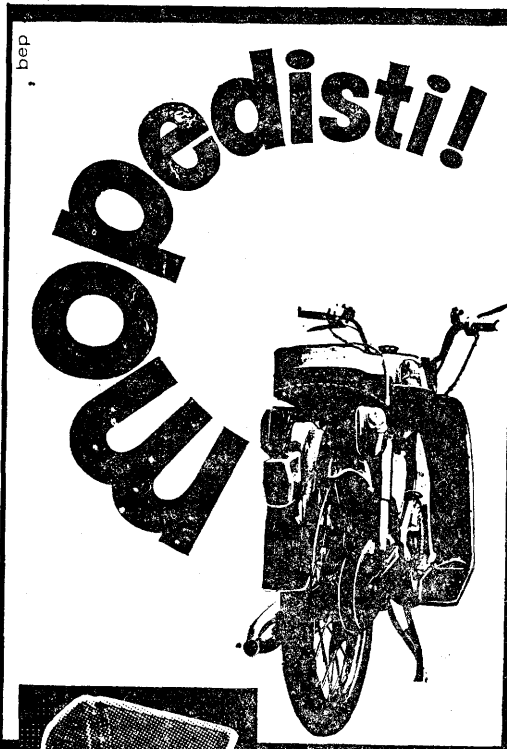
želi srečno, zadovoljno in uspešno novo
1968. leto delovnim ljudem in poslo-
vnim prijateljem.

»DANA«

TOVARNA RASTLINSKIH SPECIA- LITET — DESTILACIJA MIRNA NA DOLENJSKEM

prisrčno čestita za novo leto 1968

Proizvajamo samo kvalitetne alkoholne
pijače: Gorjan, Vodka, Hermetiko in
brezalkoholni Frutello in exy cola

• SATURNUS •

ČE BOSTE VAŠ MOPED OPREMILI Z NOVO ZADNJO SVE-
TILKO, KI JO ŽE UPORABLJA TOVARNA TOMOS V SVOJI
PROIZVODNJI, SI BOSTE ZAGOTOVILI NEMOTENO IN
VARNO VOŽNJO!

Pogovor s partizanskimi »milijarderji«

Obiskali smo jih na njihovih delovnih mestih. Same generalne direktorje. Prej, pred 20 leti, so bili borci, aktivisti. Kot direktorji velikih podjetij so danes »milijarderji«. Stane Mahne: njegovo podjetje »Tobak« v Ljubljani ima 8 milijard S-din letnega prometa. Franc Puterle: njegovo podjetje »Zito« ima 15 milijard letno bruto produkta. Franc Nebec: njegovo podjetje »Prehrana« ima 85 milijard S-din letnega prometa. Tone Petkovšek: njegovo podjetje »Slovenija-les« v Ljubljani ima 112 milijard S-dinarjev letnega prometa.

Nekdaj pa je bil: Stane Mahne z ilegalnim imenom Jože obveščevalec v Ljubljani in kasneje komandant prekomorske brigade. Franc Puterle je bil 1942 borec v drugi grupi odredov, ob koncu vojne pa namestnik komandanta divizije. Franc Nebec je začel v varnostni obveščevalni službi v Ljubljani, končal pa kot aktivist, ki je vodil priprave za osvoboditev Ljubljane. Tone Petkovšek je začel partizansko pot kot pomočnik mitraljeza, končal pa kot intendant vojne oblasti IX. korpusa. Vsem štirim smo zadali ista vprašanja, na katera so odgovarjali.

● **Vprašanje:** Kakšna je razlika v pomenu odgovornosti, voditi partizansko četo, bataljon, brigado ali organizirati ilegalno terensko delo ali biti direktor podjetja v mirni dobi?

Mahne: »Postati komandir partizanske čete ni bilo težko, če si bil količkar hraber. Tudi do komandanta bataljona je lahko vsak borec prišel na isti način. Če pa si hotel postati komandant brigade, si moral biti že vojaško sposoben. Toda, veliko težje je biti danes direktor, kakor v partizanih komandir ali komandant. Takrat so veljali nepisani zakoni, sedaj pa se morajo direktorji ravnati po pisanih in nepisanih zakonih, če hočejo uspevati. Če je podjetje dobro, pravijo, da je kolektiv dober. Če gre podjetju slabo, pravijo, da je slab direktor.

Puterle: »Pomen je isti in bistvenih razlik ni. Teda in danes je poglavitna odgovornost revoluciji in partiji. Teda in danes je potrebna samoiniciativa, nenehno organizacijsko politično, taktično in strateško snovanje. Pri tem so bile in so važne odločitve, vsakodnevno vezane na dano stanje. Če so bile te odločitve nepravilne, je prišlo lahko do težkih posledic za gibanje in posameznika. Današnji čas pa zahteva manj improvizacije, a še več poglobljanja v probleme, več vestnosti, strokovnosti in vsakodnevnega študija.

Nebec: »Tako kot med vojno in v ilegalnem delu, ko je bila potrebna korajža in pamet, strategija in taktika, je treba tudi na delovnem mestu direktorja uporabljati te stvari. Seveda kdor hoče, da se podjetje uspešno razvija. Torej razlik ni.

Petkovšek: »Razlika je v tem, da je moral biti voditelj v borbi bolj odločen, da je moral

več tvegati, imel je pred seboj jasno nalogo ter nedvoumno in jasno osebno odgovornost, ki je ni mogel skriti za razne upravne ali administrativne forume. Danes je mnogo lažje biti slab direktor kot včasih slab komandant.

● **Vprašanje:** Kako si premagoval težave med vojno in kako jih rešuješ danes?

Mahne: »Ker sem bil med vojno zelo mlad, mi je šel po glavi samo juriš in uničenje okupatorja. Danes moram kot direktor skrbeti za kruh številnemu kolektivu. Zato veliko razmišljam, pa mnogo bolj resno in se z mnogimi posvetujem.

Puterle: »Težave sem reševal uspešno, morebiti zastran tega, ker sem vselej vsak problem postavil čimširše in kompleksnejše družbene okvire. Čeprav me imajo za trmastega in mi včasih to škoduje, se še zdaj držim teh izkušenj.

Nebec: »Nikoli nisem bil pesimist. Za uspešno vodenje podjetja je potrebno mnogo več znanja in strokovnega izpopolnjevanja. Zame pa je veljala vedno ista parola: treba se je znajti.

Petkovšek: »Ker sem bil manj voditelj in več izpolnjevalec, sem vedno cenil jasen ukaz in tovariški nasvet starešin. Prav to mi v vojni dobi mnogo pomeni ter sem skoraj vsako težavo mnogo prej premagal, če sem bil do podrejenih toliko enostaven, da so me razumeli. Moj recept za premagovanje težav je: ne komplicirati nalog, biti v direktivah jasnejši in enostavnejši do podrejenih, ker le s tem lahko ustvariš tako tovariški odnos, da te podrejeni mnogo več naučijo, kot sam znaš, in mnogo bolj pomagajo, ker pridobijo občutek, da so tudi tebi nujno potrebni.

● **Vprašanje:** Si imel med vojno osebne probleme in katere? Kaj pa danes, kakšne osebne probleme imaš?

Mahne: »Med vojno nisem imel nikakršnih osebnih problemov, ker sem bil mlad, sam in zdrav. Po vojni se osebni problemi povezujejo s problemi kolektiva.

Puterle: »Med vojno je bil moj osebni problem ta, da sem bil pozimi leta 1943 precej mesecev bos. Danes sem toliko na boljšem, da nosim pozimi in poleti ortopedske čevlje.

Nebec: Med vojno sem bil še svoboden tako in drugače. Danes pa sem že 20 let oženjen in imam nad seboj 46 križev. Poleg dela v podjetju moram skrbeti za starejšega mladca, ki študira, in za pionirja, ki sta mu vseh beatles frizura in sodobna glasba.

Petkovšek: »Bilo me je mnogokrat strah, imel sem mnogo uši in zelo rad sem jedel in spal. Danes bi rad jedel, pa ne smem (ker sem bolan), lahko bi več spal, pa ne morem, od vsega mi je ostal edino še strah.

● **Vprašanje:** Odkrito povej, kakšna je razlika, biti partizanski voditelj in biti voditelj v mirni dobi?

Mahne: Za tega, ki ima razvit čut odgovornosti, razlik skoraj ni. Res pa je veliko težje danes voditi podjetje, ker je veliko več komandantov in direktiv kakor v partizanih. Vsi ukazujemo, nihče ne odgovarja, zakonom pa naj bi bilo zadoščeno.

Puterle: Nobena. Povsod odloča hrabrost, odgovornost in odločnost.

Nebec: Biti voditelj v gospodarski organizaciji danes zahteva mnogo več izkušenj in znanja, kakor biti voditelj med vojno. Kajti mnoge bitke med vojno so bile dobljene s pogumom. Večino bitk danes pa se dobiva z znanjem. Toda, čestokrat tudi danes pogum nadomešča znanje.

Petkovšek: V bistvu nikakršna. Če bi ohranili tisti zdravi razum, pogum in tveganje, bi bil uspeh danes marsikje celo mnogo večji.

● **Vprašanje:** Na katero svoje delo ali dogodek med vojno si najbolj ponosen in na katero po vojni?

Mahne: Med vojno sem bil najbolj ponosen takrat, ko sem bil komandant prvega bataljona Kosovelove brigade in je bil ta bataljon pohvaljen na Primorskem kot najboljši. Danes pa sem ponosen na to, da sem iz majhnega kolektiva naredil velik kolektiv, ki dobro uspeva.

Puterle: Po pohodu 14. divizije na Štajersko sem najbolj ponosen na to, da so bili ranjenci z vsem dobro preskrbljeni in da so imeli na razpolago bolnice kot v mirni dobi. Vprašajte Risa, pa bo povedal, koliko plenil je dobil za svojega prvorojenca.

Nebec: Med vojno sem sodeloval v nekaterih zelo uspešnih akcijah VOS, ki so mi ostale globoko v spominu. Po vojni pa sem vodil preskrbo v Ljubljani. Iz tega obdobja sem ponosen na to, da sem nekajkrat odnesel glavo pred našimi organi, čeprav nisem bil ne kriv ne dolžan. To so bili težki časi in Ljubljanci so hoteli hrane.

Petkovšek: Še danes se mi dobro zdi, da sem jeseni 1944 tako uspešno zbežal iz močne zasede Nemcev v neki furlanski vasi in ostal brez praske. Dva Nemca sta bila ranjena, kot so mi kasneje povedali terenci. Ponosen sem tudi na to, da sem v času, ko sem bil direktor lesnega kombinata v Logatcu, bil tudi pet let logaški župan ter sem za to delo dobival 5000 S-din, in nisem bil ne jezen ne užaljen, ko je neki kmet na seji dejal, da je to visok davek za občane, ki ga mora župan s svojim delom upravičiti.

● **Vprašanje:** Kaj bi še storil v podjetju, če bi imel polno možnosti in to v korist potrošnikov in družbe?

Mahne: Za korist potrošnikov ne bi mogel storiti kaj posebnega, kajti denar je denar. Toda naredil bi rad veliko več za kolektiv, ker bi imela s tem tudi družba več.

Puterle: Cenejši in boljši kruh.

Nebec: Rad bi večkratno povečal podjetje in s tem ustvaril pogoje za solidnejšo preskrbo, tako glede cen kot trgovskega omrežja v Sloveniji. Menim, da organizacija blagovnega prometa še ni razvita, kot bi morala biti.

Petkovšek: Prepričan bi rad ljudi, da je neumorno in zagrizeno delo edina pot k boljšemu standardu. 99 % ameriških milijonarjev ni pridobilo milijonov zato, ker so imeli univerze ali ker bi bili geniji, temveč zato, ker so neumorno in veliko delali.

● **Vprašanje:** Če je bil med vojno naš in tvoj največji sovražnik okupator — fašist — kdo je po tvoje danes naš največji sovražnik?

Mahne: Nedvomno so bili med vojno naši največji sovražniki fašisti. Danes nosi sleherni od nas sovražnike sam v sebi. Kadarkoli se za dobro odločim, si premagam sovražnika. Med velike sovražnike štejem pohlepnost po denarju in po lepem življenju, do katerega nimam pravice. Kajti ta napaka pokvarja odnose med ljudmi, na katere smo bili partizani tako ponosni.

Puterle: Tehnokrat in birokrat, ki ne razumejo samoupravnih odnosov in razni pri-skladniki.

Nebec: Predvsem birokratizem in — da ostanem pri stroki — napačno gledanje na

DIREKTOR TOBAKA STANE MAHNE

trgovino, kajti trdim, da le ekonomsko močna in razvita trgovina z zadostnim kapitalom obratnih in osnovnih sredstev lahko pomeni solidno preskrbo in solidne cene.

Petkovšek: Zame je največji sovražnik ti-sta umazana glista, ki ves čas po vojni nekje prede, se slini, praktično nič ne dela in samo čaka, kdaj lahko pokaže na napake tistih, ki delajo in ki prav zato lahko napake naredijo.

● **Vprašanje:** Koliko želja, upanj in načrtov iz narodnoosvobodilne borbe se ti je uresničilo po vojni? Kje osebno nisi uspel in kje ni uspela družba?

Mahne: Moje želje in upanja so se po vojni v največji meri uresničila. Nekaj stvari pa je, ki jih nisemo uresničili kot družba: še vedno eni delamo za druge, čeprav smo trdili, da bomo ustvarili družbo brez izkoriščanja. Marsikdaj govorimo eno, delamo drugo.

Puterle: Glavna želja se mi je izpolnila. Ostal sem živ, vse drugo je navrženo. Pokopali pa so me že v partizanih nekajkrat in nekateri so se včasih tudi že po osvoboditvi zamenjali, da sem pokopan.

Nebec: Vedno sem imel željo postati uslužbenec. Toda zgodi se, da človek v nesreči najde srečo, kajti v sedanjem poklicu, katerega sem se izučil, sem zelo zadovoljen. Da ostanem v svoji stroki, moram povedati, da družba ni uspela na področju trgovine. Trgovino je v povojnem času ekonomsko siromašila. Živi iz rok v usta. Ima pre malo lastnega kapitala, ker ga ni smela ves čas ustvarjati. Zato je naša trgovina vse preveč špekulantska, nestabilna in nesolidna. Videti je, da smo na poti, da napako popravimo, vendar bomo za to potrebovali precej časa.

Petkovšek: Mislim, da sem osebno v mnogočem uspel. Ne menim, da nisem uspela v ohraniti resničnega, preprostega tovarstva med ljudmi, ki je po mojem ena izmed osnov lepe prihodnosti socializma.

● **Vprašanje:** Kaj želiš starim partizanom in aktivistom in vsem delovnim ljudem v Sloveniji za novo leto 1968?

Mahne: Predvsem zdravja, več zaposlenosti in ureditev stanovanjskega vprašanja za bivše borce in aktiviste.

Puterle: Predvsem zdravje, večje osebne dohodke in zadovoljstvo v delu.

Nebec: Da bi obljube, ki so jih dobili v zadnjem času, bile izpolnjene. Da bi rešili nerešena stanovanjska vprašanja in da bi se cene v letu 1968 ne povečale, kajti tudi za povečanje plač ni perspektiv.

Petkovšek: Da bi vsi partizani in aktivisti dobili, kar jim je družba dolžna dati in da bi sleherna slovenska družina imela v novem letu vsaj dvakrat na teden piščanca na mizi, v nedeljo pa poleg njega še liter dobrega vina.

Pogovor je končan; poleg drugega lahko ugotovimo, da so naši stari znanzi partizani še vedno možje na okopih.

Lojze Jakopič

NOVINAR V POMENKU Z »MILIJARDERJI«

Nacistična božičnica 1930

»TV-15« je že večkrat seznanil bralce z zagrizeno nacistično dejavnostjo društva spođnjestajerskih beguncev v Gradcu in z miselnostjo »zgodovinarja«, nekdanjega hitlerjanca Manfreda Straka, ki je napisal strupeno protislovensko knjigo o Spodnji Štajerski ter se urejuje zgodovinski časopis »Blätter der Heimatkunde« v Gradcu.

V knjigi »Südsteiermark«, ki sta jo denarno podprla tudi štajerska vlada in že omenjeno društvo nekdanjih mariborskih kulturbundovcev, imenuje Straka Slovence dosledno z žaljivko »vindišarji«.

Ker gospod Straka še vedno urejuje zgodovinski časopis in ponareja zgodovino, bo morala naša javnost zanimati, kako so pod njegovim vodstvom graški že takrat nacistično usmerjeni študentje leta 1930 vdirali čez jugoslovansko mejo ob Muri in tam pod krinko obdarovanja otrok uganjali nacistično propagando.

Iz sodnega spisa Kzp II 25/31 mariborskega okrožnega sodišča lahko razberemo dogajanja iz tistih časov, dokazano z izjavami prič.

V začetku 1930 je Manfred Straka kot študent graške univerze priredil izlet skupine študentov prek Gradišanske in Slovenskih goric. Tam se je znašel pri nacističnem zaupniku na Sladkem vrhu ob Muri, posestniku Rudolfu Maierhoferju. Ta je imel večje posestvo, obsegajoče 17 hektarjev in je že prej imel obširno korespondenco v nemščini s Strako. Jeseni 1930 pa je Straka obiskal ponovno Maierhoferja, da bi se dogovorila za božičnico. Na Sladkem vrhu so takrat razen manjše skupine nemških bogatih posestnikov in trgovcev-gostilničarjev živeli povečini slovenski viničarji in kočarji, ki so delali tudi v tovarni lepenke. Delavska organizacija je bila med polkmečkim delavstvom slabo razvita. Zaživela je le ob meznem gibanju, nato pa je spet zamrla. Hribovit kraj je bil odrezan od sveta. Najbližja postaja je bila v Sentilju in prek Selnice ob Muri ni nudila zadosti zveze s svetom. Ob nedeljah so hodili ljudje k maši in pridigam v bližnji Cmurek, ki je imel nekoč slovenske župnike in zato tudi slovenske pridige. Toda v tem času so bili župniki že nemški. Če dodamo, da so bile mezde v tovarni sila revne, potem je slika popolna. Kraj je bil gospodarsko povezan z območjem onkraj meje...

Podobne razmere so bile skoraj povsod ob severni meji, saj njenega nastanka naše gospodarstvo še ni »prebavilo«. Zato je prav v takih razmerah najlažje delovala in rovarila velenemška in že takrat nacistična organizacija Schulverein. Eden izmed načinov so bile tudi božičnice za otroke.

Že 19. decembra 1930 sta se v Maribor pripeljala Manfred Straka in študent Gero Zimek, predsednik mladinske organizacije Südmarke. Ta je prenočil pri takratnem vodji mariborskih Nemcev, protestantskem župniku Baronu. Straka je prenočeval pri ing. Schehrerju. Naslednjega dne sta graška dobrotnika nakupila po Mariboru nekaj otroške konfekcije za 850 din in se odpeljala v Sentilj, kjer so se jima pridružili še štirje »burši«. Ti so se s skupnim potnim listom pripeljali iz Gradca. Med njimi je bil tudi neki dr. Pestemar.

Skupno so se odpravili na Sladki vrh in pri Maierhoferju začeli krasiti smreko, nato pa povabili nemške otroke na božičnico. Povabili so tudi nekaj slovenskih. Nabralo se je kakih 30 ljudi. Zapeli so jim nemške pesmi in razdelili otrokom darila. Dr. Pestemar je imel govor, v katerem je obljuboval, da bodo kmalu domačini združeni s severnimi Nemci.

Graški študentje so potem prenočili pri Maierhoferju in pri Osvaldu iz Svečine, ki je poslal tudi svojega hlapca, da je vabil ljudi na božičnico. Naslednjega dne pa so Gradčani obiskali bližnjega veleposestnika in mlinarja Maria Hansona na Traatah, po narodnosti Angleža.

Orožniška postaja na Sladkem vrhu je takoj zvedela za potek te politične božičnice. Državni prandnik je uvedel postopek po zakonu o zaščiti države. Tudi pri »Südmarki« so brž zvedeli, da se je začel zoper njihove ljudi postopek in že prve dni januarja 1931 se je prek Cmureka pripeljal na Sladki vrh mladi predsednik oddelka »Südmarkinih križarjev« Gero Zimek. Toda orožniki so ga takoj aretirali in ga pripeljali v Maribor. Nato so zaprli še Maierhoferja.

Po tedanjih predpisih so poslali ovadbo državnemu sodišču za zaščito države v Beograd z vsem gradivom, zaslišanjem prič in obdolžencev. Preiskavo je vodil pokojni sodnik dr. Vladimir Travner. Priprti Gero Zimek, doma na Koroškem, je precej odkrito povedal,

da je vse skupaj skuhal Straka, ki je tudi imel za to denar. Govornik na božičnici dr. Pestemar pa je bil takrat v Zagrebu, kjer je študiral kemijo. Pastor Baron je slikal družbo graških študentov in jih skušal naslikati kot pobožne protestante, ki prirejajo božičnice iz čisto verskih nagibov. Tudi »Südmarke« se oklepajo ne zaradi kakih političnih ciljev, ampak le zaradi verskih. Toda pri Zimeku so le orožniki našli listek z napisom »Deutscher Schulverein-Südmark, krajerna skupina Kreutzfahrer, Graz«.

Oblasti so hotele zaslišati tudi dr. Pestemarja v Zagrebu, pa je za kaj takega prišla prepoved. Sodišče za zaščito države iz Beograda je ves postopek zoper Zimeka in Maierhoferja brzoglavno takoj ustavilo in odredilo za oba tizpust iz zapora. Oba sta zagovarjala advokata dr. Miheisen in dr. Kupnik. Zadnji je bil kot nacist leta 1945 v Mariboru ubojen na smrt in ustreljen. Župnik Baron pa je po nacističnem vdoru postal vodja Kulturbunda, toda kmalu je bil razočaran in so ga zato razrešili vseh časti.

Tudi nacisti s Sladkega vrha so po vojni zapustili svoje postojanke in odšli prek Mure. Tam v glavnem mirujejo. Le Straka nadaljuje svoje delo in vztraja na vsenemških geslih, še naprej kleveta sosedni narod in ga psuje — ker ima najbrž kar dosti zaslonbe.

Dr. Avgust Reisman

Ljubljanske opekarne

LJUBLJANA, Cesta na Vrhovce 2

vam nudijo

vse vrste opečnih izdelkov

Posebno priporočamo

modularni blok, s katerim se ... o in poceni zida

Zahtevajte naše ponudbe.

Vse informacije daje prodajni oddelek tel. 20-965, 22-883.

Te dni je praznovala Leni Olipic-Marica svojo 70-letnico. Ceravno je po vojni minilo že dvaindvajset let, koroški partizani še vedno radi prihajajo v njen gostoljubni dom. Tudi to pot se nas je več zbralo pri njej, da smo skupaj z njo praznovali njen visoki jubilej. Se več pa ja dobila čestitk iz naših krajev kakor tudi z avstrijske strani, med drugim tudi od občinskega odbora

nizma socialdemokratov pristopila h komunistični partiji Avstrije.

Ko je Nemčija zasedla Avstrijo, je šlo precej fantov iz vasi Sele, Sele-Koti, Bajdiše in Obir v tako imenovani »zeleni kader«, da jih Hitler ne bi mobiliziral v svojo vojsko. Tem ljudem je bilo treba pomagati. Leni Olipic, ki je takrat delal kot kovač v tovarni Kestag v Borovljah, je dobil zvezo s

šali, da se organizira odpor, vendar niso mogli nič točnega izvedeti. Pozneje so slišali, da so »goščarji« tudi v Karavanah. V partizane je odšlo tudi nekaj zelenih kadrovcv in to na jugoslovansko stran. Junija 1943 so Urh in tovariši končno dobili zvezo s partizani. K Olipicovim je pribežal neki Poljak, ki je bil na prisilnem delu v Celovcu. Hotel je k partizanom. Sele po šestih dneh

kurirju Luki napravil skico in mu opisal, kako lahko pridejo k hiši. Med potjo pa je naletel Luka na švabsko zasedo in padel. Tako so dobili Nemci v roke pismo. Tonija Cavko so takoj aretirali in ga v zaporu tako mučili, da je pozneje živčno obolel in je bil nekaj časa celo v umobolnici. Ker je Toni vedel za vse delo Olipicovih in drugih njihovih sodelavcev v vasi, so se bali, da ne bi v hudih mukah kaj povedal. Na vsak ropot avtomobila ali pa če je kje zalajal pes, sta planila k oknu, če ne gre žandarmerija ali gestapo. Nista se bala le zase, šla bi vrsta ljudi, ki so sodelovali in za katere je prav tako vedel, vendar Toni pri vsem mučenju ni povedal ničesar.

Proti koncu leta 1943 je bila skoraj vsa vasi Trnje, ki šteje 25 hišnih števil, vključena v

tizane. Ker sta imela z možem veliko poznanstev in ker sta bila med ljudmi močno priljubljena, sta se kot politična aktivista lahko uveljavila. Nista se omejevala samo na delo med koroškimi Slovenci, ampak sta širila antifašistično organizacijo tudi med nemško govorečim prebivalstvom.

Njun edini sin Vili je bil takrat še v nemški vojski. Septembra 1944 je prišel na dopust. Ker ni našel doma nikogar, je šel k svoji teti, Lenijini sestri v Podljudelju. Tu je dobil stik s starši in čez tri dni je bil že v partizanih. Delal je v tehnični celovškega okraja. Ko je prišel 21. aprila 1945 na Borovelske rute po hrano, je padel v nemško zasedo. Ujeli so ga in čez tri dni ustrčili.

Leni so zaradi izdajstva ujeli, 24. februarja 1945. Najprej je bila zaprta v Borovljah, pozneje pa v Celovcu. V zaporu se je dobro držala, spodbujala je in dajala poguma še ostalim ženskam, saj jih je bilo 52 v tisti celici. Proti koncu vojne so ji poslali sodniški v zapor črno obleko. Ker še ni vedela za sinovo smrt, je ni hotela obleči. Kakor je bilo obema težko, ker sta izgubila edinega otroka, sta oba po vojni večkrat rekla, da sta kljub bolečini ponosna nanj, ker ni ničesar izdal.

Tudi po vojni nista prenehala s političnim delom. Leni je bila sekretarka terenskega odbora Antifašistične fronte žena in sekretarka celice KPS, kasneje KPA. Bila je tudi članica Pokrajinskega odbora AFŽ za Koroško in delegatka na več kongresih. Več kot 10 let je bila predsednica Zveze slovenskih žena na Koroškem. Njen mož je bil takoj po vojni član okrajnega komiteja za Celovec-okolico in do leta 1963 podpredsednik Zveze koroških partizanov. Ob Informbiroju sta oba izstopila iz KPA, ker se nista strinjala s stališči avstrijskih komunistov.

Za visoki jubilej, ki ga je te dni praznovala, ji vsi prijatelji in sorodniki kličejo: Dragga Leni, želimo ti še mnogo zdravih in zadovoljnih let!

Tončka Majcen

Okroglo in oglate

● **Neprijetni spomini.** »Nikomur ni umazanija skrajne revščine boji zopna ko otroku, cigar starši so bili v njej rojeni,« je napisal v romanu »Lakota« irski pisatelj Liam O'Flaherty.

● **Brown se brani.** Britanski minister za zunanje zadeve George Brown, čigar vedenje vzbuja nejevoljo pri precejšnjem delu britanske javnosti, je takole zavrnil kritike: »Če želite imeti ministra za zunanje zadeve, ki ne napravi nikdar nobene napake, tedaj ste napravili napako, ko ste izbrali za ministra mene. Če pa boste takšnega ministra le našli, bodite prepričani, da ne bo mogel voditi dobre zunanje politike.«

● **Človeku lahko na različne načine izpraznite žep:** to lahko napravite s posegom v tramvaj, pri čemer se izpostavljate nevarnosti, da boste imeli neprijetne posledice. To lahko napravite tudi pod plaščem prijateljstva, tako da si ustvarite zaupanje, ki ga potem izrabite, ker veste, da vas ne bodo prijeli kot navadnega tatu. Razumljivo je, da je drugi način bolj strahopeten,« je napisal v romanu Veter ne zna brati angleški pisatelj Richard Mason.

● **Neverjetno...** Jean Macloed, eden izmed vodilnih ljudi konservativne opozicije v britanskem parlamentu, je rekel o deklaraciji laburistične vlade: »Navedel bom mnenje, ki bo izzvalo vaše največje začudenje in vas prisililo, da ga pri priči zavrnete, jaz sem namreč prepričan, da je vlada govornik — resnico...«

● **Idealna dežela...** Poljski dramatik Leo Leman je napisal o svojih vtisih iz Anglije: »Anglija je dežela, idealna v treh pogledih: za živali, za travo in za starce.«

● **Nadležna načela...** Nemški pisatelj Karl Zuckmayer, ki je prišel iz ene Nemčije v drugo Nemčijo, je takole zavrnil kritike: »Če ima človek načela, si mora prizadevati, da jih ne pušča. Zato si nikdar nisem kdove kako prizadeval, da bi imel kakšna načela.«

Leni Olipic - sedemdesetletnica

SPO (Socialistične stranke Avstrije) iz Borovelj.

Naj napišem ob tej priložnosti nekaj iz njenega bogatega revolucionarnega življenja. Že od leta 1927 sta oba z možem pripadala socialdemokratski stranki, ki naj bi zastopala interese delavstva. Leta 1932 sta zaradi oportu-

Pavlom Kelihom iz Bajdiš: Skupaj z nekaterimi drugimi delavci iz te tovarne je začel pomagati tem ljudem z orožjem, hrano in denarjem.

Ko je Hitler leta 1941 zasedel Jugoslavijo in ko so komunisti v Jugoslaviji začeli organiziran boj proti fašizmu, so delavci v tovarni Kestag sli-

skrivanja pri njih je dobil Urh prek svojega sodelavca Svarca iz Sveč v Rožu zvezo s partizansko »javko«. Poljaka je predal narodnemu heroju Matiji Verdniku-Tomažu.

Tudi Leni je komaj čakala, da bi videla partizane. Ni bilo treba dolgo čakati. Konec junija leta 1943 se je Tomaž oglašil na njihovem domu. Kakor mi je sama pripovedovala, od same sreče ni vedela, s čim bi mu vse postregla. Pripovedoval ji je veliko o naši borbi in zlasti tudi o tem, kako je treba zajeti v delo ne samo moške, ampak tudi žene in mladino. Nato so se vse bolj pogosto sestajali. Nekaj časa je hodil Tomaž, pozneje pa še razni drugi, vedno novi aktivisti in kurirji. Njihov dom je bil vedno odprt za vse. Mnogi so prišli k njim tudi zato, da so dobili zvezo za odhod v partizane. V svoji vasi Trnje, ki leži blizu Borovelj, in v okoliških vaseh sta organizirala veliko ljudi že v jeseni 1943. Ti ljudje so pomagali zbirati hrano, obleko, orožje, denar, zdravila in skrbeli so za dotok v partizanske vrste. Javka je bila pri Olipicovih.

Leni je imela med drugim tudi zvezo s 16-letnim mladincem Tonijem Cavkom iz Kaple na Dravi. Bil je zanesljiv in poštenovalen fant. Ko je v septembru 1943 dobil poziv od nemških oblasti, da se javi na tritedensko vojaško vaje, je Leni na njegovo željo organizirala, da bi prišli partizani ponj in ga »odvedli«, to pa zato, da se zavaruje družina. Aktivist Janez Kmet-Mirko je

delo za pomoč partizanom. Leni in Urh sta širila protifašistično organizacijo tudi po raznih drugih vaseh, tako po Lipplah, Kožentavri, Strugi, Podgori, Podljudelju, Borovljah, celo v Vetrinju pri Celovcu je Leni imela sodelavko. 15. maja 1944 je bil Urh zaradi izdajstva aretiran in odpeljan na policijsko postajo v Strugi, odkoder pa je še isti dan ušel v partizane. Zatekel se je v zasilni bunker na Zingarici, ki si ga je že prej pripravil. Leni je ostala še nekaj tednov doma. Ko je izvedela, da jo namerava gestapo aretirati, je odšla tudi sama v par-

IVAN MIKULIN

Izza kulis fašistične policije

Kaj bodo zdaj naredili Italijani, ga je najbolj zanimalo, mene pa tudi. Oba sva bila prepričana, da je zdaj vojna resnično le še vprašanje nekaj dni ali morda tednov. Medtem smo zvedeli tudi za vojaški udar v Beogradu, in takoj se je prikazal Pavelić. Iz Rima je že prišel telegram, da se morajo ustaši takoj zbrati v Pisto, kjer bodo dobili uniforme in orožje.

Miličević je bil ves iz sebe, jaz pa sem ga tolažil, da najmanj še teden dni ne bo vojne, ker vojska zanjo ni pripravljena. Razen tega je malo verjetno, da bi si upali Italijani brez Nemcev sami napasti Jugoslavijo, saj še male Grčije niso sami mogli užgati.

Sklepala sva, da bo vojna z Jugoslavijo trajala dolgo in seveda, da se bo končala z zmago zaveznikov. V tem primeru bi bilo bojišče na Primorskem, italijanski generalni štab pa bi bil po načrtih v Vidnu. V tem primeru naj bi jaz zaprosil za premostitev v Videm (Udine), češ da se bojim za svojce. Če bi mi ugodili, bi tam dobil povezavo z jugoslovansko obveščevalno službo in bi zbiral zanjo podatke okoli italijanskega generalnega štaba.

Prav tako sva se dogovorila, da bom Miličevića obvestil, kdaj bo Italija napadla. Že prej sem mu našel v Viareggio ljubico, ki ji je bilo ime Maria. Ko bi zvedel za napad, bi Miličević poslal v Rim razglednico s podpisom »Maria«, datum pa bi pomnil dan napada.

Tako se je tudi zgodilo. Miličević je odpotoval v Rim in nikoli več se nisva videla. Baje je skupaj z drugimi uslužbenci poslaništva prek Svice odpotoval v Jugoslavijo, od tam pa v Kairo, kjer je bil vsvo vojno. Kje je zdaj, nisem nikoli slišal. Dne 3. aprila sem že vedel prek svojih zvez, kdaj bo napad.

Napisal sem razglednico in nanjo datum »6. april« ter jo vrgel v nabiralnik. Tako so na poslaništvu vedeli, kaj se bo zgodilo, in so vsaj lahko v miru pokurili papirje...

X.

Dne 5. aprila so Pavelića iz Firenc nujno klicali v Rim k Mussoliniju. Šel je po zadnja navodila, preden se povzpne na oblast pod zaščito italijanskih in nemških bajonetov. Medtem je vojaško poveljstvo v Trstu že dobilo ukaz, naj pripravi za ustaše, ki bodo prišli iz Pistoie s posebnim vlakom, kolono avtobusov, da jih bodo odpeljali v Zagreb prek Reke in Karlovca.

Še istega dne, 5. aprila, se je Pavelić vračal iz Rima. Tudi jaz sem bil v Rimu in sem potoval v Pisto. Videl sem, kako se od Pavelića na peronu poslavljajo vidne fašistične osebnosti na moč prijateljsko in slovesno.

Pavelić me je opazil že od daleč in zakričal: »Mikulin, da nikoli ne stopiš na hrvaško zemljo!« Jaz pa sem mu nemudoma odgovoril: »Bomo že še videli!«

Takoj je za menoj pritekel neki uradniček iz zunanega ministrstva in me vprašal, kaj sem mu odgovoril, ker da se je poglavnik silovito razburil. Dejal se mu, da sem rekel »nasvidenje« po hrvaško. Kasneje se je tudi Conti zanimal za vzrok Paveličeve jeze.

Iz Firenc se je Pavelić z osebnim avtomobilom odpeljal v Trst, v drugem avtomobilu pa sva se peljala jaz in Conti. Ustaši so v Trstu takoj zasedli svoja mesta v avtobusih in se mimo Reke odpeljali do Karlovca, kjer so že naleteli na Nemce. Ti jih iz neznanega razloga niso pustili dalje in morali so se z njimi nekaj dni pogajati. Zato tudi avtobusov ni bilo nazaj v Trst, kjer sva čakala tudi midva s Contijem na vesti.

Silno me je potrl neslavni konec Jugoslavije in razpad njene vojske, toda moral sem kazati vesel obraz.

Končno so se šoferji le vrnili in pripovedovali, kaj so doživeli po poti. Medtem ko so se pogajali z Nemci, so ustaši čakali v Karlovcu, popivali in se pretepali. Prebivalci so jih sprva sprejemali z navdušenjem, ko pa so spoznali, kdo so in kaj delajo, se je navdušenje brž poleglo. Že v Karlovcu, medtem ko so čakali, so takoj začeli pobijati ljudi. Spominjam se, kako so pripovedovali šoferji o nekem, ki so ga ustaši javno obesili.

Conti je imel svoje opravke; jaz sem ga samo čakal, zato sem zbiral vesti in premišljeval, kaj bo zdaj. Jugoslavija je propadla, toda nekje so Amerika, Rusija in Anglija. Vojna se je šele komaj začela in kdor se zadnji smeje, se smeje najslajše.

ZE SEDAJ, KO JE ŠE ČAS, POGLEJTE, KAJ POTREBUJETE ZA NOVOLETNO RAZPOLOŽENJE V VAŠEM DOMU!

TRGOVSKA HIŠA **nama** Tomšičeva ulica 2

vam nudi v razširjenem in povečanem asortimentu

- okrasne in druge potrebščine za novoletno jelko
- igrače za otroke vseh starosti: lesene in plastične, mehanične, sestavljanke, električne železnice z dodatnimi deli, slikanice, lutke
- novoletne razglednice in vizitke
- darilni paketi s slaščicami za otroke

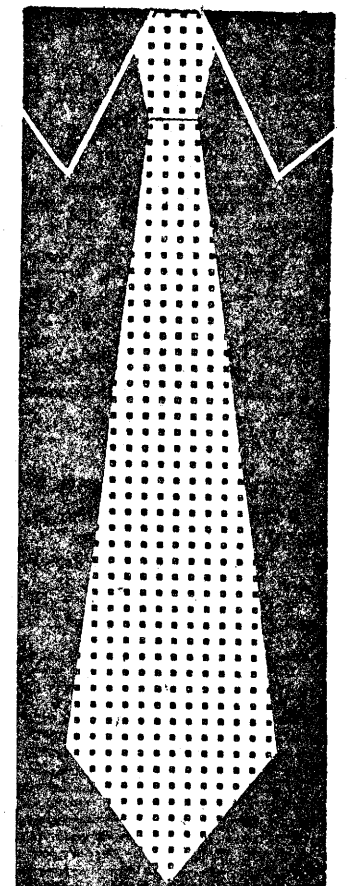
Začetek decembra. Zunaj stiska mraz, v hiši je toplo. Podrepnik sedi za pečjo, vleče cigareto, pije izbello, premetava časopise, bere, momi in se hujuje. Najbolj zaradi previšokih davkov. Podrepnik je namreč kar imovit savinjski gruntar. Ljudje, sosedje, njem govorijo: Podrepnik se v dno. Čez dan garajo kot črna živina, po večerih se nacejajo z jabolčnikom in šmarnico. V do neke mere to tudi drži. Sam hlevu pa se množi živina, travniki so dajali in dajejo najimenitnejšo travo, gozdovi so roki en sam žulj dobiti! Ima

repnik je gospodar in pol!

Ko v vasi nihče ni imel hlapca in deklet, Podrepnik je imel. Pa ni največji gruntar. Še daleč ne. Toda otroci so mu bili po šolah, nihče ni maral grunta, nekdo pa je moral dekanirati, ki si ga je že prej pripravil. Leni je ostala še nekaj tednov doma. Ko je izvedela, da jo namerava gestapo aretirati, je odšla tudi sama v par-

služničad molči. Zakaj? Tudi v tem je Podrepnik pravi mojster. Na primer, od dovolji hlapcu, dekli, da gresta v šrambo, v hlev, si privoščita, kar si privoščijo Podrepnik. Zato ga služničad spoštuje, ceni, se mu, do kraja predaja. Ampak ti hlapci in deklet niso iz Savinjske doline. Nikakor ne. To so ljudje iz Haloz, Kozjanskega, Hrvaškega Zagorja. Prihajajo stari štirinajst, petnajst let. Odnajajo, ko se dekle pomožijo, fantje odidejo k vojakom. Tako se godi že celih

● **Zob za zob.** Platon je govoril večji družbi, v kateri je bil tudi Diogenes, o nečimrnosti. Diogenes je tedaj vstal in začel skakati po preprohah v Platonovo stanovanju. »Teptam Platonovo nečimrnost!« se je posmeheval. »Z Diogenesovo ošabnostjo!« ga je pri priči zavrnil Platon.

Pojem elegance so kravate TERITAL

Svilanit
KAMNIK

Silvestrovanja ne bo...

svoj prav. Gôdilo mu je v stari Jugoslaviji, Hitler mu ni žalega storil, po vojni ga je ujela nacionalizacija. In že so nekateri govorili: Zdjaj bo po njem! O, pa so se pošeno ušтели. Podrepnik se drži pregovora: Kdor maže, vozi! Zato, kar jo je mahnil proti Celju, na okraj, ni pozabil cekarja vzeti s seboj. Ne zastojni. Vrtal in dobel je vse dotlej, da so mu vrnili boljše in vzeli slabše. Pa naj so bili to travniki, njive, gozdovi. Zato je imel Podrepnik vedno koga v gosteh. Običajno so se gostje pripeljali z

s hmelmjem, hlev je popravljen, hiša obnovljena, potem kup strojev, nov svinjak in še in še. Človeku se na videz zazdi, da Podrepnik ustvarja čudeže. Žena se sploh na polje ne prikaže, pa tudi v letih je že; otroci sami profesorji, inženirji, ki jim zemlja ni k srcu prirasla. In če pogledamo še Podrepnika, vidimo, da je mož oprtal sedmi križ, in zdravje mu tudi ni vedno naklonjeno. In vendar je med gruntarji v vasi pod palcem najbolj založen; seveda, zanj delajo drugi. Tako je bilo in tako je.

No, kar pogledimo: Podrepnica je šla v farovž po opravih, Podrepnik pa sedi pri zakurjeni peči in bere časopise. Vendar je v hlevu, v svinjaku, na podu, v drvarnici vse v najlepšem redu. Dekli, Ančka in Micka in še hlapec Jernej vruga obrnejo. Kakor da delajo zase. In plača ni kdove kako visoka. Mnogi bi se na tistih nekaj tisočakov enostavno poživljali. Podrepnikova

dvaindvajset let in se bo gôdilo naprej. Ali nekaj Podrepniku ne da miru. V časopisu je zasledil, da se delo za NOB uveljavlja samo do enaintridesetega decembra. Rok je kratak, zelo kratak. Res je, da je imel časa celih dvajset let. Ali še nikoli ni v to tako živo zagrizel. Sedaj še spati ne more. Ves čas grunta in tehta, kako bi prišel do priznanja, da bi mu potem znižali davek, da bi se morda dokopal do pokojnine. Kaj pa je za NOB storil Krumpak? Kaj je storila Ožnelova Polona? Zakaj dobiva pokojnino Šmonov Drejc, ko je vendar bil... Hudič, pa jo naj dobiva še Podrepnik!

Cas pa hitro teče. In priče bo treba dobiti. Take, ki so priznanje že davno uveljavile, ljudi, ki so zares delali za partizane. Hm, kdo bi pa to bil? Dernačka je kar dobra. Moža so ji Nemci ubili, sina je dala, sam pa tudi ni držala prekritih rok. Sicer pa: dali so ji (Nadaljevanje na 16. strani)

ora
najboljša ta hip!

avtomobilom. S službenim avtomobilom. In Podrepnik ni bil škrt. Obložil je mizo, da se je kar šibila. Pa ko so gostje odhajali, so v en glas zatrljevali:

—Kar je res, je res: Pod-

DROBNE zanimivosti

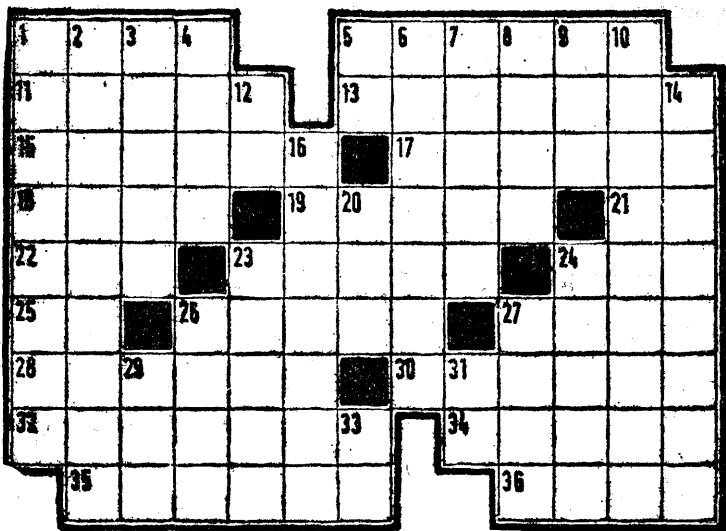
V carski Rusiji so nakopali na leto manj kot 30.000.000 ton premoga. 1966. leta pa so pridobili v ZSSR skoraj 600.000.000 ton premoga. ZSSR je v pridobivanju premoga prva država na svetu. V carski Rusiji je dosegla proizvodnja jekla okrog 4 milijone 300.000 ton, v letu proslavljanja 50-letnice velike oktohrske revolucije pa bo proizvodnja jekla dosegla 100.000.000 ton, kar je 23-krat več kot pred pol stoletja. Tako je ZSSR v proizvodnji jekla druga država na svetu. V carski Rusiji so pred oktohrske revolucije načrpali 10.300.000 ton, 1966. leta pa so v ZSSR načrpali 265.000.000 ton nafte ali 24-krat več kot pred revolucijo. Tako zavzema ZSSR tudi glede količine načrpane nafte drugo mesto na svetu.

V ZSSR je 56 odstotkov vseh prebivalcev končalo višje srednje ali popolne srednje šole, na fakultetah pa je več kot 4.000.000 študentov. Do oktohrske revolucije je bilo 70 % vseh prebivalcev carske Rusije nepismenih.

Letos bodo naši pokojninski skladi porabili 6,6 % celotnega jugoslovanskega nacionalnega dohodka. V te odstotke so vračunali tudi izdatki za zdravstveno zavarovanje upokojencev in njihovih družin ter doklade za otroke upokojencev. V prihodnjem letu se bodo ti izdatki še povečali. Te podatke je objavil pomočnik direktorja zveznega zavoda za socialno zavarovanje Todor Vujošević.

Križanka

VODORAVNO: 1. avtor knjižne »Belogardizem« (Franko), 5. kdor obira, 11. največje jezero na Finskem, 13. eden izmed prstov na

roki, 15. žensko ime, 17. kratka povest, 18. znamenje, napoved česa, 19. priimek preživele borke Poljskega bataljona (Linka, part. ime Jasna), 21. 11. in 8. črki abecede, 22. nikalni prislov, 23. mesteca blizu Geneve, 24. etul, tulec, 25. pičata starih Slovanov, 26. reve, neodločeni, 27. roman Dostojevskega, 28. popotnik, pešec (tukaj), 30. prebivalca velikega mesta v Afriki, 32. belogardistična postojanka pri Zimberku, ki je bila likvidirana decembra 1942, 34. visokogorsko letovišje v Švici na področju St. Gottharda, 36. nekdanji tatarski poglavarji.

NAVPIČNO: 1. ena izmed partizanskih čet, ki imenujejo po narodnem heroju in je delovala na Dolenjskem l. 1942, 2. nepravilnost, posebnost, nepravilna oblika itd., 3. domače ljubkavalno moško ime, 4. mesteca na otoku Man v Irskem morju (Port), 5. znamenja italijanskih kamionov, 6. splošno slovenski priimek, 7. letovišče na zahodni obali Istre, 8. obala, obrežje, 9. dalnatsko žensko ime, 10. ruski pomorščak, ki je na svojem potovanju dosegel najsevernejšo točko azijskega kontinenta, in sicer tr. na polotoku Tajmyr, ki se imenuje po njem (Gornj), 12. priimek reke Kame (SSSR), 14. pristaniško mesto na jugu Sardinije, 16. slika, izdelana z vodnimi barvami, 20. kratka za »Slovenski avtopromet«, 23. kraj v Bosni pod Konjuh planino, 24. tople vrele, 26. ostanek odžaganega ali odsekane drevesa, 27. otok na Zahodnem Iriranu, 29. ljubkavalno moško ime, 31. kratka za »Avtonomna pokrajina«, 33. kratka »diplomatski zbor«.

Rešitev prejšnje križanke

VODORAVNO: 1. Tavčar, 7. Zaber, 12. enojka, 13. enote, 14. lar, 15. acetilen, 17. ogor, 19. hmelj, 20. Hašek, 22. višek, 25. Izba, 28. neme, 29. Zelenica, 32. VOS, 33. idoli, 34. kazino, 36. Savin, 37. Arakan.

»TV 15« izhaja vsak teden - izdaja ga Predsedstvo Zveze združenih borcev NOV Slovenije - Zavod »Borec«, Ljubljana. Beethovnova 10 - Tisk in knjižnica CZP Ljudska pravica - Ljubljana. Kopitarjeva 2 - List ureja uredniški odbor - Letna naročnina 600 dinarjev oziroma 16 novih dinarjev - Posamezna številka stane 40 din oziroma 10 n-par - Naročnino pošilja na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, pri čemer p. predal 596-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-29 - Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-801, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-507 - Rokopisov ne vračamo

ESESOVCI — VOJAKI SMRTI

„Poklicala me je božja previdnost“

Odlomki iz Hitlerjevih govorov pred prihodom na oblast in po njem

21. aprila 1921 — München

Največja naloga našega ljudstva je voditi napovedani boj arijcev proti svetovni nevarnosti, ki jo predstavljajo Židje.

28. julija 1922 — München

Mi imamo raje telesno urjenje, kakaj jaz vam povem: mladina, ki ne najde poti tja, kamor je po zadnjih analizah usmerjena usoda ljudstva, mladina, ki ne počne drugega, kot da študira filozofijo, tišči nos v knjige in sedi doma za krožnikom, takšna mladina ni nemška mladina. Vpišite se torej v naše napadalne oddelke (SA). Čeprav jih zmerjajo, vsi veste, da so te čete namenjene naši zaščiti in ne le zaščiti gibanja, marveč tudi zaščiti prihodnje Nemčije. Če ste onečašeni, potem vam, fantje, pripada vsa čast, ker vas pri teh letih zaničujejo največji pogoltniki na svetu. Cesar se drugi nauče v dolgih letih trdih bojov — razlikovati poštenjaka od barabe — se boste vi naučili hitro že v mladih letih. Bolj ko vas bodo sovražili, bolj vas bomo spoštovali. Vemo, da bo naše gibanje potisnjeno v blato, če nas ne boste zaščitili. Danes ste vi branilci gibanja, ki je poklicano spreobrniti Nemčijo od vrha do tal. Kdor se danes bojuje za nas, lahko pride v za-

por. Samo idealist vas lahko vodi: in v njem je vir neizmerne moči.

22. novembra 1926 — München

Skozi dolga stoletja sta bila moč in oblast odločilna dejavnika. Samo moč poveljuje; moč je prvi zakon. Države in svet so postali veliki samo zaradi moči. Tisti, ki sprašujejo, ali je ta boj krut, lahko dobijo odgovor: za slabiče je, za človeštvo ni.

2. aprila 1927 — München

Arijska rasa je očitno lastnica vse kulture, resnična predstavnik vsega človeštva... Vsa naša industrijska znanost je delo nordijcev. Vsi veliki skladatelji od Beethovna do Richarda Wagnerja, so ariji, čeprav so rojeni v Franciji ali Italiji. Odstranite severne Germane, pa bo preostal le še opičji ples.

2. aprila 1928 — Chemnitz

Osnova vsakega svetovnega nazora je dejstvo, da je na zemlji in vesolju odločilna le sila. Vsak cilj, ki ga človek doseže, je sad njegove izvirnosti in surovosti. Vse, kar danes človek ima na področju kulture, je kultura arijske rase. Vrniti se je treba h konceptu boja in čiste krvi.

2. maja 1928 — München

Nobenega razločka ni med vojno in mirom. Zmeraj je samo boj. Mir je mogoč le tedaj, kadar so gospodariji in sužnji. Končna odločitev zmeraj pripada meču.

21. novembra 1928 — München

Gradimo spomenik, ki se zavestno upira tistim, ki pravijo: »Jaz sem član stranke, sem monarhist, sem republikanec, katoličan ali protestant, sem pripadnik srednjega stanu ali proletariata.« Gradimo spomenik gibanja, katerega geslo je: »Predvsem sem Nemec. In kot Nemec sem eno in isto kot usoda mojega ljudstva.«

6. marca 1929 — München

Kdor nima moči, da bi zabol del meč v sovražnikovo srce, ne bo nikoli mogel voditi ljudstva v trdi bitki usode.

15. marca 1929 — München

Če ljudje hočejo živeti, morajo ubijati... Človek je ali nakoval ali pa kladivo. Priznavam svojo namero do ustanovitve gibanja, ki bo spet pripravilo nemško ljudstvo na vlogo kladiva. Odkrito priznavam, da bomo — če bo naše gibanje zmaga — dan in noč skrbeli, da bomo razbili na koščke vsakogar, ki si bo upal upreti temu podvigu. Naše pravice bodo zavarovane šele takrat, ko bo nemški rajh branila konica nemškega noža.

29. novembra 1929 — München

V krvavem boju je bela rasa dala svetu to, kar imenujemo kultura. Naša temeljna vrtilina je krvna dednost, naša rasna dednost.

29. novembra 1929 — München

Nacionalist ne bo nikdar trpel, da bi tujec oziroma Žid bil na uradnem položaju. Rekel bo: »Ne, moj svetovni nazor mi pravi, naj tujo kri odstranimo iz naše nacionalne skupnosti.« Nacionalist ne bo trpel, da bi bil tujec učitelj nemščine, da bi Žid učil naše ljudstvo. Vsi ukrepi, ki se bodo izkazali kot nujni za ohranitev bistva našega naroda, so upravičljivi.

5. maja 1930 — Berlin

Parlamenti ne ustvarjajo pravic na tem svetu: to počne sila. Imamo več pravic kot druga ljudstva, zakaj naš narod je bolj strmen.

15. septembra 1935 — Nürnberg

Nemška mladina, tu je zbranih več kot petdeset tisoč predstavnikov skupnosti, ki se veča

ADOLF HITLER V MÜNCHNU LETA 1932 Z ESESOVCI, KI SO BILI NJEGOVI TELESNI STRAZARJI. NA GLAVI IMA SE USNJE NO LETALSKO ČEPICO, KER SE JE PRIHELJAL Z LETALOM. LETO 1932 JE BIL ODLOČILNO V BOJU NACISTOV ZA POLASTITEV OBLASTI, TEDAJ SO IMELI V ORGANIZACIJI ŽE 800.000 ČLANOV V DESET TISOČ LOKALNIH SKUPINAH. NASPROTJA MED DEMOKRATSKIMI STRANKAMI SO NACISTOM ODIRLA POT NAVZGOR

iz leta v leto. Ni daleč čas, ko je bil edini ideal nemškega mladince prenašati alkoholne pijače. Danes pa se vi upirate zimskemu mrazu, korakate kilometre in kilometre, zlomljeni ste od utrujenosti. Od vas zahtevamo nekaj drugega, kot so zahtevali od rodov v preteklosti. Po naše naj bi bila prihodnja nemška mladina spretna in dovzetna, hitra kot zajec, odprta kot usnje in trda kot Kruppovo jeklo. Narediti moramo nov vzor človeka, da se naše ljudstvo ne bo izrodilo. Mi ne govorimo, marveč ukrepamo. Tako zelo bomo otrdeli, da nas ne bo premaknil najhujši veter. Nikdar ne bomo pozabili, da je višek vseh vrlin in moči učinkovit le tedaj, če se podredi volji, povelju. Avtoriteta in poslušnost sta naši veliki nalogi, prej pa se je treba uriti in učiti. Naše ljudstvo moramo naučiti, da je dolžno ubo-

gati vsakogar, ki bo postavljen za poveljnika, zakaj lahko se zgodi, da bo vsak izmed nas kdaj poklican za poveljnika, pa tega ne bo mogel opravljati, če ga ne bodo poslušali. Nemčija ni kurnik, v katerem lahko vsakdo teka okoli in kokodaja: je ljudstvo, ki se od otroških dni uči discipline. Če tega drugi ne morejo razumeti, nam ni prav nič mar.

14. marca 1936 — München

Z zanesljivostjo mesečnika bom nadaljeval svojo pot, ki mi

jo je pokazala božja previdnost... Nad vsakim posvetnim sodnikom je vsemočni bog. On naj odloči, kaj je dobro in kaj ni. V tem primeru je glas boga glas ljudstva. Zato ste vi, moji kameradi, edini sodniki mojega dela.

12. marca 1938 — Linz

Če me je božja previdnost poklicala iz tega mesta, da bi vodil rajh, se je to zgodilo zato, ker mi je imela zaupati posebno nalogo, v katero sem zveroval in za katero sem živel in se bojeval.

29. aprila 1939 — Berlin

(odgovor na Rooseveltovo poslanico)

Trdim, da me je poklicala božja previdnost, naj služim svojemu ljudstvu in ga rešim strahotne bede. Tako že šest let in pol dan in noč živim samo zato, da bi združil sile svojega ljudstva, da bi se čimbolj razvilo in rešilo našo nacionalno skupnost... Samo s svojo energijo sem dosegel uspehe, ki jih je danes videti, in zato zahtevam svoje mesto v zgodovini med tistimi, ki so storili največ, kar je mogoče pošteno zahtevati od človeka. Obsežnost vaše dežele, gospod predsednik, vas lahko navdaja z mislijo, da je vaša intervencija zares namenjena vsemu svetu. Moje področje, ki mi ga je določila božja previdnost in za katero sem dolžan skrbeti, je manjše: obsega samo moje ljudstvo. Toda mislim, da mu najbolj služim s tem, kar nam je vsem pri srcu: s pravico, blaginjo, z napredkom in mirom vse človeške skupnosti.

(Nadaljevanje prihodnjic)

(Nadaljevanje s 15. strani)

čno na belem in dobiha kar čedno pokojnino. Počasi bo treba z njo, počasi in previdno. In zato jo je že nekajkrat obiskal. Ponudil ji je klastro drvo po smešno nizki ceni. Še več. Hlapec jih je s cirkular-ko sežagal in dekli sta jih scipili. In ko so klali prašiča, je Podrepnik nadeval cekar in šel k Dernački. Potem sta ob kozarčku prav ljubko kramljala, dokler ni Podrepnik dejal:

— Dernačka, ti veš, da so se na mojem hlevu že pred vojno shajali komunisti.

— Vem, kaj ne bi vedela, saj sva vendar sosed! je pritrdila Dernačka, ko je vendar vedela, da je bil Podrepnik tisti, ki je ovadil sestankarje na hlevu. Ti so sicer srečno ušli, zandarji pa so odgnali Toneta, ki je tisti čas Podrepniku služil za hlapca. Baje da je bil strahansko hud pristaš komunistov in zato so ga večkrat vtaknili v luknjo. In ko se je vrnil, se je Podrepnik dobričal, da je prav on tisti, ki ga je spravil iz ječe. No, pa je potem prišla vojna in spet je bil Podrepnikov hlev tisti, ki je sprejel prve partizane. Še več: na seniku je bil bunker in tam sta se skrivala dva prvoborca. Škoda, da ju ni več. Tadvu bi bila še najboljši priči. Pa da je hlapec Tone srednji noči zapregel konja in peljal partizanom hrano v hosto, pa da je prevažal ranjence, pa da mu je kradel meso in kruh in pijačo in skrivaj nosil v hosto... In še kup drugih stvari, za katere je Podrepnik dobro vedel. Ker pa je bil vedno in vselej na strani borcev za svobodo, je molčal in na tak način pomagal ljudem v gozdovih. Tisto, če so se v njegovi hiši zbirali nemški veljaki, pa če je nosil vermanski uniformo, pa če so ga Nemci radi porabili za to-

mača in če je bil nekakšen oskrbnik zaplenjenih posestev in tako naprej, že ni taka reč. Če bi bil resnično za Nemce, potlej ne bi s posestev odnašal strojev in drugih stvari. To je počenjal zaradi tega, da se niso mogli Nemci okoristiti, njemu pa je vse to še kako bolje ve. Eno pa drži Ko je iskal službena leta, mu ni delal preglavic. Pričal je, kakor je govoril Tone in vse je bilo v najlepšem redu. Ali ni že takrat Tone omenil, da se bo enkrat zgledil, če prej ne, na Silvestrovo prav gotovo? Pa

— Dernačka, pa bi ti pričala

katero je tudi on, Podrepnik, nekaj žrtvoval? Tone bo moral govoriti, moral!

Vendar počasi, čeprav se hudičevo mudi. Oditu k njemu na obisk, s polnim cekarjem čez ramo, bi bilo malce tvegano. Zakaj Tone zna biti tudi trmast. To Podrepnik še najbolj ve. Eno pa drži Ko je iskal službena leta, mu ni delal preglavic. Pričal je, kakor je govoril Tone in vse je bilo v najlepšem redu. Ali ni že takrat Tone omenil, da se bo enkrat zgledil, če prej ne, na Silvestrovo prav gotovo? Pa

Silvestrovanja ne bo...

zame? — Hm, se je nasmehnila. Bi, zakaj pa ne. Resnico bom pa že povedala. Kaj pa Tone pravi?

To je tisto. Živ krst ne ve toliko, kot prav Tone, ki je ves tisti čas služil za hlapca. K njemu bo treba. Zdaj je kot na dlani: Dernačka bo že govorila, če ga ne bo Tone kaj polomil. Kar je res, je res: Tone je bil že v stari Jugoslaviji zaprt in sodeloval je že kar enainštiridesetega, dokler ni januarja 1944 še sam izginil. Da, Tone je sodeloval na tak način, da je dajal partizanom streho, da jim je dajal hrano, da je prevažal material, da je prevažal ranjence, da je v seniku zgradil bunker. Ali čigavo je bilo vse to? Podrepnikovo! Mar na tak način nima pravice zahtevati nekaj od te nove oblasti, za

ga ni bilo. Niti kartice ni pisal. Lepa prilika, da ga na to opomni Podrepnik. Vsak čas se bo pisalo 1968 in takrat bo vse skupaj prepozno. Zato je zložil sila imenitno pisanje in ga odposlal na Tonefov naslov. Natanko je popisal sodelovanje s partizani in debelo je podčrtal: Tone, letos bova skupaj silvestrovala. In tvoja žena naj pride. In tvoji otroci. Vem, da ti še mnogo dolgujem in bom ta dolg pošteno poravnal. Moram ga. Bom pa presrečen, ko te bom spet videl v svoji hiši, ko bova spet dvignila kozarec in si voščila srečo v letu 1968. Tone, pridi na silvestrovanje, pridi!

Potih je upal, da se bo ta Tone le omehlal in mu kar najhitreje odpisal. Upal je, da bo vsaj dva, tri dni pred zadnjim stopil na občinski odbor ZB in vložil prošnjo, kaj proš-

njo — zahtevo! — da se tudi njemu prizna vsaj enojna doba od leta 1941 naprej. Ej, če uspe, potem bo spet lahko spal!

No, Tone se je zaresno potrudil: odpisal je takoj. Le da se je Podrepnik pri branju pisma prekleto kisló držal, toliko da se ni na glas razjokal. Tone je bil v pismu jekel in trd, neizprosno in nasršen kot kuhar, ki strga hren. Takole je pisal:

Dragi Podrepnik, najinega silvestrovanja ne bo. Že res, da so si nekateri pridobili po-

zansko brzostrelko na prsih! In zakaj sem jo na silvestrovo trinitiridesetega popihal v hosto Bal sem se tebe! Za nekaj sem ti hvaležen. Se spominjaš silvestrovanja leta 1944? Malo pred polnočjo sem potrkal na okno. Odprl si, mi dal streho, mi dal mesa, kruha in vina, dal si mi nekaj zavitkov cigaret, dal si mi poln nahrbtnik kmečkih dobrin. No, to pa je bilo že skoraj na pragu svobode. In nekaj je še med nama. Pred desetimi leti sem te prosil, če mi prodajaš stavbo parcelo. Se spominjaš, kaj si mi dejal? Tisoč petsto kvadratni meter! Glej, pa sem zemljo dobil po štiritisto od popolnoma tujeja človeka, ki je tudi kmet in je res dal sina za našo svobodo. Kaj pa si dal ti? Pa še to: Meni so priznali samo dve leti sodelovanja v NOB. Ti, Podrepnik, pa bi rad štiri! Daj, poizkusi nabasati cekar. Mogoče ti bo uspelo. Mogoče. Dernačke pa nikar preveč ne snubi. Takrat, ko so ji moža odgnali, si bil blok-firer in pravijo, da si imenitno tolmačil. Ne vrtaj v kamen, zate je dosti pretrd. Sicer si pa ti imel tudi teh dvajset let obilne žetve. Kaj pa sem imel jaz? Rudaril sem in si sezidal to skromno bajto. Tvojim krom se imaš zahvaliti, da so ti otroci dobivali štipendijo, da so postali profesorji, inženirji. Moji otroci niso dobili niti fیکا. In vendar ne godrnjam. Na silvestrovo bo tudi moja miza obložena, ne samo tvoja, Podrepnik! Mojega pričevanja ne boš ućakal in tudi najinega silvestrovanja ne. Silvestrujva vsak po svoje in si nazdraviva.

— Živeti pošteno in v miru, se pravi dvakrat živeti! Mar ni tako, Podrepnik? Podrepnik je stisnil brezzobe čeljusti in siknil: »Hudič, pa silvestrovanja ne bo!«

-dk-